LAS VIPAVSKA DOLINA

STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO VIPAVSKA DOLINA

Ajdovščina, 21. junij 2016,
dopolnitve avgust 2016

2. Kazalo

3. Osebna izkaznica LAS 3

4. Povzetek SLR 4

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR 5

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti 30

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja 36

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije 41

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov 42

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR 51

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti 53

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR 612

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje 66

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS 69

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij 72

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem 81

17. Priloge 85

3. Osebna izkaznica LAS

Naziv LAS	**LAS Vipavska dolina**		
Naslov LAS	**Vipavska cesta 4, 5270 Ajdovščina**		
Naslov varnega elektronskega predala	**rod-lasvd@poslovna.posta.si**		
Spletna stran LAS	www.las-vipavskadolina.si		
Predsednik LAS	Janez Furlan		
Vodilni partner LAS	Razvojna agencija ROD Ajdovščina		
Naslov vodilnega partnerja LAS	Vipavska cesta 4, 5270 Ajdovščina		
Številka transakcijskega računa LAS	01201-6000000506		
Velikost območja LAS	352,6 km2		
Število prebivalcev LAS	24.504		
Število občin	2		
Vključene občine (naštejte)	Ajdovščina, Vipava		
Problemsko območje ali območje ZTNP-1 (označi)	DA	**NE**	
Kohezijska regija	Zahodna Slovenija		
SLR bo financirana (označi)	✓ **EKSRP**	✓ **ESRR**	ESPR
Glavni sklad (označi)	✓ **EKSRP**	ESRR	ESPR
Datum ustanovitve lokalnega partnerstva	22.12.2015		
Število članov LAS	84		

4. Povzetek SLR

Strategija lokalnega razvoja Lokalne akcijske skupine Vipavska dolina je eden od ključnih dokumentov lokalnega, trajnostnega ter uravnoteženega razvoja območja LAS Vipavska dolina. Njen glavni poudarek je uresničevanje prepoznanih potreb in priložnosti ter pospešeno preoblikovanje prepoznanih pomanjkljivosti v razvojne potenciale lokalnega območja. Dokument je nastajal v tesnem medresorskem sodelovanju skozi številne delavnice, seminarje ter usklajevalne sestanke. V procesu nastajanja se je spodbujalo medsebojno sodelovanje vseh pomembnih akterjev lokalnega okolja s ciljem s človeškimi in finančnimi potenciali prispevati k celovitemu in trajnostnemu razvoju območja LAS Vipavska dolina.

LAS Vipavska dolina se razprostira na območju občin Ajdovščina in Vipava, ki je zgodovinsko, teritorialno, geografsko in družbeno zaokrožena prostorska enota. Kot tako deluje homogeno ter premore ustrezno kritično maso človeških potencialov kot tudi dovolj ekonomskih virov za uresničevanje skupnih ciljev območja. Območje je upravičeno do črpana sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR).

Dokument je nastal na podlagi Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020 (Uradni list RS, št. 42/15 in 28/16) – v nadaljevanju Uredba CLLD. Izvajanje pristopa CLLD »od spodaj navzgor« omogoča prebivalcem, da postanejo ljudje aktivni partnerji in gonilo razvoja na lokalnem nivoju. V času analiz ter oblikovanja dokumenta so bila prepoznana vsa štiri tematska področja ukrepanja, ki jih definira Uredba CLLD. S pomočjo prepoznavanja potreb okolja se je oblikovala hierarhija tematskih področij ukrepanja ter posledično zastavljenih ciljev.

Izkazalo se je, da je glavna potreba okolja po oblikovanju novih delovnih mestih ter vzpostavitev spodbudnega okolja za razvoj podjetniške miselnosti na območju LAS. Temu sledeči so cilji Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta, težnja po Izboljšanju konkurenčnosti območja in dvigu rabe lokalnih produktov. Prepoznane so tudi potrebe po vzpostavitvi osnovnih razmer za kvalitetno bivanje in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve ter povečati dostopnost do osnovnih storitev. Cilj Strategije lokalnega razvoja LAS Vipavska dolina je tudi Izboljšanje in ohranitev okolja, ter Ustvarjanje optimalnega okolja za sobivanje in splošno blaginjo vseh ciljnih skupin.

Opredeljeni glavni cilji SLR izhajajo iz identificiranih potreb, ki izhajajo iz analize stanja in SWOT analize ter prispevajo k uresničevanju Strategije Evropa 2020 in posameznih skladov, iz katerih se financira SLR. Cilji so trajnostno naravnani in obsegajo daljše časovno obdobje. Prav tako so cilji SLR v skladu s cilji programov PRP 2014-2020, OP za kohezijsko politiko 2014-2020 ter RRP Goriške regije 2014-2020.

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR

5.1 Splošne geografske značilnosti območja LAS

5.1.1 Utemeljitev geografske zaokroženosti območja LAS

Območje Zgornje Vipavske doline je zaokrožena geografska celota z vidika zgodovinskih, kulturnih in geografskih dejavnikov. Območje zaznamujejo številne skupne značilnosti. Povezano je tudi zgodovinsko in politično. Upravno je območje LAS Vipavska dolina zaokrožena teritorialna enota razdeljena med dve občini (šifra, ime občine) – **001, Ajdovščina in 136, Vipava**, ki spadata pod pristojnosti Upravne enote Ajdovščina.

Prebivalce območja tako družijo skupne zgodovinske izkušnje, ki funkcionalno zaokrožujejo območje s skupno identiteto. Prav tako pa so za celotno območje značilni podobni razvojni potenciali.

Skupno območje zajema dve naravni geografski okolji; Vipavske griče in flišno nižinsko dno Vipavske doline, ki se na severu prek strmih robov dviga na območje Trnovskega gozda (Trnovska planota in Gora) in Nanoške planote. Pomemben povezovalni element območja LAS sta reki Vipava in reka Hubelj.

Slika 1: Kartografski prikaz območja LAS Vipavska dolina 2015*

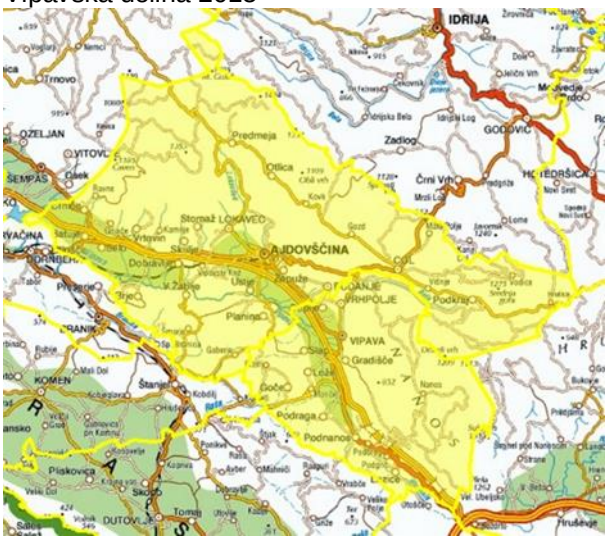

Vir: Interaktivni atlas okolja, 2015

Slika 2: Umeščenost območja LAS Vipavska dolina 2015*

Vir: Razvojna agencija ROD Ajdovščina, 2015

**V referenčnem letu 2014 LAS ni obstajal v sedanji obliki.*

5.1.2 Velikost območja LAS

Območje LAS Vipavska dolina zajema dve občini na območju Upravne enote Ajdovščina. Občina Ajdovščina meri 245,2 km², šteje (na dan 1.7.2014, 2014H2) 18.848 prebivalcev in zajema 45 naselij. Občina Vipava pa meri 107,4 km², šteje (na dan 1.7.2014, 2014H2) 5.612 prebivalcev in zajema 20 naselij. **Na skupni površini 352,6 km^2**, ki predstavlja **1,74% površine Republike Slovenije,** biva skupaj torej **24.504 prebivalcev v 65 naseljih**. (SURS, 2014)

Območje se nahaja v **Zahodni kohezijski regiji in Goriški statistični regiji**. Območje je v skladu s priporočili ter omogoča aktivno vključenost vseh zainteresiranih skupin in učinkovito delovanje vzpostavljenega partnerstva. Hkrati pa območje zagotavlja dovolj kritične mase človeških in ekonomskih virov za učinkovito izvajanje SLR.

Območje je po površini dokaj obsežno in v glavnem razpršeno poseljeno, z izjemo občinskih središč in nekaterih večjih vasi. Strategija prostorskega razvoja Slovenije iz leta 2004 obravnava **Ajdovščino** kot **Središče regionalnega pomena**. Naselja **Vipava**, **Col** in **Podnanos**, pa so prepoznana, v skladu s Pravilnikom o določitvi seznama dodatnih drugih urbanih območij za potrebe opredelitve območij lokalnih akcijskih skupin, kot **druga urbana območja**, kjer urbane aktivnosti prevladujejo nad agrarnimi. Vsa ostala naselja so podeželska naselja. Na območju LAS Vipavska dolina nobeno naselje ne presega več kot 10.000 prebivalcev in nima statusa mestnega naselja.

Mesta in druga urbana naselja predstavljajo ogrodje slovenskega poselitvenega sistema. Urbana središča tvorijo ogrodje policentričnega sistema in predstavljajo pomembno podporo svojemu funkcionalnemu zaledju. V nadaljevanju predstavljamo urbana območja, ki izpolnjujejo pogoje in bodo vključena v črpanje sredstev iz Sklada za regionalni razvoj (ESRR) in kjer se bodo izvajale operacije iz sredstev ESRR.
Urbana območja so urbanizirana in suburbanizirana poselitvena območja. V urbanih območjih prevladujejo mestne funkcije nad agrarnimi. Eno izmed glavnih meril za opredelitev dodatnih drugih urbanih območij je obstoj infrastrukture: pošta, krajevni urad, varstvena, izobraževalna infrastruktura, sedež občine, zdravstvena, socialna infrastruktura, športno-rekreativna infrastruktura ter kulturno-družbena infrastruktura. Upravičeno urbano območje mora zagotavljati več kot polovico prej naštetih funkcij. Ostala pomembna merila za opredelitev dodatnih drugih urbanih območij so tudi: število prebivalcev, število podjetij oz. pravnih oseb v naselju ter številu društev in nevladnih organizacij v naselju. Upoštevajoč zgoraj navedena merila ter v skladu s Pravilnikom o določitvi seznama dodatnih drugih urbanih območij (Ur.l. št. 12/16), na območju LAS Vipavska dolina med dodatna druga urbana območja spadajo Vipava, Col in Podnanos.

Ajdovščina je gospodarsko in kulturno središče Vipavske doline, ki leži na zahodnem delu Slovenije, v bližini državne meje z Italijo. Je središče regionalnega pomena in občinsko središče z dejavnostmi: družbene infrastrukture, oskrbnih, storitvenih, upravnih in drugih dejavnosti, gospodarska območja in prometno vozlišče, terciarna sekundarna raven zdravstvene oskrbe, visoko in višje izobraževanje, sodne in upravne funkcije, specializirano socialno varstvo, javne raziskovalne organizacije. Kot središče regionalnega pomena bo še krepilo svojo vlogo v omrežju naselij. Sedanje funkcije se bodo dopolnjevale z novimi dejavnostmi in krepile v smislu kakovosti in turistične ponudbe.
Vipava je naselje in središče istoimenske občine, ki leži v zgornjem delu Vipavske doline, ob številnih izvirih reke reke Vipave, ki ima kot edina reka v Evropi deltast izvir. V Vipavi deluje Krajevni urad (UE Ajdovščina), Osnovna šola, vrtec ter Zdravstvena postaja Vipava (ZD Ajdovščina), Center starejših Pristan ter Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava (CIRIUS Vipava), ki je strokovno usposobljena in sodobno opremljena ustanova, ki izobražuje in usposablja otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. Vipava z okolico je pomemben kmetijski center zahodne Slovenije. Zlasti je znan po pridelavi vina - Kmetijska zadruga Vipava deluje od leta 1894. Pomemben je tudi turizem, prav tako pa obrt in srednje velika podjetja. V Vipavi deluje Visoka šola za vinogradništvo in vinarstvo ter Center za raziskave vina in Center za biomedicinske znanosti in inženiring v okviru Univerze v Novi Gorici.
Podnanos, nekdaj Šentvid ali Šembid, je gručasto naselje v Občini Vipava, v zgornjem delu Vipavske doline, ob cesti Vipava – Razdrto. V naselju je bil do leta 2004 mizarski obrat Lipa pohištva, ki je zaposloval precej delavcev iz kraja in okolice. V kraju je delujoča pošta, podružnična šola in nekaj oddelkov vrtca. Razvijajo pa se tudi MSP-ji. Danes je Podnanos med večjimi vasmi v vipavski občini in v okviru svoje krajevne skupnosti združuje še štiri zaselke: Hrašče, Podbreg, Poreče in Orehovico. Staremu vaškemu jedru Podnanosa je priključen nov del naselja, ki se imenuje Rožnik. Podnanos z vsemi zaselki šteje skupno okrog 850 prebivalcev. Podnanos, kot kraj premore izjemno naravno in kulturno dediščino, ki predstavlja velik potencial za turistični razvoj.
Col je Kraj se še danes ponaša z bogato kulturno dejavnostjo. Kot povezovalni člen deluje tudi društvo Trillek, ustanovljeno z namenom ohranjanja tradicije domačega kraja, je pa tudi organizator mnogih in dobro znanih prireditev. Za pestro družabno dogajanje pa skrbijo še Prostovoljno gasilsko društvo Col, Lovska družina Col, pevska zbora Razpotje in Duri in drugi aktivni domačini. Pred leti je bila na Colu zgrajena osnovna šola, poleg nje je uporabna športna dvorana, ki je dobrodošla tudi za krajane, saj se v njej odvija velik del družabnega življenja. Imajo tudi športni park. Na Colu je delujoča pošta ter oddelek vrtca. Na območju krajevne skupnosti Col živi okrog 850 prebivalcev.

5.1.3 Strukturne danosti območja LAS

Okolje in prostor se deli na **dve naravni enoti: n**a **visoko planoto Trnovski gozd z Nanosom in Hrušico** ter **Vipavsko dolino**.

Za visoko planoto Trnovski gozd je značilen:

- **razgiban relief,** kraško površje in prevladujoči gozdovi, redka razpršena poselitev, odprtost planote, naravna ohranjenost in dinarski značaj,
- **območje prejme v slovenskem merilu skoraj največ padavin (tudi do preko 3000 mm),**
- območje označujejo **bukovo-jelovni sestoji,**
- na posameznih **gozdnih jasah se ohranja kmetijska raba zemljišč**.

Naravna enota Vipavska dolina se deli na dve pod geografski območji:

- **<u>Dno Vipavske doline</u> med dvema kraškima planotama, Trnovskim gozdom s Hrušico in Nanosom na severu ter Tržaško – Komenskim krasom na jugu.**
  - Za predel so značilne nepropustne kamnine.
  - **Povodje reke Vipave je eno najbolj mokrih v Sloveniji.**
  - **Povprečne letne padavine v dolini so od 1400 do 1700 mm.** Približno polovica teh padavin pade v vegetacijskem obdobju od meseca marca do septembra.
  - Temperature so nad povprečnimi v Sloveniji. Tako znaša povprečna letna temperatura v Ajdovščini 12ºC, pa tudi najnižja mesečna temperatura ne pade nikoli pod ničlo (najnižja je januarja s povprečjem 3ºC).
  - Izraziti mediteranski vplivi. Snežnih padavin skoraj ni, in tudi če padejo, ne obstojijo dolgo. **Vegetacijska doba v dolini traja skoraj dva meseca dlje kot v osrednji Sloveniji, kar omogoča vzgojo in rast tipičnih sredozemskih kultur**.
  - Značilen oster severovzhodni veter, imenovan **burja**, ki se v sunkih (tudi do 180 km/h), z izredno silovitostjo zaganja iz gorskih vrhov. Burji je predvsem izpostavljeno področje od Razdrtega do Vipavskega, kjer piha v povprečju kar 42 dni letno. Nenehna izpostavljenost burji je botrovala oblikovanju kulturne krajine in grajenih struktur v zavetni legi ter južno orientirani strnjeni pozidavi.
- **<u>Vipavski griči</u>: Gričevje zgornje Vipavske doline oblikuje mehak fliš, matični substrat, ki je omogočil erozijskim procesom možno vrezovanje v površje.**
  - Posledica teh procesov je razgiban svet gričev z bogato vegetacijo kot posledica mediteranske klime.
  - Osnovno območje ima nadmorsko višino 350 – 400 m, ki se proti severu spušča proti reki Vipavi, na južni strani pa ga omejuje dolina reke Branice. Nagib pogojuje tudi način koriščenja teh površin.
  - **V zimskem in pomladansko jesenskem času je močan vpliv burje**, minimalna januarska temperatura – 8ºC, povprečna dnevna temperatura v juliju 26ºC, poprečna letna temperatura 12ºC. Glavnina padavin je v jesensko – zimskem ter pomladanskem času.
  - Značilne so **poletne suše** v drugi polovici julija in v avgustu.
  - **Število sončnih ur je ugodno**, klima dopušča uspevanje sredozemskih kultur.

Kmetijstvo in raba zemljišč

Kmetijstvo na območju LAS Vipavska dolina je v zadnjih letih **spremenil postopni propad** ustaljenih uspešnih praks**,** ki so v prejšnjih obdobjih prinašale blaginjo dolini ter omogočale tako razvoj panoge kot tudi ponesle ime Vipavske doline na tuje trge z lokalno tipičnimi pridelki. Vidnejši lokalno tipični kmetijski pridelki in izdelki so Nanoški sir, Vipavski pršut, vina vipavskega vinorodnega okoliša, sadje Vipavske doline (budanjske marelice, vipavske češnje, vipavska breskev). Zadružništvo je na območju delovalo kot generator rasti in lokalnega razvoja. Pridelovalci in predelovalci se posledično v tem obdobju spoprijemajo s novimi izzivi, ki zahtevajo nove pristope, ki so trgu všečni in usmerjeni v trajnostni, zeleni razvoj podeželja in urbanih območij.

Na območju Občine Ajdovščina je po Popisu kmetijstva iz leta 2010 skupno 5.008 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, ki jih obdeluje 960 kmetij. **Povprečna velikost kmetij je 5,22 ha.** Na območju občine Vipave je skupno 1.2130 ha kmetijskih zemljišč v uporabi 415 kmetij. **Povprečna velikost kmetije je tako 5,13 ha, kar je pod povprečjem povprečne velikosti slovenskih kmetije, ki je 6,5 ha** (povprečna velikost kmetije v EU 25 je 16 ha, v EU 27 pa 11,9 ha).(Vir: SURS, 2010)

Površina gozdov v občinah Ajdovščina in Vipava zajema 22.564 ha, kar predstavlja 63,94% celotne površine območja. Ta delež je večji od slovenskega povprečja, ki znaša približno 1,2 milijona hektarjev gozdov oz. skoraj 60 odstotkov površine države oziroma pomeni 0,6 hektarja gozda na državljana.

Možni posek je 107.900 m^3 letno. Realizacija možnega poseka v državnih gozdovih je višja kot realizacija v zasebnih gozdovih, po podatkih Zavoda za gozdove, OE Ajdovščina, iz leta 2016, dosega realizacija najvišjega možnega poseka nekaj čez 70%. To je pokazatelj, da je kljub dokaj velikim možnostim za zaslužek interes za delo v gozdu majhen. Razlog je v razdrobljenosti in majhnosti posesti (povprečna velikost je 1 ha, za normalno gospodarjenje potrebuješ približno 15 ha). Po ugotovitvah tako Kmetijsko Svetovalne Službe Ajdovščina in Zavoda za gozdove, OE Ajdovščina je dohodek iz možnega preseka zelo omejen, saj je vezan na kvaliteto gozda in posledično uporabnost/namenskost lesa, ki je v dolinskem delu občutno slabši kot v goratem delu Trnovskega gozda.

Zemljišča v območju LAS so definirana z naravnimi danostmi okolja. Razgiban relief, intenzivna burja, topla poletja, mile zime, obenem pa pogoste suše in velike padavine so dejavniki, ki vplivajo na načine kot tudi na obseg kmetijske dejavnosti. Takšne razmere lahko zahtevajo posebno mehanizacijo in posredno vplivajo tudi na višje stroške pridelave.

Kmetijska dejavnost daje Vipavski dolini poseben značaj, saj je bila dolgo obdobje do prve svetovne vojne pretežno kmetijska dežela. Za razliko od splošno uveljavljenega stališča, da so naravne razmere za kmetijstvo v Sloveniji razmeroma neugodne, za Vipavsko dolino to ne velja, saj v dolini uspevajo skoraj vse pri nas poznane kmetijske rastline.

V Vipavski dolini je izjemno dolga tradicija kmetijskega izobraževanja, ki je pomembno vplivala na izobrazbeno strukturo, širjenje znanja in novosti ter na stalno prisotnost številnih strokovnjakov, spodbujala kmetijsko izobraževanje med kmeti in zagotavljala njihovo usposobljenost. Pomembno vlogo pri širjenju znanja s področja kmetijstva ima že od leta 1952 Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica s svojimi oddelki in zaposlenimi strokovnjaki za vse kmetijske panoge in v zadnjih letih Univerza v Novi Gorici (UNG) z Visoko šolo za vinogradništvo in vinarstvo s sedežem v Vipavi.

Povezovanje kmetov, razvoj zadružništva. Zadruge na Vipavskem so nastale iz gospodarskih in socialnih interesov, imele pa so tudi kulturni in politični pomen. Njihova značilnost je bila izjemna številčnost in raznovrstnost. Na Vipavskem so ustanovili prvo zadrugo leta 1889, štiri leta kasneje pa še posojilnico in hranilnico. Leta 1894 so vipavski vinogradniki ustanovili vinarsko zadrugo, ki je bila prva tovrstna zadruga na Kranjskem. Danes sta v Vipavski dolini dve zadrugi - Kmetijska zadruga Vipava, in specializirana Trsničarska zadruga Vrhpolje, kjer je organizirana zadružna pridelava trsnih cepljenk.

Razvoj živilsko predelovalne industrije. Razvoju kmetijstva v Vipavski dolini je sledil razvoj živilsko predelovalne industrije. Del se jo je oblikoval v okviru Kmetijskega kombinata, iz katerega izhaja podjetje Vipava 1894 z veliko vinsko kletjo in z mlekarno. Mlinotest in Fructal sta nastala na temeljih kmetijstva in kmetijskih pridelkov Vipavske doline. Njihov razvoj je bil hiter in uspešen in presegla so možnosti oskrbe s kmetijskimi pridelki zgolj iz doline.

Hidromelioracije v Vipavski dolini. Hidromelioracija predstavlja sklop del, ki zavzemajo izgradnjo osuševalnih in namakalnih sistemov, namenjenih izboljšanju kmetijskih zemljišč za učinkovito kmetijsko pridelavo. Glavnina del je bila narejena v treh do petih letih, čeprav bi glede na obseg del takšni posegi normalno potekali petnajst in več let. Narejene so bile tudi napake povezane s slabo pripravljenimi projekti, ki se niso ujemali s stanjem v naravi, krčili in opuščali so načrtovana dela in uredili premalo drenaž. Pomanjkljivosti in napake bi se morale upoštevati pri nadaljnjem delu, saj se tako obsežni posegi ne bi smeli končati kot enkratna akcija. Skrb za rodovitno prst in ohranjanje kmetijskih površin je namreč ena od najpomembnejših nalog kmetijstva.

Glavne kmetijske panoge na območju LAS[1]

Značilnost večjega dela kmetijskih zemljišč je njihova univerzalnost. Veliko površin je primernih tako za njive, sadovnjake ali vinograde in kmetje lahko izbirajo med različnimi panogami in možnostmi kmetovanja. Še pomembnejše kot prikaz trenutnega stanja in rabe tal bi bila ocena potenciala Vipavske doline za kmetijsko pridelavo. Na območju LAS bi glede na površino rodovitnih tal in ob upoštevanju naravnih danostih lahko obdelovali vsaj 2500 ha njiv in površin zasajenih z vrtninami, 2000 ha vinogradov, 500 ha sadovnjakov in 4000 ha travnikov in se tako približali obdelovalnim površinam izpred tridesetih let ter poskrbeli za večjo samooskrbo in pridelavo domače hrane. (Vir: SURS, 2010)

Vinogradništvo na območju LAS obsega okrog 1500 ha vinogradov. Letni pridelek grozdja je povprečno 10.000 t, od tega približno polovico pridelajo člani zadruge, ki grozdje oddajo v Vinsko klet Vipava 1894. Ostalo grozdje vinogradniki predelajo v številnih zasebnih kleteh. Okrog 60 vinarjev celoten pridelek predela doma in samostojno trži svoja odprta in stekleničena vina. Pridelovalci sorte Zelen in Pinela so se povezali v Konzorcij pridelovalcev Zelena ter skupno nastopajo na trgu z enotno steklenico in etiketo.

[1] Poglavje *Glavne kmetijske panoge na območju LAS* je povzeto po ŠKVARČ, Andreja. Kmetijstvo. V: PAVŠIČ, Jernej (ur.). *Vipavska dolina: neživi svet, rastlinstvo, živalstvo, zgodovina, umetnostna zgodovina, gmotna kultura, gospodarstvo, naravovarstvo*, (Slovenske pokrajine,1). Ljubljana: Slovenska matica, 2013.

Polovica vinogradov se razprostira na nagibih, na značilnih terasah, ki dajejo poseben izgled vinorodni pokrajini. Značilnost Vipavske doline je pester in številčen sortni sestav. V vinorodnem okolišu Vipavska dolina lahko vinogradniki sadijo 18 belih in 7 rdečih sort,
ki jih delimo v dve skupini:

- Priporočene – glavne sorte: Rebula, Malvazija, Laški rizling, Sauvignon, Pinela, Zelen, Beli pinot, Sivi pinot, Chardonnay, Merlot, Barbera in Cabernet sauvignon.
- Dovoljene sorte: Zeleni sauvignon, Rumeni muškat, Pikolit, Vitovska grganja, Prosecco, Modri pinot, Cabernet franc, Refošk, Syrah, Glera, Klarnica, Pergolin in Poljšakica.

Med sortami so zanimive stare domače sorte. Največji delež pripada sorti Rebula, vinogradniki pa gojijo in pridelujejo tudi vipavske sorte Zelen, Pinela in Klarnica. V vinogradih rastejo še Poljšakica, Pergolin, Glera ter Vitovska grganja in predstavljajo vez s preteklostjo in tradicijo ter so vipavska posebnost.
Ob razvitem vinogradništvu je na Vipavskem pomembno tudi trsničarstvo – vzgoja sadik vinske trte. S pridelavo trsnih cepljenk - cepljenjem evropskih sort na odporne ameriške podlage, so se po pojavu trsne uši ukvarjali v vseh vinorodnih območjih na Primorskem, danes pa je ohranjeno le še na Vipavskem. Razvito in neprekinjeno trsničarstvo je pomagalo pri ohranjanju številnih starih sort, saj je bilo vedno dovolj usposobljenih ljudi, ki so znali cepiti vinsko trto.
Sadjarstvo Za razliko od vinogradništva in pridelave vina, se je pridelava sadja za trg sorazmerno pozno razvila. Iz Zgornje Vipavske so pred več kot sto leti prodajali predvsem češnje v Ljubljano. Pospešen razvoj sadjarstva in sajenje intenzivnih nasadov breskev, kasneje pa še hrušk, jablan in češenj se je na Vipavskem začel po drugi svetovni vojni. Najpomembnejša sadna vrsta je breskev. Površine breskovih nasadov so se povečale po zaključenih melioracijah in po dokončani izgradnji namakalnega sistema. Izboljšanim pridelovalnim pogojem je sledila tudi spodbuda podjetja Fructal, ko so začeli odkupovati domače breskve za predelavo v sok. Poleg breskev velja omeniti tudi češnje in marelice. Češnje so prvo sadje v letu in na Vipavskem zgodnje sorte zorijo že prve dni maja. Tako je bilo že včasih, ko so prve češnje pomenile prvi zaslužek po dolgi zimi. Marelice tradicionalno gojijo v Budanjah, vasi med Ajdovščino in Vipavo, na vzhodnem pobočju Vipavske doline. Od tu izvira tudi domača sorta Budanjska marelica. Budanjam pa se je pri pridelavi marelic pridružila Planina, vas nad Ajdovščino, kjer so v zadnjih letih zasadili več nasadov in v letu 2012 pripravili zanimivo razstavo marelic. Kar je bil eden od rezultatov projekta LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa v obdobju 2007-2013. Druge sadne vrste uspevajo v manjšem obsegu in dopolnjujejo številčen in pester izbor sadnih vrst in še večjega števila sort. V Vipavski dolini so oljke rastle do zelo mrzle zima leta 1929, ko so skoraj vsa drevesa pozebla in propadla. Okrog leta 1990 se je obnova oljčnikov iz Istre in Goriških Brd razširila tudi na Vipavsko.
Živinoreja in poljedelstvo Za Vipavsko dolino so značilne večje sklenjene kmetijske površine in obsežnejša poljedelska pridelava kot v ostalih delih Primorske. V slovenskem merilu pa predstavljajo vipavske poljedelske in travniške površine skoraj zanemarljiv delež. Polja in travniki so večinoma v funkciji živinoreje in kmetje pridelavo poljščin kombinirajo z rejo živali. Na poljedelsko - živinorejskih kmetijah je na njivah najpogostejša poljščina koruza, veliko pridelujejo tudi lucerne in deteljno travnih mešanic, ki jih potrebujejo za krmo. Pogosto sejejo žita – največ ječmen in pšenico, veliko manj pa drugih žit – pira, rž in oves. Če je na kmetijah poljedelstvo kombinirano z drugimi panogami, kmetje tržijo pšenico, koruzo za zrnje in zgodnji krompir. Najpomembnejša živinorejska panoga je govedoreja. Za Vipavsko je značilen tudi ekstenziven in samooskrben način živinorejske pridelave, saj na več kot 200 kmetijah redijo od 1 do 4 glave živine. Z doma pridelano krmo poskrbijo za obdelano in pokošeno krajino in preprečujejo zaraščenost površin. Ovčereja in kozjereja sta v Vipavski dolini vedno bolj razširjeni živinorejski panogi. Povprečna velikost tropov je 20 do 25 odraslih samic. Nekaj večjih tropov je s 100 ali več živalmi, veliko rejcev pa redi le 1 do 5 živali na gospodarstvu. Veliko skromnejši je obseg prašičereje, saj je v dolini le nekaj rejcev, ki redijo manjše število svinj in spitajo prašiče za lastno potrebe na turističnih kmetijah. Ostala prašičereja je samooskrbnega značaja. Vedno več je zanimanja za rejo konj, namenjenih za športno jahanje in kot hobi. V Vipavski dolini je približno 10 perutninskih farm, kjer storitveno pitajo piščance in purane in ena kokošja farma.
Vrtnarstvo Vrtnarstvo vključuje naslednje kulture: zelenjadnice, okrasne rastline, cvetje, gojene gobe in zelišča. Pridelava poteka na prostem in izbor vrtnin je zelo pester. Glavne vrtnine so radič, solate, kapusnice – zelje, cvetača in ohrovt, plodovke – paradižnik, paprika in bučke, čebula, šparglji, por, dinje in lubenice ter zgodnji krompir. V kolobarju z zelenjavo vrtnarji pridelujejo poljščine. Gojenje okrasnih rastlin in cvetja je organizirano v plastenjakih in rastlinjakih kjer vsako leto zrastejo in zacvetijo lončnice, enoletnice, dvoletnice in trajnice ter okrasne rastline. Večina ob okrasnih rastlinah prideluje tudi sadike zelenjave, saj se veliko zelenjave prideluje doma na vrtovih za samooskrbo. Možnosti za pridelavo zelenjave v plastenjakih in na prostem so na Vipavskem še velike, saj so

naravne danosti za pridelavo zelenjave zelo ugodne v primerjavi z drugimi kmetijskimi panogami zahteva pridelava vrtnin veliko več ročnega dela in več zaposlenih na kmetiji.
Čebelarstvo je tesno vpeto v okolje. Možnosti temeljijo na okolju bogatem z rastlinstvom, ki omogoča pridelavo dobrega medu, omogoča dodatno dejavnost v kmetijstvu, daje možnost dodatnega zaslužka, rekreacije ljudi, veča turistično ponudbo, omogoča prebivalstvu uživanje dobre in zdrave hrane, pridobljene v domačem okolju. **Ribogojstvo** kot posebna živinorejska panoga in dopolnilna dejavnost na kmetijah na območju občine ni razvita, sama dejavnost pa predstavlja tržno nišo.
Turizem na kmetijah Poleg osnovne kmetijske pridelave so se na nekaterih kmetijah odločili še za dodatno, dopolnilno dejavnost in se spoprijeli s turistično dejavnostjo. Na območju LAS je več kot 10 izletniških kmetij, kjer gostoljubno sprejemajo goste med petkom in nedeljo, med tednom pa odprejo svoja vrata po predhodnem naročilu. Obiskovalci lahko izbirajo domače vipavske jedi in značilne suhomesnate izdelke, vino in domače sokove, žganje in druge pijače. Na izletniških kmetijah so dejavnost povečali še z ureditvijo sob in apartmajev in na kmetijah lahko prenoči od deset do dvajset gostov. Na nekaj vinogradniških kmetijah so odprli vinotoče, na kmetijah pa so v sklopu kmetije uredili prostor za kampiranje in celo leto sprejemajo turiste, ki Vipavsko dolino obiščejo s šotori in kamp prikolicami. Vinogradniki so povezani z **Vipavsko vinsko cesto** in ob njej se lahko obiskovalci ustavijo na več kot 40 kmetijah, ki so označene z usmerjevalnimi tablami. Na vseh kmetijah turisti lahko poskusijo in kupijo vino, poleg tega pa imajo na nekaterih kmetijah v svoji ponudbi tudi sadje in druge domače pridelke. Domačini z veseljem obiskovalcem pokažejo svoje kmetije, popeljejo jih med trte v vinograde, na trgatev in ogled kleti ter jim razkažejo lokalne znamenitosti v okolici. Značilnost vipavskega vinogradništva so »osmice«, ki so se pojavile proti koncu 18. stoletja z odlokom cesarice Marije Terezije, ki je vinogradnikom omogočal, da so lahko osem dni v letu neobdavčeno prodajali vino. In tako so osmice, ki danes v resnici trajajo deset ali dvakrat po deset dni v letu, še vedno način prodaje domačega odprtega vina na kmetiji. Vinogradniki ponudijo obiskovalcem tudi druge domače pridelke – suhe mesnine, sir, domač kruh in enostavne jedi. Ob cestah in na križiščih opozarjajo na osmico obešene veje bršljana – fraske.

Naravna in kulturna dediščina območja LAS Vipavska dolina
Naravna dediščina območja LAS Vipavska dolina

Območje je krajinsko pestro in reliefno razgibano in se odlikuje po številnih ohranjenih delih narave, kar se kaže v številnih varovanih območjih.

Izjemni in redki naravni pojavi se varujejo kot **naravne vrednote, ki jih je na območju LAS preko 80, če ne upoštevamo še preko 100 jam in brezen**, ki imajo vse status narave vrednote državnega pomena. Najpomembnejši deli narave pa so zavarovani. Med zavarovanimi območji izstopajo Krajinski park Južni obronki Trnovskega gozda in Krajinski park Južni in zahodni obronki Nanosa, kraški izviri Hublja in Vipave, soteska in korita Bele ter območje Mlak in potoka Gacke. Našteta območja narave so ob spoštovanju naravovarstvenih režimov in usmeritev lahko posebna priložnost za razvijanje športno rekreativnih in turističnih dejavnosti. Naravne vrednote **lokalnega pomena varuje lokalna skupnost**. **Na naravnih vrednotah** se lahko posegi in dejavnosti izvajajo le, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti, pa tudi v tem primeru jih je treba opravljati tako, da se naravna vrednota ne uniči in da se ne spreminjajo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave spoznan za naravno vrednoto. Naravno vrednoto in neposredno okolico se po **predpisanem postopku lahko uredi za obisk javnosti** z naddelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno

Na območju LAS-a Natura 2000 pokriva kar 73,87% celotne površine
(velik delež sicer pripada gozdu). Na tem območju so preko omrežja Natura varovane redke in ogrožene evropsko pomembne živalske vrste (ptice, metulji, mehkužci, hrošči, ribe, dvoživke, netopirji, kačji pastirji,…) ter habitatni tipi (močvirni travniki, suhi travniki, gozdovi,…). Vipavska dolina in gričevnat svet na njenem južnem robu so kmetijsko pomembna območja (travniki, polja, vinogradi ter različni nasadi), ki jim daje poseben pečat znamenita burja. Za preprečevanje vetrne erozije tal in suše, kar je posledica tudi neustreznih ukrepov na kmetijskih površinah v preteklosti, je potrebno nadaljnje ukrepe vezati na naravi prijazne ukrepe, ki hkrati zagotavljajo ohranjanje biotske pestrosti. Gozdovi visokih planot Nanosa, Javornika in Trnovskega gozda imajo poleg varovalne, ekonomske in naravovarstvene tudi pomembno socialno funkcijo, zato nudijo možnost za premišljene rekreacijske, turistične in vzgojne aktivnosti. Človek s svojo prisotnostjo in dejavnostmi bolj ali manj vpliva na naravo, zato je še kako pomembno zavedanje, da sta ohranjena narava in biotska raznovrstnost lahko tudi razvojna priložnost. Posegi v naravo se morajo planirati, načrtovati in izvajati tako, da ne okrnijo

narave, zato je treba usmeritve, izhodišča in pogoje za ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot obvezno upoštevati pri urejanju prostora, kar se prikaže v naravovarstvenih smernicah. Za varstvo okolja, zaščito kmetijskih zemljišč pred škodljivimi vplivi burje ter za ohranjanje bio sistema v določenem smislu, so bili za melioracijska območja izdelani programi krajinske ureditve za območje LAS Vipavska dolina. V teh programih je bilo analizirano stanje na terenu ter bili podani predlogi, kako izvesti določene naravovarstvene ukrepe, ki bi pripomogli k ohranitvi določenih življenjskih funkcij sedanje zarasti, oziroma z določenimi ukrepi izboljšati dane ekološke pogoje. Žal so osnovna ureditvena dela povzročila razgaljenje velikih površin, ki so bila pred vetrovi vsaj delno zavarovana. S tem se povečuje nevarnost vpliva močnih vetrov.

Slika 3: NATURA 2000 na območju LAS Vipavska dolina

Vir: http://www.naravovarstveni-atlas.si/nvajavni/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ

Kulturna dediščina območja LAS Vipavska dolina

Prehodne doline, kakršna je Vipavska dolina so vselej v zgodovini predstavljale območje selitev ljudstev. Preko njih so se pomikale različne in številne armade, vzpostavljale so se trgovske poti in posledično so bile dane možnosti poselitve ozemlja. Skozi Vipavsko dolino so ljudstva prehajala v selitvah z vzhoda in jugovzhoda na zahod in seveda obratno. Preko nje so se pomikale vojske, vrstili so se spopadi, opustošena naselja so desetletja životarila, prihajali so novi naseljenci in prostor kultuvirali za nadaljnje rodove.

Med vsemi slovenskimi kraji, ki so dediči rimskih mest, je le še v Ajdovščini, rimski **Castri,** skoraj v celoti ohranjeno **rimskodobno obzidje s štirinajstimi stolpi**. Okrog starega mestnega jedra je urejena obhodna pot, ki se v različnih smereh preko manjših trgov povezuje z glavnim mestnim trgom, nekdanjim rimskim forumom. Pomembno vlogo je za Vipavsko dolino imela tudi rimska cesta Aquileia-Emona, ki je vodila iz Aquileie (Oglej) prek prelaza **Ad Pirum** (utrdba Hrušica) v Emono (Ljubljana). Dobro ohranjene ostanke rimske tehnične dediščine pa najdemo na **Svetem Pavlu nad Vrtovinom**, kjer so še danes vidni ostanki vodnega stolpa, vpetega v rimsko obzidje.
Naselbinska dediščina, z gručastimi vasmi**,** daje Vipavski dolini tipičen izgled krajine. **Naselje Vipavski Križ,** ki leži na osamljenem griču sredi Vipavske doline, je eno od glavnih dominant doline. Utrjeno naselje z gradom na vzhodni in cerkvijo na zahodni strani, je kontinuirano naseljeno od rimske dobe naprej. Grad je bil zgrajen konec 15. stol. in v 17. stol. predelan v renesančni dvorec. V 15. stol. je Križ deloval kot tabor, ki so ga obdali z obzidjem in stolpi zaradi turške in kasneje beneške nevarnosti. Vipavski Križ leta 1507 postane trg, 1532 pa mesto. Urbanistični razvoj kraja zaključi izgradnja samostana. Danes v severnem delu gradu deluje podružnična šola Vipavski križ (OŠ Dobravlje) z enoto ajdovskega vrtca. Biser med naselji je **vas Goče**, ki leži na položnem hrbtu Vrhov, enem od vipavskih gričev, ki Vipavsko dolino deli od doline Raše in Braniške doline. Naselje je naselbinski spomenik lokalnega pomena. Značilnost številnih domačij so podzemne vinske kleti. **Vipavska dolina** je **dolina gradov, dvorcev in vil,** ki bogatijo zgodovino tega območja. Nekateri med njimi so žal že ruševine, drugi vzdrževani, obnovljeni in restavrirani. Večina jih je v zasebni lasti. Ena najpomembnejših rodbin, ki je živela v Vipavski dolini in dala dolini svoj pečat so Lanthieriji. V trgu Vipava so zgradili graščino s parkom poimenovano Lanthierijeva graščina, ki je spomenik državnega pomena. Graščina je bila v letih 2014-2015 rekonstruirana. K njihovi dediščini spadajo še dvorec Lanthieri v središču vasi Slap, mlin v Peklu ob reki Vipavi in dvorec v Velikih Žabljah. Pomembna dediščina območja so še stari Vipavski grad, Tabor v Vipavi, dvorec Zemono, dvorec z vrtom v Ložah,

vila Schiwitzhofen, Zajčji grad in vila Roženek v Podnanosu, grad Trilek na Colu, ki podeželju in urbanim naseljem dajejo tipični lokalni izgled. **Območje LAS Vipavska dolina se ponaša tudi z bogato sakralno stavbno dediščino. Večina cerkva na območju, bogatih tako po arhitekturnem izrazu, kot v kvalitetni cerkveni opremi, je razglašena za spomenik lokalnega pomena**. Med njimi posebej izstopajo npr. cerkev sv. Vida v Podnanosu, ki se med drugim ponaša z največjo skrlato streho na Primorskem, romarska cerkev Matere božje Tolažnice žalostnih v Logu pri Vipavi, cerkev sv. Andreja in kapela Božjega groba v Gočah, kot kvalitetna primera t.i. "kraške renesanse". **V času prve svetovne vojne je Vipavska dolina delovala kot servisno zaledje bitk ter kot zadnji dom številnih vojakov. O tem pričajo vojaška pokopališča iz 1. svetovne vojne**. Eno izmed najlepše ohranjenih je pokopališče v Črničah. **Voda kot pomembni dejavnik razvoja območja** je botrovala nastanku bogate **tehnične dediščine doline.** Poleg znanega **fužinarstva v porečju Hublja** sem spadajo mlini in številni kamniti mostovi, ki so tako podeželju kot urbanim naseljem služili ne le iz funkcionalnega, ampak tudi estetskega vidika. Poleg velikega števila mlinov so pomembne še kovačije, livarne, žage, barvarnice, bakrarna in kotlarna. Ajdovščina je bila zaradi svojih naravnih danosti v 19. stoletju eno od središč industrijske revolucije na Slovenskem. Iz prvih obratov so se razvile pomembne tovarne, (nekatere obstajajo še danes): tovarna testenin, konzerv, električnih naprav, tekstilna tovarna in zaradi čiste ter hladne vode Hublja celo pivovarna. Slednja je bila v zadnjih letih z inovativni metodami uspešno oživljena. (Vir: Turistično informacijski center Ajdovščina, 2016)

Turizem

Razvoj turizma je **v vzponu**. Priložnost za **trajnostni razvoj regije** je v **zelenem turizmu**, ki temelji na **ekonomski uspešnosti turističnega poslovanja** ter je hkrati **prizanesljiv** in **konstruktiven do naravnega, kulturnega in socialnega okolja, konkurenčen** tudi v prihodnosti. Na območju LAS zaznamo oblikovanje treh integralnih turističnih produktov, ki idejno izvirajo s terena; **prvi je na temo dediščine, drugi zaokrožuje športna doživetja, tretji se razvija na temo vinskega in kulinaričnega turizma.**

Klima, ki omogoča **zunanje aktivnosti skozi celotno leto** in r**eliefno razgibana površina območja LAS Vipavska dolina so naravni pogoji** za razvoj panoge. V zadnjem času je zaznan povečan **razvoj inovativnih partnerstev** (na primer e-platforma za rezerviranje turističnih paketov) in **oblikovanje mrež lokalnih ponudnikov** (kot je na primer Tržna znamka Vipavska dolina) ki stremijo k **oblikovanju specifičnih turističnih programov, ki vključujejo posebnosti podeželja z razvojem inovativnih lokalno tipičnih produktov in storitev** (oviratlon WOTR, gorski ultramaraton Ultra-trail Vipava Valley 360°, »hike and fly«, vinske avanture z vodičem, preživetje v naravi in podobno). Danosti območja omogočajo razvoj programov za **aktivno preživljanje prostega časa, razvoj pohodništva in kolesarjenja ter adrenalinskega športa** tako na rekreativni kot tudi na profesionalni ravni. Na **planoti Gora so vzletne točke** za **jadralne padalce** pa tudi mnoge druge aktivnosti so možne. Zaradi odlične avtocestne in bližine mednarodnih letališč je območje dostopno ter odprto v svet.
Bogata naravna in kulturna dediščina s velikim naborom snovne in nesnovne dediščine je odlična zakladnica idej in priložnosti za inovativne podjetniške ideje s dolgoročnimi vplivi na trajnostni razvoj območja. Na območju prepoznavamo aktivnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder.
Za območje LAS se pospešeno pripravlja **Strategije razvoja turizma Vipavske doline** (območje občin Ajdovščina in Vipava) z vzpostavitvijo regijske tržne znamke območja z enotno grafično podobo in promocijskim spletom ter oblikovanjem integralnih turističnih produktov in izdelavo turistične signalizacije ter izvedbo turističnih prireditev. Pri aktivnostih in upravljanju sodelujeta obe občini in Razvojna agencija ROD ob sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki, specialisti za določena področja.
Na območju **občin Ajdovščine** in **Vipava** je na voljo 28 prenočitvenih obratov, kjer ponujajo možnost prenočišča v 201 sobah in 18 apartmajih. Skupna kapaciteta sob znaša nekaj manj kot 1073 ležišč.

Tabela 1: **Pregled števila nastanitvenih obratov in njihovih kapacitet po občinah v letu 2015**

Občina	Število nastanitvenih obratov	Število sob / apartmajev	Število ležišč
Ajdovščina	17	165 10 apartmajev	**776**
Vipava	11	36 8 apartmajev	297
Skupaj	28	201	1073

			18 apartmajev

Vir: Obdelava Razvojna agencija ROD, 2015

V občini **Ajdovščina** najdemo **dva hotela**, **štiri turistične kmetije** z nastanitvijo, **gostišče s prenočišči**, **štiri planinski domovi**, **en avtokamp** ter **pet ponudnikov zasebnih apartmajev**. Na območju občine **Vipava je pet turističnih kmetij z nastanitvijo, dve gostišči z nastanitvijo, dva kampa, planinski dom ter dva ponudnika zasebnih nastanitev.** Kot prikazuje spodnja tabela je najmanjša ponudba zasebnih sob.

Tabela 2: **Pregled po tipih nastanitvenih obratov in njihovih kapacitet za obe občini skupaj v letu 2015**

Vrsta (tip) nastanitvenega obrata	Število nastanitvenih obratov	Število sob	Število apartmajev	Število ležišč
Hotel	2	45	/	128
Gostišče s prenočišči	3	5	3	21
Turistične kmetije z nastanitvijo	9	49	5	136
Planinski domovi / koče	4	12	1	96
zasebne sobe, apartmaji	6	10	8	42
Kamp	3	/	1	**410**
Dijaški dom	2	80	/	240
Skupaj	28	201	18	**1073**

Vir: Obdelava Razvojna agencija ROD, 2015

V občini Ajdovščina in Vipava nudijo **restavracije** in **gostilne** raznovrsten izbor dnevnih menijev in jedi po naročilu. Zadnja leta gre razvoj gostinske ponudbe v smeri **ohranjanja in promocije tradicionalnih domačih vipavskih jedi** (vipavski štruklji, vipavska jota, krompirjeva polenta, ipd.) **na nov turistu zanimiv način**. V območju LAS Vipavska dolina se nahaja tudi več **izletniških turističnih kmetij**. Gostom ponujajo lokalno vipavsko kulinariko in vipavsko vino.

Opažamo, da **območje obišče vedno več tujih gostov** ter **pozitivni trend naraščanja** tako **števila nočitev, kot števila prihodov**. Vidna je razlika med številom nočitev v občini Ajdovščini in občini Vipavi; **manjše število nočitev v občini Vipava je posledica manjšega števila prenočitvene kapacitete**. Če rezultate seštejemo, ugotovimo, da je bilo **leto 2014 za Vipavsko dolino rekordno**, skupaj jo je obiskalo 11407 gostov (24,7% domačih in 75,3% tujih gostov), ki so zabeležili 20.735 nočitev.

Tabela 3: **Prihodi in prenočitve območja LAS Vipavska dolina med leti 2011 in 2014**

		Ajdovščina		Vipava		Skupaj	
		Prihodi	Nočitve	Prihodi	Nočitve	Prihodi	Nočitve
2011	Domači	1277	2148	237	691	1514	2839
	Tuji	5863	9958	710	1700	6573	11658
2012	Domači	1661	3283	314	687	1975	3970
	Tuji	5245	8900	999	2331	6244	11231
2013	Domači	1749	3649	372	629	2121	4278
	Tuji	5567	11305	1472	3487	**7039**	14792
2014	Domači	2328	4899	487	792	2815	5691
	Tuji	6775	11355	1817	3689	**8592**	15044
SKUPAJ						11407	20.735

Vir: SURS, 2014

Povprečna doba bivanja v občini Ajdovščina je bila v letu 2014 1,79 dni, v občini Vipava 1,95, skupaj na območju pa 1,82 dni. To je pod slovenskim povprečjem (2,72 dni), vendar pa je vzpodbuden podatek, **da se doba bivanja podaljšuje** (v letu 2011 je bila skupaj v občini Vipava in občini Ajdovščina namreč 1,72).

Tabela 4: **Prihodi in prenočitve turistov na obravnavanem območju, mesečno med leti 2010 in 2014 (objekti z najmanj 10 stalnimi ležišči)**

mesec	2010		2012		2013		2014	
	Prihodi turistov	Št. prenočitev	Prihodi turistov	Št. prenočitev	Prihodi turistov	Št. prenočitev	Prihodi turistov	Št. prenočitev
januar	565	964	541	912	475	799	366	684
februar	532	887	539	902	656	1067	620	1049
marec	577	861	478	1106	495	877	527	1316
april	717	1388	509	852	648	1076	662	1258
maj	701	1297	688	1099	616	1065	768	1670
junij	677	1181	720	1019	810	1625	794	1381
julij	809	1485	860	1773	883	2143	1226	3644
avgust	1097	2264	971	2087	964	2394	1455	3510
september	805	1196	872	1402	790	1161	751	1246
oktober	627	972	631	906	510	967	572	1027
november	516	760	481	754	613	811	505	895
december	475	713	576	898	485	737	586	952
SKUPAJ	8098	13968	7866	13710	7945	14722	8832	18632

Vir: SURS, 2015

Pri interpretaciji mesečnega prikaza števila turistov in števila nočitev v obravnavanem območju, je zaznati **močno sezonsko nihanje podatkov**. Tako število turistov, kot njihove **nočitve začnejo padati v jesenskih mescih**, ko se negativna tendenca nadaljuje vse do **minimuma, ki je dosežen v zimskih mescih**, zlasti v januarju in februarju. Število gostov in nočitev se po mesecu februarju začne s pozitivno tendenco dvigovati in doseže svojo maksimalno skrajno točko v zgodnjih poletnih mesecih (julij, avgust, september).

5.1.4 Stanje infrastrukture in opremljenost z osnovnimi storitvami

Osnovna infrastruktura je življenjskega pomena za razvoj, izboljšanje ekonomskega položaja in kakovosti življenja na podeželju kot tudi v urbanih naseljih. Obravnavano območje je po površini obsežno ter v razpršeno poseljeno (kar še posebej velja za gorski in bolj odmaknjeni predeli), z izjemo urbanih središč in nekaterih večjih vasi. Takšen način poselitve predstavlja **velik finančni zalogaj za izgradnjo** in **vzdrževanje kvalitetne infrastrukture**. Za kakovost bivanja in razvoj gospodarskih dejavnosti so ključne **cestne povezave**, **vodooskrba**, **urejena komunalna infrastruktura** in **telekomunikacije** ter **družbena infrastruktura**. Poleg osnovne infrastrukture se na območju pospešeno razvija tudi **turistična infrastruktura** kot so tematske poti, namestitvene zmogljivosti, igrišča, zaprti in odprti prireditveni prostori, razgledišča,...

Prometna infrastruktura in dostopnost območja

Cestna infrastruktura: Občini Ajdovščina in Vipava ležita tik ob **V. panevropskem prometnem koridorju**, na prečni cestni povezavi mednarodnega pomena Kijev (Ukrajina) - Milano (Italija). Prometna dostopnost občin Ajdovščina in Vipava je zaradi **hitre ceste**, ki poteka skozi Vipavsko dolino zelo dobra. **Stanje regionalnih cestnih** povezav (I reda) je v **glavnem dobro**, vendar so nekateri odseki, predvsem regionalnih cest II in III reda, potrebni posodobitve in obnove. **Lokalne ceste** med naselji so večinoma asfaltirane, vendar pa zaradi visokih stroškov vzdrževanja iz leta v leto slabše. Poleg denarja za redno vzdrževanje lokalne cestne infrastrukture pa primanjkuje tudi sredstev za posodobitev in novogradnje cestne infrastrukture na lokalnem nivoju. **Skupna dolžina javnih cest na območju LAS znaša 497,2km**, kar je v **povprečju 1,41 km** javnih cest na km^2 površine območja, kar je **nižje od slovenskega povprečja**, ki znaša 1,92 km javnih cest na km^2 površine. Kljub temu, da je povprečje cest na km^2 nižje od državnega povprečja je **dostopnost območja po javnih cestah dobra**, potrebno pa je izpostaviti dejstvo, da je na celotnem območju **pomanjkanje kolesarskih poti, ki bi pomembno doprinesle k višji kakovosti bivanja in tudi boljšim pogojem za razvoj turizma.**

Železniška infrastruktura: **Železniška proga Sežana – Jesenice s slepim krakom do Ajdovščine** je enotirna in tehnično zastarela ter potrebna obnove in posodobitve (elektrifikacija). Progo uporablja samo tovorni vlak, potniške linije so ukinjene.
Letališča: V Občini Ajdovščina je tudi **športno letališče**, ki je zajeto tudi v zasnovi omrežja letališč v Republiki Sloveniji. To je letališče z **največ možnimi vzletnimi dnevi** v Sloveniji.
Kolesarsko omrežje: Na območju, razen nekaterih krajših odsekov, ni urejenih kolesarskih poti. Skozi Ajdovščino vodita dve pomembni prometni žili, prva iz Nove Gorice proti Ljubljani in druga iz Idrije oziroma Ljubljane proti Krasu in slovenski Istri. Občina Ajdovščina se je pridružila projektu **Regionalno omrežje kolesarskih povezav Severne Primorske - Goriške razvojne regije**, v katerem so poleg ajdovske sodelovale še idrijska, tolminska in novogoriška občina, v okviru projekta, ki obravnava pripravo in opremljanje kolesarskih povezav v Severni Primorski (Goriški razvojni) regiji z vidika priprave zasnove notranje povezanega omrežja z navezavami na sosednje regije in čezmejne povezave.
Javni potniški promet: **Redne avtobusne povezave so večinoma zagotovljene le v smeri glavnih regionalnih prometnic**, vendar so redke, slabo zasedene, njihovo število pa upada. Dostop z javnim prevozom do centralnih dejavnosti v središčih (zdravstvo, izobraževanje, uprava) je za prebivalce na razpršenih območjih poselitve slab. Poskrbljeno je za šolske prevoze. Na območju LAS prevladuje osebni potniški promet. Ključni izziv so neurejene povezave med okoliškimi vasmi in mestnimi središči in dolgotrajne vožnje, kar najbolj prizadene starejše ljudi brez lastnega prevoza.

Dostopnost do zdravstvenih storitev in socialna infrastruktura
Zdravstveni dom Ajdovščina je eden izmed **javnih zavodov**, ki deluje na območju občin Ajdovščina in Vipava ter skupaj pokrivajo področje družbenih dejavnosti – področje, ki je za kvaliteto bivanja in dela občanov izrednega pomena. Podpora obeh občin ustanoviteljic na začrtani smeri razvoja zdravstvenega doma kaže, da je samostojna organizacijska oblika zavoda primerna in omogoča kvaliteten razvoj zdravstvene dejavnosti. Danes skupaj s koncesionarji pokriva v mreži javne zdravstvene službe na primarni ravni zdravstvene potrebe več kot 24.000 prebivalcev obeh občin, na skupni površini 352 km2. Največja cestna razdalja je 18 km. Naselja so razpršena in nekatera težje dostopna. Sedež ZD je po izgradnji hitre ceste prometno dobro povezan z zavodi sekundarne ravni Oddaljenost od splošne bolnišnice Franca Derganca Nova Gorica je 25 km, oddaljenost od UKC Ljubljana pa 80 km. Oprema v zdravstvenem domu omogoča optimalno delo. V zadnjih letih med poslanstvi zavoda vse bolj poudarjajo pomen vzpodbujanja preventivnih dejavnosti in opuščanja škodljivih navad za krepitev zdravja in preprečevanja bolezni. ZD Ajdovščina svojo dejavnost opravlja na sedežu v Ajdovščini, v Zdravstveni postaji v Vipavi, Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje v Vipavi, na domu pacientov in na terenu. Podporo osnovnim dejavnostim zagotavljajo s storitvami diagnostičnega in zobotehničnega laboratorija, rentgenskimi storitvami, fizioterapevtskimi in upravno tehničnimi storitvami. Prihodke dopolnjujejo s tržno dejavnostjo zlasti na področju medicine dela, prometa in športa, zobozdravstva, ginekologije in vzgojno preventivnih dejavnosti. Na območju LAS deluje tudi javni zavod **Lekarna Ajdovščina** z enoto v Ajdovščini in Vipavi.
Kot del socialne infrastrukture na območju LAS delujeta dva domova za ostarele, ki pomembno prispevata k kakovosti bivanja najstarejših članov družbe in sicer:

- **Dom starejših občanov Ajdovščina** s kapacitete 151 oskrbovancev in
- **Zavod Pristan v Vipavi** s kapaciteto 104 oskrbovancev.

Naloge socialnega varstva otrok, mladostnikov, družine, odraslih ter posrednika socialnih transferjev za območje LAS opravlja **Center za socialno delo Ajdovščina**. Na območju je dostopnih kar nekaj programov pomoči ranljivim skupinam (na primer »Malorca« - hiša za brezdomce, programi za pomoč osebam s težavami v duševnem zdravju ipd.). Poleg Centra za socialno delo Ajdovščina delujeta na območju še **Varstveno delovni center, Šent - slovensko združenje za duševno Zdravje** ter **Hiša sadeži družbe Vipava** pod okriljem Slovenske filantropije ter več **humanitarnih društev**.

Turistična in športna infrastruktura
Razvoj turizma na območju LAS je odvisen od kombinacije celotne infrastrukture. Območje je dobro dostopno in cestno omrežje tudi dobro povezuje in omogoča dostopnost po celotnem območju.
Poleg nastanitvene in gostinske infrastrukture, ki je opisana v prejšnjih poglavjih potencial za razvoj turizma predstavljajo tudi **sejne dvorane** in **predavalnice**, ki so na voljo na območju Zgornje Vipavske doline in sicer sejna dvorana hotela Gold club v Ajdovščini, učilnice in dvorane Mladinskega centra in hotela, sejne sobe Območne Obrtno-podjetniške zbornice Ajdovščina ter predavalnice osnovnih in srednjih šol. Športna infrastruktura pomembno dopolnjuje turistično infrastrukturo in sama po sebi pomeni višjo kakovost bivanja na območju. Najpomembnejši del športne infrastrukture je prav gotovo **Športni Center Police,** sodobno **opremljen športno rekreativni center** z 2400 m2 pokritih površin,

ki zajemajo dve pokriti dvorani; veliko 1300 m^2 in malo 700 m^2, pokrit zimski bazen 25 x 9m, celotne površine 660 m^2, savne in spremljajoče prostore. Izven objekta se nahaja tudi letno kopališče 50 x 16 m skupne površine 15.060 m^2. **Zimsko notranje kopališče** uspešno obratuje izven sezone letnega kopališče. Poleg bazena so tu še **bar in trim kabinet, plezalna stena, fitnes, obe dvorani in zunanje nogometno igrišče na umetni travi**. V okviru **zunanjega bazena** je na voljo tudi igrišče za odbojko na mivki. Zavod za šport vsako leto priredi tudi dve tradicionalni prireditvi: Majski tek po Ajdovščini ter dan športa. (Podatki Zavoda za šport Ajdovščina, 2016). Poleg omenjenega Športnega centra so v občini Ajdovščina **še zunanja igrišča** ob osnovni šoli in **športne dvorane ob Osnovni šoli Šturje**, ki ima tudi zunanje igrišče in kratko atletsko stezo, v Lokavcu in Dobravljah, ob OŠ Col in OŠ Otlica, prav tako je v **vaseh** na voljo veliko **urejenih zunanjih igrišč**. Ajdovščina ima tudi **urejen nogometni stadion** in **progo za "downhill" kolesarjenje**, ki se nahaja v športnem parku Pale. V neposredni bližini je tudi urejena proga za **"four cross"(4X),** ki je kakovostno zgrajena, saj si je pridobila naziv najboljše tovrstne proge na slovenskih tleh. Za proge skrbi društvo Črn trn. V Ajdovščini je na voljo tudi **Plesni studio Maxim z veliko in malo plesno dvorano**, balinišče na Planini, Cesti, plezališče na Kampu Tura. V občini Vipava se nahaja **stadion** z asfaltno atletsko stezo ob Vojašnici Vipava, **nogometno igrišče** in **telovadnica** ob Škofijski gimnaziji in **telovadnica** ter **asfaltno** igrišče ob Osnovni šoli. Na območju so tudi dve plezališči (Vipavska Bela in Vipavska Tura), ki ponujata več kot 300 športno-plezalnih smeri različnih težavnosti. Plezanje je mogoče v vseh letnih časih. Na Predmeji se nahaja **Športni park Tiha dolina**, kjer ima sedež Društvo Gora. Poleg društvenih prostorov in igrišč za košarko, nogomet je znotraj parka tudi velik pokrit prireditveni šotor.

Energetska infrastruktura

Energetska oskrba območja LAS večinoma temelji na **električni energiji** in **tekočih gorivih**. Le občinski središči Vipava in Ajdovščina sta neposredno vezani tudi na dobavo zemeljskega plina. Trda goriva, še zlasti drva pa so poleg plinskega olja glavni energetski vir za ogrevanje v hribovskih območjih. Celotna regija, ima le en priključek na nacionalno elektro omrežje, kar povzroča relativno ogroženost oskrbe. Na razvojno pomembnih območjih in v centrih je potrebno zgoščevanje mreže RTP 20/0,4 KV ter obnoviti in posodobiti oskrbo v nekaterih odročnejših predelih občin Ajdovščina in Vipava, saj tam omrežje ne prenese večjih obremenitev in je izrazito nestabilno, kar povzroča izpade ob vsaki močnejši nevihti. **Lastnih virov energije**, z izjemo manjše HE Hubelj, sončne elektrarn na halah bivše tovarne LIPA, sončne elektrarne v Podnanosu in v industrijski coni v Gojačah ter lesne biomase, **na območju LAS ni oz. niso dovolj izkoriščene**. Možnosti izkoriščanja **alternativnih virov energije** (predvsem okolju prijaznih) so v tem prostoru velike, vendar so v glavnem tudi neizkoriščene ali pa slabo izkoriščene. Med alternativne vire energije, ki so v na obravnavanem območju dostopni lahko vključimo vsaj štiri, ki jih je možno izkoriščati v večji meri: lesno biomaso, ki je glede na relativno veliko gozdnatost območja slabo izkoriščena; energija vetra, pri čemer največji problem predstavlja odpor do gradnje velikih sistemov vetrnih elektrarn; sončno energijo (veliko število sončnih dni v letu) pri čemer problem predstavljajo visoka začetna vlaganja v opremo, ter geotermalna energija, ki je še popolnoma neraziskana.

Komunalna infrastruktura

Na območju občin Vipava in Ajdovščina je **veliko vodnih virov** in preko **60 večjih in manjših vodnih zajetji** (najpomembnejši je izvir Hublja).

Večina vodnih virov je v upravljanju komunalnih služb in jih bo potrebno zaščititi in opredeliti ustrezne varovalne pasove. Kvaliteta pitne vode, zaradi vsebnosti mikroorganizmov niha. Večina naselij v občinah Vipava in Ajdovščina, ima zadostne količine pitne in protipožarne vode.

Tabela 5: **Stanje priključenosti občanov na čistilne naprave, podatki za leto 2014**

	Število priključkov Število priključkov	**Delež prebivalcev Delež prebivalcev občine**
Centralna ČN Ajdovščina	2.448	41,70%
Kanalizacijski sistem Col - ČN Col	141	2,20%
Kanalizacijski sistem Gojače (industrijska cona)	**7**	**0,001**
Kanalizacijski sistem Velike Žablje - ČN velike Žablje	56	0,40%

Občina Vipava		
Kanalizacijski sistem Vipava - ČN Vipava	1.166	44,00%
Kanalizacijski sistem Sanabor - ČN Sanabor	**22**	**1,30%**
Kanalizacijski sistem Podraga - ČN Podraga	51	5,20%

Vir: Podatki Komunalno stanovanjske družbe Ajdovščina, 2015

Na področju komunalne infrastrukture je na območju LAS po podatkih Komunalno stanovanjske družbe Ajdovščina, **lociranih 158 ekoloških otokov**, na katerih ločeno zbirajo različne frakcije odpadkov, ki jih ločeno zbrane odvažajo v Center za ravnanje z odpadki, od koder jih odvažajo v predelavo in odlaganje, nekatere frakcije pa se uporabljajo za stabilizacijo zaprtega odlagališča in so tam tudi odložene.

Kanalizacijsko omrežje je v fazi izgradnje in priključenost na čistilne naprave je različna po območjih, saj je zaradi razgibanosti terena in razpršenosti naselij zelo težko urediti komunalna omrežja. Tabela 6 prikazuje, da je najboljše urejena priključenost v dveh urbanih naseljih – Ajdovščina in Vipava. Vse ostalo področje pa je v veliki podhranjenosti s komunalno urejeno infrastrukturo.

Tabela 6: **Infrastruktura za ravnanje z odpadki v letu 2015**

	Ekološki otoki	**Zbirni center za ravnanje z odpadki**
Ajdovščina	**121**	1
Vipava	38	0
Skupaj	**158**	**1**

Vir: Podatki Komunalno stanovanjske družbe Adovščina, 2015

Na področju ravnanja z odpadki je območje LAS, po podatkih Komunalno stanovanjske družbe Ajdovščina **opremljeno z 158 ekološkimi otoki in enim centrom za ravnanje z odpadki.** Iz tabele 6 lahko zaznamo, da je na območju občine Vipava vzpostavljenih skoraj **štirikrat manjše število ekoloških otokov** kot na območju občine Ajdovščina. Hkrati pa lahko vidimo iz tabele 10 (v nadaljevanju): Količina nastalih komunalnih odpadkov na prebivalca, da na območju občine proizvedejo **večjo količino odpadkov** na prebivalca, celo več kot to velja za območje za celo Slovenijo.

Informacijsko komunikacijska infrastruktura

Slika 4: **Karta pokritosti s širokopasovnim omrežjem**

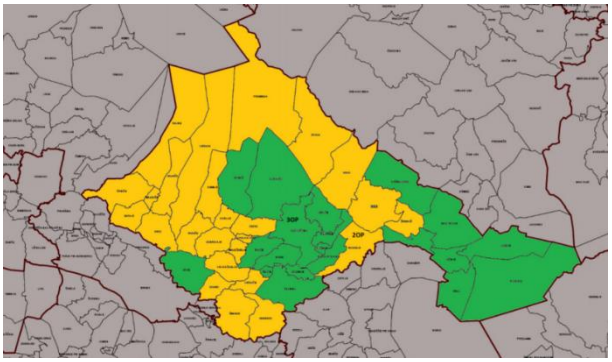

Vir: Načrt razvoja OŠO Ajdovščina, 2014

Rumena barva prikazuje območja, kjer ni še širokopasovnih priključkov, je pa izražen **tržni interes**, zelena barva pa prikazuje območja, kjer je širokopasovni priključek zagotovljen vsem gospodinjstvom. 20 naselji občine Ajdovščina že ima zagotovljen širokopasovno dostop do interneta, za preostalih 25 občina pa so operaterji že izrazili tržni interes za izgradnjo omrežja, ki bo zagotovilo širokopasovne priključke za vsa gospodinjstva v naseljih v roku naslednjih treh let. Podobno stanje je tudi na območju občine Vipava.

Iz prikazanih slik je razvidno, da je celotno območje dobro pokrito s signalom mobilne telefonije, je pa močnejši signal prenosa podatkov usmerjen le na območja gostejše poseljenosti dna Vipavske doline torej urbanih središčih. Celotno poseljeno območje je pokrito z omrežjem fiksne telefonije, kar omogoča tudi priključitev na internet, optično omrežje, ki omogoča največje hitrosti prenosa podatkov pa je omejeno le na predele Ajdovščine, Žapuže, Vrhpolje in predele Vipave.

Slika 5: Pokritost območja LAS z GSM signalom

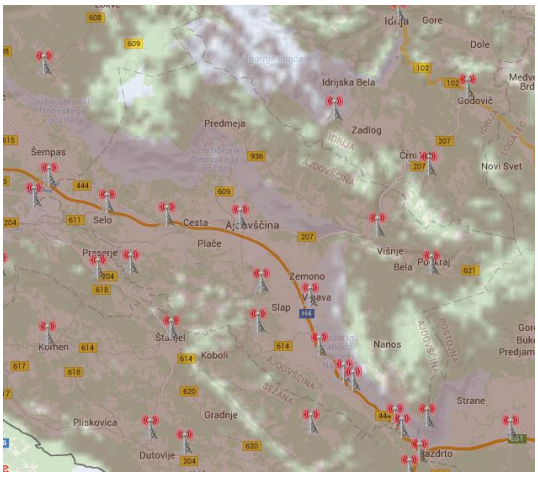

Slika 6: Pokritost območja LAS s 4G signalom

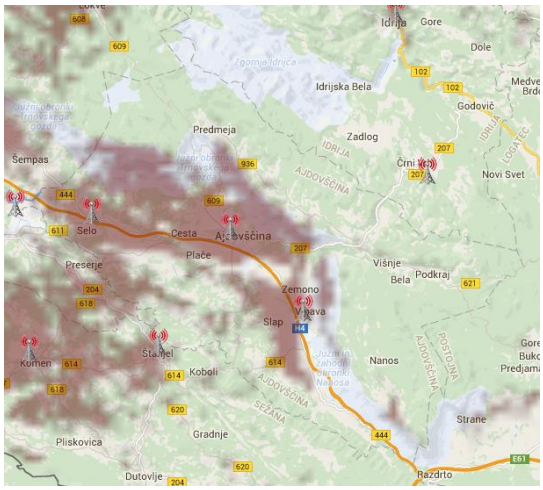

Vir: http://www.mobilna-telefonija.com/mobilni-informator/omrezje/gsm-umts-lte.html, 15.10.2015

Kulturna infrastruktura

Skrb za kulturno ustvarjalnost in kulturno dediščino poteka v okviru organizacij profesionalne in ljubiteljske kulture. Na območju LAS Vipavska dolina deluje 62 kulturnih društev in vokalnih skupin, ki za svoje delovanje in izvajanje kulturnega programa potrebujejo primerno infrastrukturo.

Na območju LAS deluje Pilonova galerija v Ajdovščini, Lokarjeva galerija v Ajdovščini ter nekaj manjših muzejev in zbirk (Muzej Ajdovščina, Kebetova Hiša Vipava, Vojaški vojni muzej v Vipavi idr.)

Za večje kulturne prireditve je na voljo Dvorana Prve slovenske vlade v Ajdovščini in Kulturni dom v Vipavi. Na področju **knjižnične dejavnosti** deluje Lavričeva knjižnica z enotami v Ajdovščini, Vipavi, Podnanosu in Dobravljah ter potujočo knjižnico.

V Ajdovščini ima svojo območno izpostavo tudi Javni sklad RS za kulturne dejavnosti kot osrednja slovenska organizacija, ki organizira ljubiteljsko kulturno dejavnost na nivoju države in nudi podporo kulturnim dejavnostim na območju. Seveda pa spadajo v to kategorijo infrastrukture **tudi vse osnovne in srednje šole in športne dvorane, ki zagotavljajo prostor za izvajanje kulturne dejavnosti in prireditev v lokalnem prostoru.**

Predšolska vzgoja in izobraževanje

Na področju **predšolskega izobraževanja** na območju LAS **deluje Vrtec Ajdovščina**. Posluje na petnajstih lokacijah z 56 oddelki. Tri večje enote Ob Hublju, Ribnik in Vipava ter tri manjše oddelčne vrtce Črniče, Selo in Col. V stavbah osnovnih šol in celo srednje šole pa domujejo oddelčni vrtci: oddelek na OŠ Črniče, oddelka na Podružnični šoli Vipavski Križ, oddelek na Podružnični šoli Lokavec, oddelki v Domu Srenje šole Veno Pilon Ajdovščina, oddelki na OŠ Danila Lokarja Ajdovščina, oddelki na Podružnični šoli v Budanjah, oddelka na OŠ Draga Bajca Vipava, oddelka na Podružnični šoli v Vrhpolju in oddelki na Podružnični šoli v Podnanosu. Poleg Vrtca v Ajdovščini Osnovna šola Otlica za otroke iz območja Gore, ki niso vključeni v vrtec, izvaja Cicibanove urice – krajši program otroškega varstva. Otrokom omogoča srečevanje z vrstniki, socialno vključenost in prilagajanje na življenje v vrtcu. (Vir: http://www.mojedete.si/vrtec-se-predstavi; 2016).

V letu 1998 sta se občini Ajdovščina in Vipava ustanovili **razvojni oddelek vrtca za otroke s posebnimi potrebami pri Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka Vipava (Center Vipava, kasneje preimenovan v CIRIUS Vipava).** Ustanova ima primerne prostorske ter materialne pogoje z ustrezno že obstoječo opremo, predvsem s področja rehabilitacijske dejavnosti. Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava (CIRIUS Vipava) je strokovno usposobljena in sodobno opremljena ustanova, ki izobražuje in usposablja otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. V Centru deluje: prilagojeni predšolski program za otroke z razvojnimi primanjkljaji (razvojni oddelek vrtca), osnovno šolski program (prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom), posebni program vzgoje in izobraževanja, dom z vzgojnimi skupinami, zdravstveno – negovalni in terapevtski program.

Na področju **osnovnošolskega** izobraževanja deluje na območju LAS **6 osnovnih šol** in sicer: **OŠ Col** (s podružnico Podkraj), **OŠ Danila Lokarja Ajdovščina** (s prilagojenim oddelkom in podružnico

Lokavec), **OŠ Dobravlje** (s podružnicami Skrilje, Črniče, Vrtovin, Šmarje in Vipavski križ), **OŠ Otlica**, **OŠ Šturje** (s podružnico Budanje) in **OŠ Draga Bajca Vipava** (s podružnicami Goče, Podnanos in Vrhpolje).
Na območju LAS delujeta dve **srednji šoli**: **Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina** s srednješolskima programoma gimnazija in predšolska vzgoja in **Škofijska gimnazija Vipava**. Ob obeh srednjih šolah delujeta tudi **dijaška domova**.
Na območju LAS delujejo tudi **Fakulteta za aplikativno naravoslovje**, **Laboratorij za fiziko organskih snovi**, **Laboratorij za raziskave materialov**, **Laboratorij za večfazne procese**, **Laboratorij za kvantno optiko** in **Center za raziskave vina**, **Center za biomedicinske znanosti in inženiring Univerze v Novi Gorici**.
Na področju vseživljenjskega učenja deluje javni zavod za izobraževanje odraslih **Ljudska univerza Ajdovščina**, ki izvaja različne izobraževalne programe za odrasle, dejavnost informiranja in svetovanja ter druge podporne dejavnosti za izobraževanje odraslih.
Glasbena šola Vinka Vodopivca Ajdovščina (s podružnico v Vipavi) izvaja pet programov glasbenega izobraževanja: Predšolska glasbena vzgoja, Glasbena pripravnica, Glasba, Ples in Petje. Od nadstandardnih programov poteka Nauk o glasbi za mlade, ki ne obiskujejo instrumenta na naši šoli. Glasbena šola ima 17 oddelkov. Pod okriljem GŠ deluje pet orkestrov, ki se redno udeležujejo šolskih, lokalnih in prireditev na državnem nivoju. Prav tako komorne skupine.

5.1.5 Opis stanja okolja

Obravnavano območje pokriva preko 50% gozdnih površin, ki imajo poleg gospodarske tudi hidrološko, biotopsko, varovalno, rekreacijsko in obrambno (kot prostorski dejavnik) funkcijo. Izjemnega pomena so varovalni gozdovi, ki zavirajo erozijo, stabilizirajo tla in ščitijo nižje ležeča zemljišča pred plazovi, usadi in gruščem.
Varstvo narave, je dejavnost, ki ima za cilj ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo naravnih vrednot. Naravovarstvena dejavnost je razširila področje svojega delovanja z varstva naravnih vrednot, zavarovanih območij, ogroženih rastlinskih in živalskih vrst na celostno varstvo narave, ki s ciljem ohranjanja biotske raznovrstnosti obsega še varstvo habitatnih tipov, ekološko pomembnih območij in posebnih varstvenih območij ter krajine. Poleg neposrednega zavarovanja narave je izjemnega pomena tudi posredno varovanje narave, ki se izraža v urejenosti komunalne infrastrukture (odpadki, fekalne vode, čistilne naprave, onesnaževanje zraka,…).
Občini Ajdovščina in Vipava v svojih planih upoštevajo vse varovalne režime pri posegih v prostor. Nekatera območja so nosilci prostorske identitete in simbolne vloge v družbeni zavesti in imajo poseben pomen.
Na področju okolja je bilo v preteklih letih izvedenih veliko investicij in posledično je opazno izboljšanje. Na **kanalizacijske sisteme in posledično na čistilne naprave je bilo priključeno veliko število občanov obeh občin**. Prav tako je bilo območje opremljeno s primerno infrastrukturo na področju ravnanja z odpadki. Stanje na področju komunalne infrastrukture spremlja **Komunalno Stanovanjska družba Ajdovščina**, ki s komunalnimi storitvami pokriva celotno območje LAS.
Na območju LAS izvajajo zbiranje odpadkov s tremi smetarskimi vozili, dvema samonakladalnima voziloma in dvema poltovornima voziloma. Odpadke večinoma zbirajo na ekoloških otokih, ponekod pa tudi po sistemu od vrat do vrat. Zbrane odpadke prepeljejo v **CERO** (center za ravnanje z odpadki) na skladiščenje pred odpremo. Trenutno odvažajo iz CERO na predelavo ali odstranjevanje vse frakcije odpadkov razen: gradbenih odpadkov in zemljin, ki se uporabljajo za vzdrževanje odlagališča oz. območja CERO in odpadkov primernih za kompostiranje (biorazgradljivi kuhinjski odpadki, zeleni vrtni odpad…), ki jih začasno skladiščijo pred obdelavo. Nastali kompost oz. stabilat bodo uporabili za vzdrževanje rekultivacijske plasti odlagališča.

Tabela 7: **Količina nastalih komunalnih odpadkov na prebivalca**

	Nastali komunalni odpadki v letu 2014 (Kg/Prebivalca)
Ajdovščina	403
Vipava	454
Slovenija	433

Po podatkih registra divjih odlagališč dostopnega na www.register.oscitimo.si, ki je nastal v okviru akcije očistimo Slovenijo je v Občini Ajdovščina 99, v občini Vipava pa 42 divjih odlagališč.

Vir: SURS - Količine odpadkov po občinah, 2014

Tabela 8: **Skupna količina nastalih komunalnih odpadkov**

	2014		
	Nastali komunalni odpadki (tone)	**Komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom (tone)**	**Odloženi komunalni odpadki (tone)**
Ajdovščina	7.613	5.526	366
Vipava	2.546	1.935	
Skupaj	**10.159**	**7.461**	366

Vir: SURS - Količine odpadkov po občinah, 2014

5.2 Gospodarski položaj območja LAS

5.2.1 Opis glavnih gospodarskih dejavnosti

V preteklosti je bilo območje LAS izrazito industrijsko območje z glavnimi dejavnostmi gradbeništvo, prehrambna industrija, lesno predelovalna industrija in tekstilna industrija.
V obdobju med leti 2010 in 2012 pa so se zvrstili propadi podjetij, kot na primer Lipa d.d. in Primorje d.d. kar je bilo vzrok za propad tudi številnih malih podjetij, ki so bila odvisna od obeh omenjenih industrijskih podjetij. Tako sta od velikih podjetij ostala le Mlinotest in Fructal, oba v dejavnosti prehrambne industrije. Propada velikih podjetij sta bila vzrok za velik porast brezposelnih, ki oblikujejo pomembno ranljivo skupino iskalcev zaposlitve na tem območju.

Trenutno so glavne gospodarske dejavnosti na območju LAS:

- Predelovalne dejavnosti,
- Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil,
- Gradbeništvo ter
- Promet in skladiščenje.

Po tem, ko je bila dolga leta vodilna dejavnost gradbeništvo, ki so ji sledile predelovalne dejavnosti z močno lesno predelovalno in prehrambno industrijo, **je po letu 2012 postala predelovalna dejavnost glavna dejavnost na območju LAS, kjer je prehrambna industrija najmočneje zastopana.**

Tabela 9: **Število zaposlenih po dejavnostih**

Gospodarske dejavnosti	**Št. zaposlenih 2013**	**Št. zaposlenih 2014**
kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo	34,56	41,16
predelovalne dejavnosti	1710,23	1605,36
oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, sanitarije, okolje	82	84
gradbeništvo	393,4	453,24
trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	544,35	605,05
promet in skladiščenje	291,48	296,2
gostinstvo	66,83	100,02
druge raznovrstne dejavnosti	14,74	12,51
izobraževanje	32,4	34,1
kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	50,09	47,1

Vir: www.bizi.si, 09.10.2015

Iz preglednice je razvidno da je **daleč največ zaposlenih na območju LAS zaposlenih v predelovalni dejavnosti,** katere del je tudi **prehrambna** industrija. V tej dejavnosti poslujeta tudi obe veliki podjetji, ki sta ostali na tem območju.
Predelovalni dejavnosti sledi dejavnost **trgovine**, le tej pa sledi dejavnost **gradbeništva**, ki je pred letom 2012 dajalo zaposlitev največjemu številu ljudi na tem območju.
Podobna slika se kaže pri ustvarjenem prometu po dejavnostih podjetij registriranih na območju LAS.

5.2.2 Stanje na področju gospodarstva

Gospodarstvo v na območju LAS Vipavska dolina je zelo raznoliko, veliko je industrije, močno je zastopano gradbeništvo, lesno-predelovalna, prehrambena, tekstilna industrija in kovinarska dejavnost. Gospodarstvo zgornje Vipavske doline se po recesiji počasi krepi. Delež malih podjetij v ustvarjenem prometu območja in po deležu ustvarjenih delovnih mest se je bistveno povečal, spremenila pa se je tudi struktura glavnih dejavnosti območja. **Gospodarska aktivnost je bila na tem**

območju najnižja v letu 2013, ko je bila brezposelnost na tem območju najvišja (v občini Ajdovščina 14,7% v občini Vipava pa 13,6%). **Od takrat naprej se kaže počasen dvig** gospodarske aktivnosti in upadanje registrirane brezposelnosti.

Slika 7: **Ustvarjen promet v deležih po dejavnostih v letu 2015**

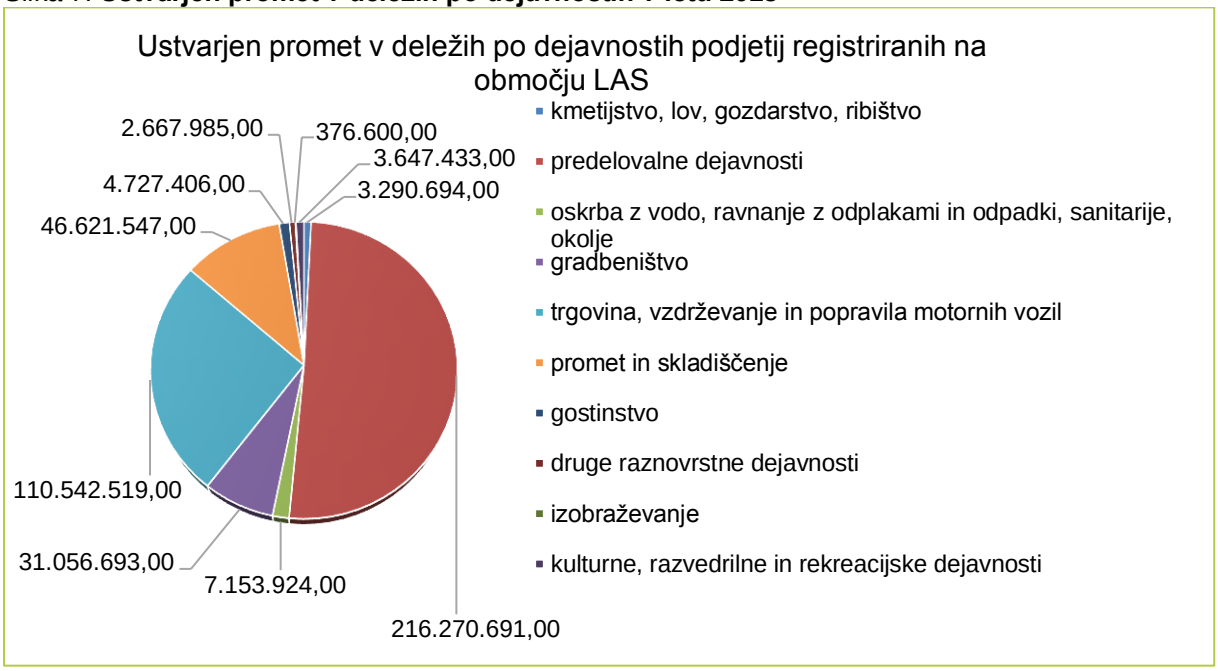

Vir: www.bizi.si, 09.10.2015

Graf, ki prikazuje število podjetij, ki poslujejo v posamezni panogi kaže, da po številu podjetij še vedno prevladuje gradbeništvo. Razlog za to je, da je v tej panogi prisotno veliko število samostojnih podjetnikov, kar kaže, da je število zaposlenih v tej panogi po prejšnjih tabelah majhno število podjetij pa veliko. Žal je gospodarska kriza naredila svoje in od velikih in nekdaj mogočnih industrijskih obratov je danes ostalo malo. Občini in drugo podporno okolje se trudijo pospeševati razvoj podjetništva na različne načine. Tako na obrobju občin, kot tudi v urbanih – predvsem v okolici hitre ceste skozi Vipavsko dolino – so svoj prostor dobile komunalno opremljene poslovne in obrtne cone. Nove investitorje pa občini vabita tudi na drugačne načine. Območje LAS Vipavska dolina ima tudi nekaj **podpornih institucij**, ki s svojimi aktivnostmi spodbujajo razvoj podjetništva - območna obrtna zbornica, razvojna agencija, Center odličnosti COBIK idr., razvijajo pa se tudi druge oblike - prvi začetni koraki na področju **coworkinga** – prostor Džob v Ajdovščini.

Slika 8: **Delež podjetij, ki poslujejo v posamezni dejavnosti v letu 2015**

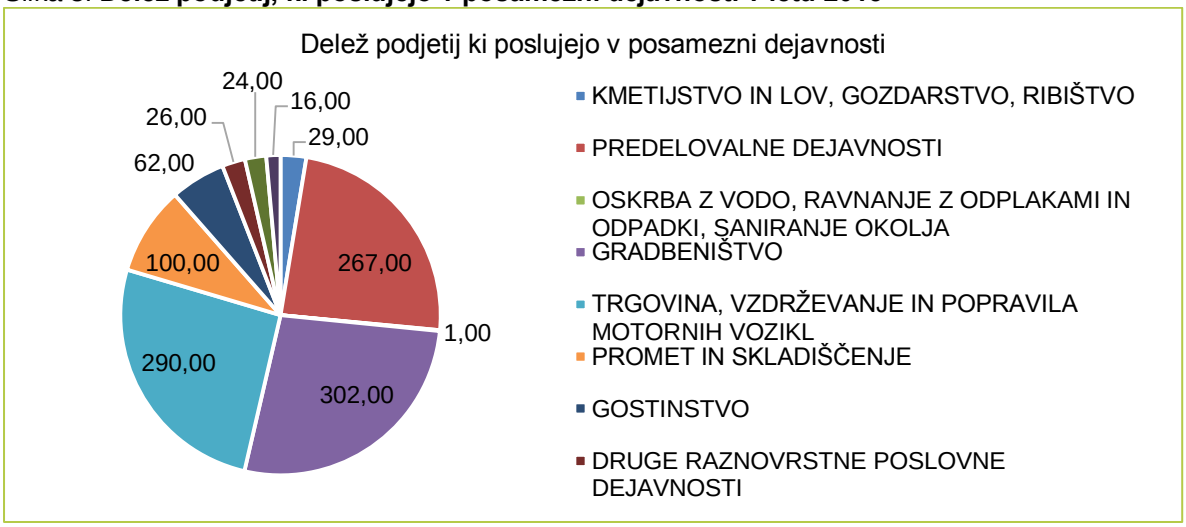

Vir: www.bizi.si, 09.10.2015

5.2.3 Stopnja brezposelnosti na območju LAS

Na območju LAS je bila po podatkih Statističnega urada v letu 2015 stopnja registrirane **brezposelnosti v občini Ajdovščina 11,0%** v **občini Vipava pa 11,9%.** Leto 2014 je bilo prvo leto naraščanja gospodarske aktivnosti, česar pokazatelj je tudi upad registrirane brezposelnosti, ki je bila najvišja v letu 2013 in sicer skoraj 15% in s tem višja od stopnje na območju celotne Slovenije.

Tabela 10: **Gibanje stopnje brezposelnosti po letih**

Stopnja registrirane brezposelnosti (%)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SLOVENIJA	10,2	9,4	7,7	6,7	9,1	10,7	11,8	12	13,1
Območje LAS	7	7,2	6,2	5	7,2	9,4	12	13,3	**14,7**

Vir: SURS

Tabela 11: **Stanje brezposelnosti na območju LAS Vipavska dolina, avgust 2015**

	Brezposelne osebe	Delovno aktivni	Stopnja registrirane brezposelnosti
	VIII 2015	VII 2015	VII 2015
Ajdovščina	926	5.649	11,1
Vipava	285	1.479	11,9
Območje LAS Vipavska dolina	**1211**	**7.128**	**11,5**

Vir: Urad za delo Ajdovščina, 2015

Tabela 12: **Delež posamezne skupine med vsemi brezposelnimi na območju LAS Vipavska dolina**

stanje na avgust 2015	območje LAS VD	Slovenija
Delež posamezne skupine med vsemi BO (v %)		
ženske	52,5	52,2
stari do 24 let	5,4	7,7
stari od 25 do 29 let	14,4	14,4
stari 50 let ali več	33,5	33,6
stečajniki in trajni presežki	26,3	21,8
iskalci prve zaposlitve	14,1	16,6
dolgotrajno brezposelni	54,2	54,7
brezposelni 2 leti ali več	34,3	34,6
invalidi	18	15,8
1+2 - OŠ ali manj	27,6	28,3
3+4 - nižje, srednje poklicno izobr.	27,2	27,1
5 - srednje tehniško, strokovno, splošno iz.	25,5	27,3
6 - visokošolsko izobr. prve st.	9,7	9,3
7 - visokošolsko izobr. druge st.	9,5	7,6
8 - visokošolsko izobr. tretje st. (mag, dr)	0,4	0,6

Po podatkih iz avgusta 2015 je med zaposlenimi glede na spol največ žensk, več kot polovica vseh prijavljenih brezposelnih. Če pogledamo starostno strukturo, je največ brezposelnih v skupini stari nad 50 let. Tistih, ki so brezposelni vsaj dve leti ali več oz. dolgotrajno brezposelni jih je največ znotraj vseh prijavljenih brezposelnih na območju LAS Vipavska dolina. Tu velja omeniti še iskalce prve zaposlitve, stečajnike in osebe s posebnimi potrebami, ki so sicer manjši po deležu vendar pokazatelj stanja, strukture skupine brezposelnih oseb ter posledično nakazujejo na specifične potrebe oz. pomanjkljivosti območja LAS.

Vir: Urad za delo Ajdovščina, 2015

5.3 Demografske in sociološke značilnosti na območju LAS

Stanje v občini Ajdovščina

Sredi leta 2014 (2014H2) je imela občina 18.892 prebivalcev (približno 9.570 moških in 9.322 žensk). Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 20. mesto. Na kvadratnem kilometru

površine občine je živelo povprečno 77 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu manjša kot v celotni državi (102 prebivalca na km2) (SURS, 2014).

Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu pozitiven, znašal je 3,7 (v Sloveniji 1,1). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven, znašal je 1,9. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 5,6 (v Sloveniji 0,9) (SURS, 2014).

Povprečna starost občanov je bila 41,8 leta in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (42,2 leta). Med prebivalci te občine je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, sta prebivali 104 osebi stari 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 121). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v vseh slovenskih občinah višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – **med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let;** pri moških pa je bila slika ravno obrnjena. (SURS, 2014).

Med osebami v starosti 15 – 64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno 56% zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih), kar je manj od slovenskega povprečja (57%). Vir: Zavod za zaposlovanje, OE Ajdovščina, 2015

Med aktivnim prebivalstvom občine je bilo v povprečju 14,7% registriranih brezposelnih oseb, to je **več od povprečja v državi (13,1%).** Med brezposelnimi je bilo tu - drugače kot v večini slovenskih občin - **več moških kot žensk**.
Vir: SURS; 2015

Stanje v občini Vipava
Sredi leta 2013 je imela občina približno **5.612 prebivalcev** (približno 2.794 moških in 2.818 žensk). Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na **94. mesto**. Na kvadratnem kilometru površine občine je živelo povprečno **52 prebivalcev**; torej je bila gostota naseljenosti tu manjša kot v celotni državi (102 prebivalca na km^2).

Število živorojenih je bilo nižje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu negativen, znašal je -5,0 (v Sloveniji 1,1). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven, znašal je 7,3. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 2,3 (v Sloveniji 1,1).
Povprečna starost občanov je bila 41,7 leta in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (42,4 leta) (Statistični urad RS, 2014).

Med prebivalci te občine je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 106 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila **vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 121)**. **Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji**. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v vseh slovenskih občinah višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let; pri moških pa je bila slika ravno obrnjena. (SURS, 2015)

Med aktivnim prebivalstvom občine je bilo v povprečju 13,6% registriranih brezposelnih oseb, to je več od povprečja v državi (13,1%). Med brezposelnimi je bilo tu – drugače kot v večini slovenskih občin – **več moških kot žensk**.
Vir: SURS; 2015

Tabela 13: **Demografski podatki o območju LAS**

Podatki za leto 2014	Občina Ajdovščina	Občina Vipava	Skupaj	Slovenija
Število prebivalcev	18.892	5.612	24.504	2.061.623
Število moških	9.570	2.794	12.364	1.021.419
Število žensk	9.322	2.818	12.140	1.040.204
Naravni prirast	70	-28	42	2.279
Skupni prirast	106	13	119	1.789
Število otrok v vrtcih	807	248	1.055	84.462
Število učencev v osnovnih šolah	1.654	488	2.142	166.456
Število dijakov (po prebivališču)	743	248	991	75.325
Število študentov (po prebivališču)	919	314	1.233	85.616
Število delovno aktivnih prebivalcev (po prebivališču)	7.356	2.096	9.452	799.958
Število zaposlenih oseb	4.492	1.147	5.639	703.040
Število samozaposlenih oseb	1.009	315	1.324	94.752
Število registriranih brezposelnih oseb	1.067	315	1.382	120.109
Povprečna mesečna bruto plača na zaposleno osebo (EUR)	1.381,31	1.391,68	2.772,99	1.540,25
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	934,23	940,45	1.874,68	1.005,41
Število podjetij	1.704	477	2.181	186.433
Prihodek podjetij (1.000 EUR)	423.106	119.346	542.452	93.571.789
Število stanovanj, stanovanjski sklad	7.266	2.277	9.543	844.656
Število osebnih avtomobilov	11.064	3.206	14.270	1.076.962
Količina zbranih komunalnih odpadkov (tone)	5.526	1.935	7.461	665.767

Vir: http://www.stat.si/obcine/Vsebina.aspx?leto=2015&id=195; 2015

5.3.1 Število in gostota prebivalcev na območju

Na območju LAS po podatkih iz leta 2014 prebiva **24.504 prebivalcev**, gostota poselitve pa znaša **64,65 prebivalca na km^2** kar je nižje od gostote poselitve celotne Slovenije, ki znaša 101,7 prebivalca na km^2.

Tabela 14: **Gostota poselitve območja**

2014	Ajdovščina	Vipava	Območje LAS	Slovenija
Gostota naseljenosti	77,0	52,3	**64,65**	101,7

VIR: SURS

5.3.2 Gibanje števila prebivalcev na območju LAS v zadnjih 10 letih

Število živorojenih na območju LAS je bilo višje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev je bil torej v tem letu pozitiven, znašal je 2,9, ki višji od Slovenskega povprečja.

Se pa številke po občinah na območju LAS razlikujejo pri številu tistih, ki so se iz te občine odselili. **Na območju občine Ajdovščina je bilo nižje od števila tistih**, ki so se vanjo priselili. In je tako selitveni prirast na 1.000 prebivalcev torej pozitiven, znašal je 1,9. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev ja tako v občini Ajdovščina pozitiven, znašal je 5,6 (v Sloveniji 0,9).
V občini Vipava pa je število tistih, ki so se iz te občine odselili nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini Vipava je bil torej pozitiven, znašal je 7,3. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 2,3 (v Sloveniji 0,9).

5.3.3 Izobrazbena struktura prebivalstva

Iz pregleda izobrazbene strukture prebivalstva je razvidno, da ima 70% prebivalstva starejšega od 15 let srednješolsko ali nižjo izobrazbo. 24,14% prebivalstva ima osnovnošolsko izobrazbo, 2,53% pa nima dokončane osnovne šole.

Tabela 15: **Izobrazbena struktura prebivalstva v letu 2015**

	Osnovnošolska ali manj - Skupaj	Brez izobrazbe, nepopolna osnovnošolska	Osnovnošolska	Srednješolska - Skupaj	Nižja poklicna, srednja poklicna	Srednja strokovna, srednja splošna	Višješolska, visokošolska - Skupaj	Visokošolska 1. stopnje ipd.	Visokošolska 2. stopnje ipd.	Visokošolska 3. stopnje ipd.
Ajdovščina	4870	437	4433	7952	3677	4275	2943	1340	1418	185
Vipava	1430	131	1299	2233	989	1244	982	450	476	56
Skupaj	**6429**	**579**	**5850**	**10395**	**4660**	**5735**	**3706**	**1632**	**1856**	**218**

VIR: SURS

5.3.4 Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS

V občini Ajdovščina je po podatkih za leto **2014 delovalo 8 vrtcev**, obiskovalo pa jih je **807 otrok.** Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1–5 let jih je bilo **66,3% vključenih v vrtec**, kar je **manj kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (76,5 %).** V tamkajšnjih osnovnih šolah se je v šolskem letu 2014/2015 izobraževalo približno 1.600 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 750 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo povprečno 50 študentov in 10 diplomantov; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 42 študentov in 9 diplomantov.

V občini Vipava so delovali **3 vrtci**, obiskovalo pa jih je **248 otrok**. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1–5 let jih je bilo **69,1% vključenih v vrtec**, kar je **manj kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (76,5%).** V tamkajšnjih osnovnih šolah se je v šolskem letu 2014/2015 izobraževalo približno 480 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 250 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo povprečno 55 študentov in 13 diplomantov; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 42 študentov in 9 diplomantov.

Na območju LAS deluje 62 kulturnih društev in vokalnih skupin. Prisotno je **ljudsko pripovedovanje in ljudska pesem, tradicionalni plesni in folklorne skupine**, pevski zbori in ljubiteljskih gledaliških zasedb.

Na območju LAS VD skozi celo leto poteka niz prireditev. Prireditve organizirajo različna društva, krajevne skupnosti in podjetniki tako na podeželju kot v urbanih središčih:

- **Prireditve**: Vinski hrami Vipavske doline, Okusi Vipavske, Vipavska trgatev, Štrudlfest, Dnevi Gore, Kriški semanji dnevi, Martinovanje, Ajdovščina v maju, Rock Batuje, Festival češenj v Lokavcu, Kašev letni vrt, Kresovanje v Ajdovščini, Tradicionalno žegnanje konj, Praznik marelic (+ sprehod po nasadih marelic), Oktoberfešta.
- **Pohodi, teki in športne prireditve**: Pohod po Vertovčevih poteh, Velikonočni pohod na Malo goro, Tradicionalni pohod po Angelski gori, Pohod Čez Školj in Tobot. (Med Šmarenskimi griči), Pohod spoznajmo soseda, Pohod po Dolu gor in dol, Pohod Med vrhpoljskimi vinogradi, Nočni pohod na Školj, Majski tek, Tek na Angelsko goro, Čaven vertikal kilometer, WOTR, Ultratrail, Golsko-kolesarski dogodek (državno prvenstvo v 4-krosu).

5.3.5 Opis ranljivih skupin

Skupine prebivalstva na območju LAS, ki se srečujejo z deprivacijami smo prepoznali kot ranljive skupine. Skupine definirajo nizki dohodki, brezposelnost, opravljanje občasnih, slabo plačanih del, večja stopnja tveganja revščine, socialna izključenost, neenake možnosti itd.. Območje LAS so v letih 2010 do 2012 hudo prizadeli propadi velikih podjetij, ki so bili razvojni motor področja ter nudili ogromno priložnosti. Temu propadu je logično sledilo tudi propadanje manjših podjetij – kooperantov, ki je območju dodal še zadnji udarec. Vsekakor je zaradi svojih velikih razsežnosti vplivanja to eden od glavnih dejavnikov oz. vzrokov za nastanek ranljivih skupin območja.

V najštevilčnejše ranljive skupine območja LAS Vipavska dolina štejemo brezposelne **stari do 24 let, stari od 25 do 29 let**, ter **starostna skupina starejših od 50 let**. V prvi dve skupini lahko združimo v skupino **iskalcev prve zaposlitve**, v skupino **starejših pa uvrščamo brezposelne, ki so izgubili delo (stečaji in odpuščanja iz poslovnih razlogov**) in so zaradi svoje starosti in stopnje izobrazbe

težje zaposljivi. V ranljivo skupino spadajo prav tako **osebe s posebnimi potrebami in invalidi**, saj so zaradi manjših gibalnih sposobnosti prav tako težko zaposljivi. (Vir: Zavod RS za zaposlovanje, OE Ajdovščina, 2015)

Prvi iskalci zaposlitve se srečujejo s problemom majhnih zaposlitvenih možnosti z višjo dodano vrednostjo. Posledično zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj imajo težave pri iskanju prve zaposlitve. Kar jim povzroča težave pri osamosvajanju in ustvarjanju družin, saj ni primernih stanovanj ali komunalno urejenih gradbenih parcel za primerno ceno. Zaradi splošnega nezadovoljstva upada vrednotenje znanja. Opažamo tudi nizka samoiniciativnost, nezaupanje v institut pravne države in slabšo državljansko participacijo. Na drugi strani pa opažamo manjši delež mladih, ki pa želijo kreativnost, potenciale in ideje pretvoriti v finančno donosne poslovne modele, tako na podeželju, kot v urbanih naseljih. Gre za tiste mlade, ki svojo priložnost v prvi vrsti vidijo v samozaposlitvi in ne v klasični zaposlitvi. Vendar jim zaradi izobraževalnega sistema, ki podjetniških znanj in veščin praktično ne nudijo, izrazito primanjkuje teh kompetenc.

Starejši brezposelni (stečajniki) so s propadom podjetij, ki so jim po večini nudila prvo zaposlitev, v zelo težkem položaju. Razpoložljivih zaposlitvenih možnosti je tako ali tako malo na območju LAS. To skupino pa teži še njihova starost, nižja stopnja izobrazbe, slaba funkcionalna pismenost, slaba računalniška pismenost in uporaba sodobnih tehnoloških pripomočkov torej pomanjkanje socialnega kapitala. Zaradi manjše vpetosti v socialna omrežja imajo težave pri komuniciranju, kar še bolj poglablja njihovo izoliranost. Območje tudi nima dovolj razvite mreže za nudenje psihološke pomoči ranljivim skupinam.
V primerjavi spolov je med brezposelnimi več moških kot žensk, vendar ženske v okolju predstavljajo težje zaposljivo ciljno skupino in jih zato prepoznavamo kot ranljivo skupino.

Osebe s posebnimi potrebami, so skupina, ki ni le neprivilegirana zaradi sebi lastnih zmožnosti, ampak tudi zaradi manjših možnosti, ki jih jim ponuja okolje. V prvi vrsti gre za omejeno dostopnost do izobraževanja in informacij ter do javnih storitev in ovirana uporaba le-teh. Zaposlitvenih možnosti praktično ne obstajajo, kar še poglablja socialna vključenost – izključenost in veča osebnostno razvrednotenje skupine in posameznikov. Na območju vsekakor je potreben razvoj novih inovativnih modelov iz socialnih in medicinskih služb tako na podeželju kot v urbanih središčih.

S slabšim ekonomski položajem in stanovanjsko stisko se srečujejo tudi **upokojenci,** prav tako pa tudi s socialno izolacijo in dolgotrajna osamljenostjo. Na območju je pomanjkanje varstvenih programov in nizka ponudba aktivnega vključevanja prostočasnih aktivnosti. Po drugi strani pa iz prakse organizacije ugotavljajo, da je v skupini prisotna tudi nizka stopnja zavedanja za ohranjanje in spodbujanje človekove vitalnosti. Več aktivnosti bi bilo potrebno usmeriti v ponovno vključevanje starejših ljudi v običajno življenje ter omogočati boljšo dostopnost do zdravstvenih, socialnih storitev in preventivnih dejavnosti tako na podeželju kot v urbanih središčih.

5.4 Izkušnje z izvajanjem programa LEADER v programskem obdobju 2007 – 2013

5.4.1 Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 2007–2013

Izvedenih in uspešno zaključenih je bilo 28 projektov v okviru zastavljenih ciljev Lokalne razvojne strategije. Celoten dodeljeni znesek je bil porabljen za izvedene projekte. Pridobili smo številne nove izkušnje in znanja, utrdili sodelovanje in pridobili nova partnerstva.
LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa je bila v programskem obdobju 2007-2013 organizirana kot pogodbeno partnerstvo, s strani **54 članov iz vrst javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja**. Izvajanje aktivnosti je temeljilo na dokumentu Lokalna razvojna strategija za območje Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa (občine: Ajdovščina, Komen in Vipava). Ta dokument je povzemal in nadaljeval delo iz programa CRPOV, ki je temeljilo na dokumentu Razvojni program podeželja Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa za obdobje 2007-2013. Dokument se je skladal z razvojnimi usmeritvami na regionalnem (Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2007-2013 kot državnem nivoju. V izvajanje priprave Lokalne razvojne strategije območja LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa je bilo vključeno lokalno prebivalstvo, razvojne inštitucije, posamezne interesne skupine in posamezniki, ki so aktivno sodelovali pri pripravi dokumenta, kakor tudi pri izvajanju posameznih projektov. Za pripravo SLR 2007-2013 so bile izvedene delavnice na terenu. Dokument je opredeljeval potrebe, priložnosti in cilje

celotnega območja LAS. Odgovornost za izvajanje programa LEADER 2007 – 2013 je prevzela LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa, ki je imela status delujoče LAS.
Prav na izkušnjah preteklega programskega obdobja 2007 - 2013 smo začeli graditi tudi SLR za novo programsko obdobje 2014 - 2020. SLR smo zastavili tako, da zagotavlja nadaljnje uresničevanje zastavljenih ciljev preteklega obdobja in hkrati smo zastavili nove aktivnosti, ki bodo pripomogle k še boljšemu izkoriščanju lokalnih potencialov.

5.4.2 Opis in možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur na območju LAS

Izkušnje in znanja, pridobljena v programskem obdobju 2007-2013, bodo prav gotovo dobra podlaga za uspešno delo v programskem obdobju 2014-2020. Z znanjem in izkušnjami pri pripravi SLR, kakor tudi pri uresničevanju ciljev, so bile v pomoč inštitucije, ki delujejo na območju LAS Vipavska dolina.

Ključni nosilci na območju so Občina Ajdovščina, Občina Vipava, Razvojna agencija ROD Ajdovščina, Območna obrtno-podjetniška zbornica Ajdovščina, Ljudska univerza Ajdovščina, Kmetijsko gozdarska zbornica Nova Gorica, Kmetijsko svetovalna služba Ajdovščina, Zavod RS za zaposlovanje - OE Nova Gorica, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave - OE Nova Gorica, Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine - OE Nova Gorica, Zavod za turizem TRG Vipava, MSA, Slovensko društvo za filantropijo, Inštitut za mladinsko politiko itd. Ravno tako na območju delujejo številna različna društva, ki se aktivno vključujejo v razvojni program podeželja in urbanih območij ter pomembno sooblikujejo in izvajajo aktivnosti v svojem okolju. Tudi društva so se aktivno vključevala v velik del izvedenih projektov LAS.

5.4.3 Opis uspešno zaključenih projektov

V nadaljevanju je navedenih vseh 28 zaključenih projektov, ki so bili sofinancirani s sredstvi 4. osi EKSRP - LEADER preko LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa v finančni perspektivi EU 2007-2013. Podrobnejši opis projektov je na spletni strani **www.las-razvojpodezelja.si**.

Tabela 16: **Opis uspešno zaključenih projektov**

KRATEK OPIS PROJEKTA NASLOV ZAKLJUČENEGA PROJEKTA
1. Tematska pot po Erzelju in okolici »Med zaselki in studenci« Občina Vipava je na pobudo domačinov in z njihovo pomočjo uredila tematsko pešpot »Med zaselki in studenci«. V vsakem od zaselkov vasi Erzelj so postavljene informativne table, z manjšimi tablicami pa so označene tudi vse znamenitosti ob poti. Izdelana sta promocijska zgibanka o tematski pešpoti in predstavitveni dokumentarni film o vasi Erzelj. Tekom projekta so krajani obnovili nekatere studence, vodnjake in izvire.
2. Ptice kmetijske kulturne krajine – danes in nikoli več? S projektom, ki je dal pomen ohranjanju ptic kmetijske kulturne krajine, je Zavod Rdeči apolon javnost opozoril na pereči problem upadanja številnosti ptic kmetijske krajine. Na območju LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa je bilo izvedenih več predavanj in delavnic o izdelavi gnezdilnic, popisov ptic, individualnih svetovanj kmetom, ornitoloških izletov, objav v lokalnih glasilih, likovni natečaj, izdelan pa je bil tudi spletni vodnik o pticah.
3. Spominska soba Karla Štreklja in dogodkov, ki so zaznamovali njegov domači kraj med prvo svetovno vojno Dr. Karel Štrekelj je znan kot jezikoslovec, slavist, publicist in zbiratelj ljudskega blaga. V vasi Gorjansko je Razvojno, kulturno, turistično, športno društvo na njegovi rojstni domačiji v opuščenem skednju uredilo dva prostora - spominsko sobo, kjer so predstavljeni njegova življenjska pot in glavna dela ter sobo, kjer so predstavljeni predmeti in fotografije dogodkov iz prve svetovne vojne, ki so usodno zaznamovali Gorjansko kot prvo zaledno linijo južnega dela Soške fronte.
4. Kmečka tržnica Občina Ajdovščina je želela dvigniti prepoznavnost kmetijskih in ostalih produktov z območja Zgornje Vipavske doline. Izdelan je bil popis tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov z območja, oblikovana celostna grafična podoba Son(č)no za embalažo sadja in ostalih pridelkov ter izdelkov Vipavske doline, nabavljenih je bilo 30 stojnic. Organizirana je bila prva sobotna velika kmečka tržnica, ki predstavlja nadgradnjo vsakodnevni ponudbi na Ajdovski tržnici. Od takrat se sobotna kmečka tržnica dogaja enkrat mesečno.
5. Okusi Vipavske V sklopu projekta se je na dvorcu Zemono odvijal Festival vina in kulinarike »Okusi Vipavske«, in sicer v maju leta 2010 in 2011. Poleg izvedbe dveh odmevnih dvodnevnih prireditev je bila v projektu nabavljena tudi potrebna oprema (hladilniki in ostala oprema). Festival je postal tradicionalen in se odvija vsako leto.
6. Pripoved izročila talov Knjiga Pripoved izročila talov avtorice in članice društva Zdravljica Tee Fabčič govori o izvoru ledinskih imen v vaseh Podgrič, Lozice in Otošče ter dokazuje kako pomembna je ohranitev etnološke dediščine določenega območja. Knjiga je opremljena tudi s podrobnim

zemljevidom območja z imeni parcel.
7. Vipavska dolina in vinska trta – dvig prepoznavnosti in tradicije S projektom sta TZ Vrhpolje in KGZ Nova Gorica želela spodbuditi večjo vključenost vinogradnikov v potek prireditve Vipavska trgatev. Na tej prireditvi so pripravili razstavo grozdja sortnih trt z območja LAS-a in vodeno degustacijo. Projekt je dal svojo noto tudi pomenu trsničarstva v Vipavski dolini.
8. Predstavitev vasi Volčji Grad in železnodobnega gradišča Debela griža »Debela griža« v vasi Volčji Grad je prazgodovinsko gradišče iz bronaste oz. železne dobe. Društvo Debela griža je o gradišču postavilo zbirko etnoloških predmetov ter na območju vasi določilo in s tablicami označilo zgodovinske predmete. Znanstveno raziskovalno središče Koper je zbralo in uredilo pisne prispevke v znanstvenem zborniku o Debeli griži in Volčjem Gradu. Vsa gradiva so predstavljena na spletni strani vasi Volčji Grad.
9. Natura 2000 v dolini Branice Izvedene so bile številne delavnice, naravoslovni dnevi in skupinski popisi, na katerih so udeleženci spoznavali varovane vrste ter izdelana strokovna izhodišča za načrt upravljanja (predstavljena v publikaciji »Natura 2000 v dolini Branice«). Za učence osnovnih šol je bilo organizirano medobčinsko tekmovanje o poznavanju območja, posnet pa je bil tudi kratek dokumentarni film o dolini Branice in varovanih vrstah.
10. Od ideje do produkta Namen projekta je bil seznaniti vse zainteresirane z možnostjo uresničitve lastne podjetniške ideje na podeželju. Izdelana je bila Analiza zanimanja in potreb ter organizirana so bila usposabljanja na temo dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in ostalih možnih oblik dodatnih dejavnosti na podeželju. O glavnih temah za ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti so bile pripravljene, oblikovane in natisnjene štiri različne zgibanke.
11. Vipavska sadna cesta Na pobudo sadjarjev je Občina Ajdovščina izdelala embalažo za sadje v dveh velikostih. Posebej oblikovana grafična podoba vsebuje logotip So(n)čno skupaj s sloganom »Plodovi Vipavske doline«. Z izdelavo knjižice So(n)čno in sestavo baze ponudnikov so potrošnike želeli nagovoriti h kupovanju kakovostnega doma pridelanega sadja.
12. Po poteh naravne in kulturne dediščine »Od kala do kala« Na Krasu so kali (kraški vodni viri oz. mokrišča) edine površinske vode na sicer brezvodnem površju. Namen projekta je bil očistiti in urediti same poti ter dostope do kalov ter kale same. Urejena je krožna pohodna tematska pot in devet vodnih zbiralnikov ob njej; ustrezno so označena počivališča in vsa naravna in kulturna dediščina; Izdelana je tudi brošura, ki vsebuje bogat opis, slikovni material in zemljevid s potekom poti.
13. Ureditev centra za arhitekturo Krasa v Štanjelu Cilj projekta Občine Komen je bil, da se v okviru Centra za arhitekturo Krasa postavi informacijska točka s knjižnico in arhivom o arhitekturi Krasa ter stalna razstava o Maksu Fabianiju v gradu Štanjel. Izdelana sta še priročnik »Kraška hiša« za prenovo kraških hiš ter spletni portal o arhitekturi Krasa.
14. Kraški mozaik okusov – projekt sodelovanja V skrbi za večjo prepoznavnost vinorodnega okoliša Kras se je kar tri leta zapored odvijal projekt sodelovanja treh LAS-ov z nazivom »Kraški mozaik okusov«. Analizirana je bila ponudba na kraški vinski cesti; za vinarje so izvedli predavanja, ogled dobrih praks in ocenjevanja vin, vse z namenom, da jih motivirajo k čim boljšemu trženju svojih vin in ostalih izdelkov. Združenje Konzorcij kraških pridelovalcev terana se je javnosti predstavilo na promocijski prireditvi v Dutovljah. Izdelana je bila tudi trijezična zgibanka Kraška vinska cesta in v letih 2009, 2010 in 2011 izveden dvodnevni festival vin v Štanjelu z imenom »1 Kras 1000 okusov« z namenom dvigniti prepoznavnost kvalitetne ponudbe kulinarike in vina na Krasu.
15. Vipavska trgatev Vipavska trgatev je tradicionalna prireditev, ki je bila tekom projekta nadgrajena z novimi etnološke in izobraževalne aktivnostmi. Center za razvoj podeželja TRG Vipava je izvedel delavnice »Inovativnost v Vipavski kuhinji«, »Osnove degustiranja« in »Večer z mladimi vini« ter okroglo mizo »Vipavske dobrote, danes-jutri«. Novosti na prireditvi so bile prikaz kuhanja vipavske jote, bogata povorka kmečkih vozov s prikazom starih trgatvenih običajev in obsežna tržnica z domačimi pridelki in izdelki.
16. Pridelajmo in predelajmo na kmetiji KGZS Nova Gorica je izvajal izobraževanja in usposabljanja na temo prikaza rezi marelic, predelave mesa v suhomesnate izdelke ter pripravi suhomesnatih izdelkov na ocenjevanje. Na dveh lokacijah je bilo izvedeno ocenjevanje suhomesnatih izdelkov, organizirana pa je bila tudi razstava marelic ter izvedeno predavanje o hranilni vrednosti marelic.
17. Na kolesu po Vipavskem V Centru za razvoj podeželja TRG Vipava pripravili trase krožnih kolesarskih poti, ki so jih predstavili na spletni strani. Spletna stran ter zgibanka sta izdelani v sedmih jezikih in vsebujeta tudi informacije o turistični ponudbi na Vipavskem. Oblikovana je bila tudi nova celostna grafična podoba območja Vipavske z novim sloganom »Izvirna Vipavska«, ki se tako kot reka Vipava na izvire, deli na sedem področij, ki zaznamujejo turistično ponudbo Vipave in okolice.
18. Moj kraj je turizmu prijazen Center za razvoj podeželja TRG Vipava je izvedel 7 različnih izobraževanj o možnostih razvoja turistične dejavnosti, izobraževanje o turističnem spominku in istoimenskega natečaja ter posnel turistično promocijski film o Vipavski dolini,. Cilj projekta je

obveščati prebivalce o pomenu in možnostih turistične dejavnosti v Občini Vipava, povečanje števila in izboljšanje kakovosti turističnih spominkov in pridobitev uradnega turističnega spominka Občine Vipava.
19. Muzejska zbirka analogne oddajne tehnike na Nanosu Z vzpostavitvijo muzejske zbirke analogne oddajne tehnike na Nanosu je območje planote Nanos postalo turistično bolj prepoznavno. Izdelan je bil upravljavski načrt za vodenje in upravljanje novega muzeja, postavljene so usmerjevalne table ter vzpostavljena spletna stran projekta v več jezikih z informacijami o muzeju ter turistično ponudbi planote Nanos.
20. Škrbina-interaktivni vodnik: Sprehod do znanja V vaški skupnosti Škrbina so si zadali izdelati izviren vodnik, ki je namenjen podajanju znanja o tradiciji in dediščini kraške vasi in njenih ljudi. Izpeljali so 3 strokovna tematska predavanja o pomenu dediščine in turističnega razvoja podeželja ter 8 delavnic, na katerih so zbrali vsebine za vodnik in 3 motivacijske delavnice, namenjene spodbujanju lokalnega prebivalstva za sodelovanje pri izvedbi projekta. V promocijske namene so izdelali zgibanke in oznake, ki obiskovalca usmerjajo do posameznih pomembnih lokacij.
21. Ureditev celostne podobe Štanjela in označitev ter oživitev turističnih poti po Štanjelu in Kobdilju Naselji Štanjel in Kobdilj sta s projektom dobili novo celostno podobo - usklajeno turistično označitev z pojasnjevalnimi in usmerjevalnimi tablami, transparent, izdelava fotografij turističnih znamenitosti.
22. GlasNIK S šestimi tematskimi promocijskimi in poljudno-izobraževalnimi revijami o ponudbi podeželja območja LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa je projekt zasledoval cilj povečati prepoznavnost podeželskih produktov in izboljšali njihovo kakovost. Revije so brezplačno prejela vsa gospodinjstva na območju LAS, skupaj s prevodi v italijanščino in angleščino pa so objavljene tudi na spletni strani LAS.
23. Promocija turističnih poti Komenskega Krasa Namen projekta je izboljšati prepoznavnost Komenskega Krasa ter ohranjati tradicijo in kulturno dediščino. Izdelava turističnega zemljevid s celovito ponudbo turističnih poti in kratko predstavitvijo Komenskega Krasa, postavitev pojasnjevalnih tabel in usmerjevalnih znakov ob poteh, nadgradnja spletne strani z opisom vseh turističnih poti.
24. Promocija koščičarjev Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa Osnovni cilj tega projekta je prispevati k dvigu kvalitete in prepoznavnosti vipavske češnje. Razstava in degustacija stare in nove sorte češenj iz celega območja LAS ter sadjarskega centra Bilje sta potekali v Lokavcu. V času razstave je bilo izvedeno tudi predavanje o hranilni vrednosti češenj ter predstavitev izkušenj pridelave češenj v tujini.
25. Ureditev informacijskih točk Ta projekt zajema ureditev informacijskih točk v vaseh Šmarje in Budanje v Občini Ajdovščina. Cilj projekta je bil povečanje prepoznavnosti obeh vasi, izboljšanje izgleda ter povečanje privlačnosti vasi za obiskovalce.
26. Označitev znamenitosti in turistično pomembnih točk na Vipavskem S projektom se je uredilo področje turistične signalizacije na območju občine Vipave. Postavljene so promocijsko-informativne, usmerjevalne ter pojasnjevalne table.
27. Center za promocijo in predelavo kmetijskih pridelkov – Učni center Brje Na Brjah je vzpostavljena potrebne infrastrukture za predelavo sadja v več končnih produktov: sušenje sadja, kuhanje marmelad, kuhanje kompotov ter proizvodnja sokov. V sklopu zagona obrata je bil oblikovan izobraževalni program predelave sadja ter usposabljanje rabe tehnološke opreme. Stalna izobraževanja pa bodo organizirana tudi po zaključku projekta, s čimer bo zagotovljena trajnost naložbe.
28. Obnova in končna dodelava v plezališčih Vipava in Vipavska Bela Skupaj s Planinskim društvom Vipava je Občina Vipava obnovila in uredila že obstoječe dostopne poti in stopnice do posameznih sektorjev plezališč Vipava in Vipavska Bela, postavila označitvene table do posameznih sektorjev v plezališčih, tri velike panoramske table v plezališču Vipava in eno pri cerkvici Sv. Nikolaja. V okviru projekta so obnovili tudi obstoječe športno plezalne smeri v plezališčih ter jih ustrezno označili s trikotniki. Prav tako so uredili prostor za počitek in pripravo opreme pod samimi smermi.
VIR: Obdelava Razvojna agencija ROD Ajdovščina

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Za namen jasnega definiranja opredeljenih razvojnih problemov in potencialov območja LAS smo opravili podrobno in učinkovito analizo stanja območja LAS, ki jo zajema prejšnje poglavje. Sekundarne podatke smo dopolnjevali vsebinsko z informacijami iz prakse, ki smo jih pridobili na delovnih sestankih s strokovnimi službami oz. institucijami. Sodelovali smo z institucijami, ki se ukvarjajo s področji, ki predstavljajo vsebinski del analize:

- Občina Ajdovščina, Oddelek za gospodarstvo in razvojne zadeve,
- Občina Vipava,
- Zavod za turizem TRG Vipava,
- Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Kmetijska svetovalna služba Ajdovščina,
- Zavod varstvo Kulturno dediščino Slovenije OE Nova Gorica,
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave OE Nova Gorica,
- Slovenska Filantropija - Združenje za promocijo prostovoljstva Hiša sadeži družbe Vipava,
- Ljudska univerza Ajdovščina,
- Mladinski svet Ajdovščina,
- Inštitut za mladinsko politiko, Ajdovščina.

Cilj usklajevanj je oblikovanje razvojnih usmeritev in ciljev SLR LAS Vipavska dolina, ki so odraz tako statističnih podatkov kot tudi izkušenj v praksi. Preko podrobne in jasne analize stanja smo opredelili izzive in potrebe območja, ki so se nam kasneje tudi izrazile v SWOT analizi.

6.1 SWOT analiza

SWOT analizo je bila izvedena na delavnici z deležniki, ki živijo in delajo na območju, kjer se bo izvajala SLR oz. z deležniki, ki so izrazili namen za pristopa v lokalno partnerstvo. Vključili so se tako posamezniki, društva in interesne skupine, ki so s sebi lastnimi pogledi pomembno prispevali k celoviti pripravi analize. Z opisanimi aktivnostmi je bilo doseženo, da SWOT analiza izhaja iz analize stanja, ki je osredotočena na posebnosti območja in ciljno naravnana. Posebno pozornost je bila namenjena opredelitvi razpoložljivih sredstev in zmogljivosti, ki predstavljajo priložnosti ter opredelitvi kar bi partnerstvo rado doseglo in kaj je mogoče doseči s sredstvi in programi, ki so na voljo.
Rezultat delavnice je predstavljen v tabeli SWOT.

Tabela 17: **SWOT analiza za LAS Vipavska dolina**

	Notranji dejavniki	Zunanji dejavniki
	PREDNOSTI / STRENGTHS	**PRILOŽNOSTI / OPPORTUNITIES**
KORISTNO	S1 ugodna geografska lega območja: dobra prometna povezave, tradicionalna povezanost s čezmejnim prostorom; S2 neokrnjena, čista narava z bogato naravno in kulturno dediščino; S3 ugodna klima: daljša turistična sezona, daljše vegetativno obdobje; S4 velik delež gozdov in drugi obnovljivih virov energije; S5 razvito društveno dogajanje; S6 vzpostavljen sistem osnovnih storitev na podeželju; S7 vzpostavljena osnovna športna infrastruktura; S8 čista pitna voda; voda kot naravni vir S9 Uspešna živilska in kovinarska panoga; S10 razvita mreža socialno-storitvenih ustanov; S11 kvalitetna mreža formalnega izobraževanje na vseh ravneh; S12 možnosti neformalnega izobraževanja in	O1 sistemska podpora podjetništvu na podeželju in urbanih središčih; O2 izkoriščanje obnovljivih naravnih virov in naravnih danosti območja ter ugodne klime; O3 širok segment naravnih vrednot (jame, gozd, voda, …) in kulturne dediščine O4 povezovanje naravne, kulturne dediščine s turizmom; O5 Dvig zavedanja in povpraševanja po lokalni hrani (ekologija, varnost) ter povečano povpraševanje po kakovostnih lokalnih domačih izdelkih O6 razvoj zelenega turizma za trajnosti razvoj podeželja in urbanih območij O7 oblikovanje mrež lokalnih akterjev (vertikalno in horizontalno) za skupne nastope na trgu; O8 Spodbujanje razvoja in ponovno oživitev inovativnih modelov povezovanja (socialno podjetništvo, zadružništvo, kooperative); O9 Oblikovanje in krepitev skupne blagovne

	vseživljenjskega učenja; S13 čistilne naprave v urbanem delu in urejeno ravnanje z odpadki; S14 strokovnjaki in institucije za delo z določenimi ranljivimi skupinami S15 Dobra pokritost gozdov z gozdnimi prometnicami S16 Dobro razvito omrežje lokalnih cest S17 Dobra pokritost območja s širokopasovnim omrežjem in mobilnim omrežjem S18 Veliko število tematskih pohodniških in kolesarskih poti S19 Raznovrstna kmetijska pridelava, tradicija kmetovanje, dobro razvito vinogradništvo in sadjarstvo	znamke območja Vipavske doline O10 podpora in spodbujanje integralnim javno-zasebnih partnerstev; O11 mednarodno sodelovanje in prenos dobrih praks na območje; O12 podpora razvoja okolju prijaznih tehnologij za trajnosti razvoj območja; O13 sistemska podpora usposabljanja in vseživljenjskemu učenju; O14 razvoj naravi prijaznega kmetijstva; O15 izkoriščanje potenciala infrastrukturnih možnosti; O16 oblikovanje mrež in opolnomočenje posameznikov za delo s ciljnimi skupinami ter spodbujanje socialnega vključevanja; O17 medgeneracijski prenos znanja in oživitev tradicionalnih znanj in panog območja O19 sistemsko ohraniti, urediti, označiti in trajnostno upravljati naravne danosti območja O20 ugodno število sončnih ur, dolga vegetacijska doba. Možnost izkoristka vode za namakanje (Vipava, Vogršček) O21 Gozd - velik turistični (trend vračanja k naravi, eko turozem) in gospodarski potencial (možnosti za predelavo lesa) O22 Dobra pokritost z šolstvom, zdravstvom
ŠKODLJIVO	**SLABOSTI / WEAKNESS**	**OVIRE / THREATS**
	W1 nizka stopnja zavedanja o možnostih trajnostnega razvoja območja; W2 nizki socialni kapital posameznikov; W3 velika razdrobljenost posesti ter neugodna izobrazbena in starostna struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev W4 slab medgeneracijski prenos znanja na vseh področjih W5 apatičnost in šibka podjetniška iniciativa na podeželju in urbanih območij; W6 Nizka samoiniciativnost prebivalstva na podeželju in urbanih območjih za aktivno razvojno delovanje W7 propadanje zadružniškega sistema in slabšanje položaja gonilnih panog območja; W8 zmanjšana sistemska podpora za obnovo in ohranitev danosti območja; W9 neustrezna infrastrukturna opremljenost za trajnosti razvoj podeželja ter urbanih območij; W10 pomanjkanje aktivnosti za oživljanje in ohranjanje starih naselbinskih jeder W11 naravne determiniranosti območja (burja, vsakoletne suše, poplave) in pomanjkanje ustreznih zaščitnih ukrepov; W12 pomanjkanje zavesti o varovanju narave; W13 pomanjkanje zavedanja prednosti nastopa o povezovanju območja (Vipavska dolina blagovna znamka); W14 visoka stopnja brezposelnosti; W15 prepočasen razvoj sistemskega urejanja	T1 zakonodajne omejene možnosti širitve, razvoja naselij na podeželju in urbanih območjih; T2 Nizka stopnja zavedanja o možnostih trajnostnega razvoja območja T3 pomanjkanje podjetniškega pristopa k trajnostnemu razvoju območja; T4 zakoreninjeno tradicionalno konzervativno mišljenje nosilcev kmetijske dejavnosti; T5 centralizacija osnovnih storitev iz podeželja; T6 prepočasen odziv območja na procese povezovanja globalizacije; T7 pomanjkanje finančnih sredstev za investicije T8 ekološke nesreče in drugi nepredvidljivi naravni izredni dogodki (suše, pozebe, bolezni); T9 Pomanjkanje finančnih sredstev za razvoj (podjetništvo, kmetijstvo, turizem) T10 Hitrejši razvoj konkurenčnih regij (podjetništvo, kmetijstvo, turizem) T11 Propadanje objektov kulturne dediščine in naravnih vrednot T12 Naravne determiniranosti območja (burja, vsakoletne suše, poplave) in pomanjkanje ustreznih zaščitnih ukrepov T13 Upad kmetijstva (sadjarstvo, vinogradništvo) ter negativen vpliv na turizem T14 Izseljevanje mladih T15 Nevarnost večanja ranljivih skupin v primeru neangažiranosti za prepoznavanje in

	sociale vključenosti ranljivih skupin; W16 Majhen delež inovativnih podjetij ter posledično pomanjkanje novih delovnih mest z dodano vrednostjo; W17 velik delež mikropodjetij ter pomanjkanje povezovanja v inovativna partnerstva; W18 slabše razvita mreža osnovnih storitev na podeželju. W19 Slabo razvito omrežje kolesarskih poti W20 Energetska oskrba temelji pretežno na električni energiji in tekočih gorivih W21 Slabo razvita turistična infrastruktura W22 Pomanjkanje nočitvenih kapacitet W23 Slabo razvito podporno okolje W24 Slabše prometne povezave na ruralnih območjih W25 Pomanjkanje ustrezne stopnje inovativnosti	reševanje njihovih potreb T16 Ranljivost izvirov pitne vode in nevarnost drugega onesnaženja T17 Propadanje podeželja (opuščanje kmetijstva, razdrobljenost zemljišč, zaraščanje, izseljevanje

6.2 Razvojne potrebe območja

Pri pripravi analize razvojnih potreb smo opredeliti glavne probleme in težave, s katerimi se soočajo zainteresirani partnerji na območju LAS ter identificirati vzroke in posledice. Potrebe smo definirali kot vrzel med tem, kakšno je obstoječe stanje in kaj želimo doseči. Preko analize sekundarnih virov ter usklajevanj vsebinskih področij smo prepoznali slednje potrebe območja LAS:

Razvojna potreba P1: Dvig konkurenčnosti gospodarstva
Visoka stopnja brezposelnosti, pomanjkanje delovnih mest z višjo dodano vrednostjo ter nizka gospodarska aktivnost kažejo potrebo po dvigu konkurenčnosti gospodarstva na območju. Potrebno je vlaganje v človeške potenciale in pospešiti dvig podjetništva, ustvarjenosti in inovativnosti. Povezovanje in nadgradnja obstoječih struktur predstavlja krepitev sodelovanja med različnimi deležniki na območju LAS Vipavska dolina (izobraževalnimi ustanovami, gospodarstvom, podpornimi inštitucijami), katere bodo s skupnimi operacijami med seboj aktivno prenašala pridobljena znanja v proizvode in storitve. S spodbujanjem sodelovanja med deležniki bomo ustvarili pogoje za realizacijo podjetniških projektov, s katerimi bomo dosegli višjo dodano vrednost na zaposlenega in regionalni bruto domači proizvod ter dvigali konkurenčnost območja LAS Vipavska dolina.

Razvojna potreba P2: Razvoj podpornega podjetniškega okolja
Razvoj gospodarstva je pogojen tudi z ustreznim podpornim okoljem. Potrebna je izgradnja podjetniškega podpornega okolja, vzpostavitev (ne)formalnih mrež za spodbujanje podjetništva ter s tem omogočiti oblikovanje pogojev za razvojno prestrukturiranje. Območje ima sicer nekaj podpornih organizacij, ki s svojimi aktivnostmi podpirajo razvoj podjetništva skrbijo za razvoj podjetniške kulture pri mladih (v sodelovanju s šolami (npr. podjetniški krožki) in tudi že razvijajo nove oblike pomoči (npr. prvi začetni koraki na področju coworkinga), kljub temu pa se še vedno beleži nizek nivo podjetniške kulture ter prenizka inovativnost v podjetjih, zato je nujno temu področju posvetiti več pozornosti. Prav tako pa so se skozi predloge operacij za vključitev v SLR pokazale potrebe po oblikovanju (ne)formalnih mrež za spodbujanje podjetništva (MSP, socialno podjetništvo, zadružništvo, kooperative). Nujne so neformalne in predvsem formalne oblike povezovanja. LAS in pristop od spodaj navzgor je priložnost, da se spodbuja sodelovanje in povezovanje med posameznimi območji – tako znotraj LAS-a kot tudi širše.

Razvojna potreba P3: Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev
Potrebno je Izboljšati tržno organiziranost in povezanost pridelovalcev, proizvajalcev v kratkih verigah, spodbujati celostne pristope z razvojem ponudbe lokalnih proizvodov, storitev in oblikovanje mreže lokalnih ponudnikov. Ekološko kmetijstvo, izboljšanje lokalne samooskrbe, pridelava in razvoj novih živil, promocija, trženje in razvoj novih kratkih oskrbnih verig kakovostnih lokalnih proizvodov, povezovanje pridelovalcev (zadružništvo) so aktivnosti, ki jih območje želi spodbujati z oblikovanjem in upravljanjem **»Vipavska dolina« kot kolektivna znamka** za lokalno tipične produkte in storitve. Aktivnosti so usmerjeni v izvajanje dejavnosti celovitega upravljanja regionalne turistične destinacije, v

povečevanje konkurenčnosti njenih turističnih produktov s poudarkom na promociji in inovativnem trženju, v razvoj ter trženje pod destinacij in v urejanje podporne turistične infrastrukture, ki bo zagotavljala trajnostni razvoj predvsem zelenega turizma. Prepoznane so bile potrebe po razvoju lokalnih trgov in kratkih dobavnih verig, s katerimi se zmanjšujejo transportne poti in spodbuja lokalna pridelava; lokalne samooskrbe, ki bodo spodbujali krepitev sonaravne in rastlinske pridelave, lokalne predelave, razvoj lokalnih trgov in kratkih prehranskih verig ter z ukrepi namenjenimi približevanju storitev lokalnemu prebivalstvu.

Razvojna potreba P4: Izboljšanje infrastrukture in dostopa do osnovnih storitev na podeželju
Za spodbujanje razvoja na podeželju je potrebno izboljšati infrastrukture, kar bo dvignilo možnosti razvoja (stanje lokalnih cest, družbene, turistične, rekreativne infrastrukture). Nadaljevati je potrebno vlaganja v obnovo in razvoj vasi s ciljem ohranjanja poselitve podeželja. Povečati je potrebno dostopnosti do storitev in s tem povečanje kakovosti življenja na podeželju. Širše gledano pa je podeželje v zadnjem programskem obdobju kljub slabši sliki v samem kmetijstvu precej napredovalo, posebej na področju infrastrukturne opremljenosti, ki je podlaga za nadaljnji razvoj. S pomočjo nepovratnih sredstev so se urejali in revitalizirali skupni prostori ter vaška jedra in vzpostavljale tematske poti. V iztekajočem se programskem obdobju v regiji izvedlo veliko projektov s pomočjo sredstev EKSRP. K ciljem izboljšanja kvalitete življenja na podeželju so izdatno pripomogle tudi izvedene operacije – investicije v cestno in komunalno infrastrukturo, ki so bile sofinancirane preko Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov, prioritete razvoj regij, ukrepa regionalni razvojni programi in iz drugih virov. Pomemben vir financiranja razvojnih projektov na podeželju Goriške regije so predstavljali tudi programi Cilja 3. Kljub vsemu pa je razvoj storitev omejen z infrastrukturo. Obstoječa društvena dejavnost (kulturna, športna, gasilska) so sicer zelo dobra podlaga, vendar je, sicer bogate programe, potrebno nadgraditi in jih dopolniti z **novimi vsebinami** ter bolj inovativnimi pristopi, ki vključujejo tudi ranljive skupine ter podjetniške aktivnosti. Temu mora slediti tudi **infrastruktura**. Smiselno je, da se izrabi obstoječe objekte in jih nadgradi in/ali dodatno opremi. CLLD je priložnost, da se pri tem spodbuja uporabo lokalnih materialov ter jih arhitekturno naveže na naravno in kulturno okolje. Potreba je, da se skozi razna **izobraževanja** spodbujajo zavedanja o lokalnih posebnostih in virih kot priložnostih za razvoj.

Razvojna potreba P5: Pospešiti trajnostni razvoj območja
Da bi območje ohranilo prednosti, ki jih nudi obstoječe stanje okolja, hkrati pa izkoristilo razvojne možnosti, ki jih nudijo razne oblike zelenega gospodarstva, je potrebno pospešiti trajnostni razvoj območja. S tem ciljem je potrebno Ohraniti in/ali izboljšati stanje, urejati in upravljati biotsko raznovrstnost in kulturno dediščino območja, izboljšanje stanja okolja, zmanjševati emisije toplotnih plinov, povečati rabo obnovljivih virov energije (OVE) in dvigniti učinkovito rabo energije (URE) ter nuditi podporo pri oblikovanju nizkoogljičnih skupnosti in skupnosti brez odpadkov. Bogata naravna in kulturna dediščina s velikim naborom snovne in nesnovne dediščine je odlična zakladnica idej in priložnosti za inovativne podjetniške ideje s dolgoročnimi vplivi na trajnostni razvoj območja. Na območju prepoznavamo aktivnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder. V okvir krepitve podjetništva sodi tudi področje trajnostnega razvoja podeželja in urbanih območij s pomembno gospodarsko panogo, kot je kmetijstvo, ki prek svoje multifunkcionalne vloge, poleg ohranjanja kulturne krajine, poseljenosti podeželja, proizvodnje kakovostne hrane, tudi ohranja in ustvarja nova delovna mesta. Aktivnosti, prepoznane kot potrebne so usmerjene predvsem v spodbujanje naravi prijaznih oblik kmetovanja ter krepitev sposobnosti preživetja kmetij tudi prek razvoja dopolnilnih dejavnosti. Potenciale za ustvarjanje delovnih mest in virov dohodkov ponujata tudi področji trajnostnega gospodarjenja z gozdovi.

Razvojna potreba P6: Spodbujati dejavnosti za aktivacijo in vključevanje ranljivih skupin
Slabo gospodarsko stanje na območju, naraščanje socialnih stisk kažejo potrebo po krepitvi socialnega kapitala ranljivih skupin s socialno aktivacijo. Potreben je razvoj orodij za aktivacijo posameznikov in skupin ter spodbujanje medgeneracijske pomoči in sodobnih oblik socialnega podjetništva. Aktivnosti na področju spodbujanja medgeneracijskega sodelovanja, vključevanja ranljivih skupin, socialnih inovacij in socialnega podjetništva so pomemben dejavnik in pokazatelj (ne)kvalitete življenja na območju. Potrebno je se usmeriti v izboljšanje pogojev za življenje različnih kategorij prebivalstva območja, tako najmlajših, vključenih v vrtce in osnovne šole, mladine, kot tudi ostarelega prebivalstva ter drugih ranljivih ciljnih skupin. Na območju LAS Vipavska dolina prepoznane ranljive skupine so mladi do 30. leta starosti, starejši brezposelni, osebe s posebnimi potrebami in upokojenci. Aktivnosti bodo usmerjene v zmanjševanje neenakosti v zdravju in krepitev zdravja, povečevanje socialne vključenosti prebivalstva celotnega območja LAS Vipavska dolina in z večanjem

dostopnosti ter kakovosti storitev. Hkrati pa srbeti za ohranjanje in revitalizacijo dediščine ter aktivnosti v podporo zagotavljanju ustreznejših stanovanjskih pogojev prebivalstva območja.

Razvojna potreba P7: Spodbujanje povezovanja in inovativnih partnerstev
Zaradi pomanjkanja virov (finančnih, človeških) in z namenom doseganja sinergij je potrebno spodbujati povezovanje posameznikov in organizacij. Z deljenjem znanj, pomočjo in sodelovanjem bo možno doseči boljše rezultate in hitrejši razvoj. S spodbujanjem k povezovanju v inovativna partnerstva lahko pričakujemo napredne poslovne modele, ki omogočajo večjo konkurenčnost območja LAS Vipavska dolina na globalnem trgu. Ključnega pomena so znanje, veščine in kompetence, torej opolnomočenje posameznikov, ki se srečujejo z nizkim socialnim kapitalom za znižanje brezposelnosti ter povečanje zaposljivosti prebivalstva, predvsem mladih. SLR bo spodbujala razvoj izdelkov in storitev, prenos znanja in tehnologij, socialnih inovacij in aplikacij javnih storitev, povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij v MSP. V okviru delavnic in sestankov s ključnimi akterji skupnosti je bilo identificirano tudi veliko število priložnosti, ki se navezujejo na primerjalne prednosti območja in izkoriščanju tržnih niš (trend ekološko pridelane hrane, športnega turizma, trend zdravega preživljanja prostega časa, trend lokalno pridelane hrane, glamping, čebelarski turizem, turizem za ljudi s posebnimi potrebami, oskrba starejše populacije, skupne blagovne znamke, trajnostni turizem, inovativna partnerstva v trženju in promociji, dopolnilno izobraževanje podjetnikov, kmetov, mladine itd. Hitro se povečuje tudi delež izobražene mlade populacije, ki lahko z novimi znanji bistveno pripomorejo k hitrejšemu razvoju. SLR bo povezala priložnosti s prednostmi območja LAS s ciljem maksimalnega učinka vloženih sredstev v okviru.

Razvojna potreba P8: Razvoj turizma
Priložnost za trajnostni razvoj regije je v **zelenem turizmu**, ki temelji na ekonomski uspešnosti turističnega poslovanja in je v povezavi z naravno in kulturno dediščino območja, aktivnostmi v zdravem in varnem okolju, doživljajih, kmetijstvom in lokalno tipično kulinariko. Na območja LAS Vipavska dolina prepoznavamo tri integralne turistični produkte, ki jih lahko glede na danosti obočja razvrstimo na: **dediščinski, športni in vinsko-kulinarični turizem**. Pomemben dejavnik razvoja Vipavske doline kot turistične destinacije so odlične povezave. Zaradi avtocestne povezave in bližine mednarodnih letališč je območje dostopno ter odprto v svet. Bogata naravna in kulturna dediščina s velikim naborom snovne in nesnovne dediščine je odlična zakladnica idej in priložnosti za inovativne podjetniške ideje s dolgoročnimi vplivi na trajnostni razvoj območja. Na območju prepoznavamo razvoj aktivnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder. Razvoj panoge narekuje oblikovanje novih inovativnih partnerstev in oblikovanje mrež lokalnih ponudnikov. Ti stremijo k oblikovanju specifičnih turističnih programov, ki vključujejo posebnosti podeželja in sledijo trendom zelenega turizma z dodano vrednostjo. Za območje LAS se pospešeno pripravlja Strategije razvoja turizma Vipavske doline (območje občin Ajdovščina in Vipava) z vzpostavitvijo regijske tržne znamke območja z enotno grafično podobo in promocijskim spletom ter oblikovanjem integralnih turističnih produktov in izdelavo turistične signalizacije ter izvedbo turističnih prireditev. Pri aktivnostih in upravljanju sodelujeta obe občini in Razvojna agencija ROD ob sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki, specialisti za določena področja. Na območju LAS Vipavska dolina obstaja bogata kulturna in naravna dediščina, ki se jo lahko predstavi, priložnost morajo dobiti inovativne ideje, angažirani turistični delavci, ki z uporabo modernih komunikacijskih orodij razvijajo. Kaže se tudi potreba po ustreznejši namestitveni infrastrukturi kot je na primer model razpršenega hotela.

Tabela 18: **Ujemanje potreb območja LAS z rezultati SWOT analize**

Potreba / S W O T
P1 Dvig konkurenčnosti gospodarstva: S1, S3, S4, S6, S7, S8, S9, S11, S12, S13, S15, S16, S17,S18, S19; O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O14, O15, O18, O19, O20, O21; W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W16, W17, W20, W21, W22, W23, W24, W25; T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T12, T13, T14, T15, T16, T17
P2 Razvoj podpornega podjetniškega okolja: S1, S5, S6, S7, S9, S10, S11, S12, S15, S16, S17; O1, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O15, O22; W1, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W14, W16, W17, W25; T2, T3, T4, T5, T6, T7, T9, T10, T14, T17
P3 Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev: S1, S2, S3, S4, S6, S7, S8, S9, S11, S12, S19, O1, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O21, O22; W1, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W18, W19, W21, W22, W24, W25; T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14, T16, T17
P4 Izboljšanje infrastrukture in dostopa do osnovnih storitev na podeželju: S1, S3, S4, S5, S6,

S7, S8, S9, S10, S11, S12, S13, S15, S16, S17,S18, S19; O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21; W1, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25; T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13, T14, T17
P5 Pospešiti trajnostni razvoj območja: S1, S3, S4, S6, S7, S8, S8, S11, S12, S13, S15, S16, S17,S18, S19; O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O17, O18, O19, O20, O21; W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W15,W16, W17, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25; T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T11, T12, T13, T14, T15, T16, T17
P6 Spodbujati dejavnosti za aktivacijo in vključevanje ranljivih skupin: S5, S6, S10, S11, S12, S17; O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O22; W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W12, W13, W14, W15, W18, W19, W20; T2, T3, T4, T5, T6, T7, T9, T10,T14, T15, T17
P7 Spodbujanje povezovanja in inovativnih partnerstev: S1, S2, S3, S4, S5, S6, S8, S9, S11, S12, S13, S14, S16, S17,S18, S19; O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O15, O16, O17, O18, O22; W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W12, W13, W14, W15, W16, W17, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25; T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T13, T14, T17
P8 Razvoj turizma: S1, S2, S3, S4, S5, S6, S8, S9, S11, S12, S13, S14, S16, S17,S18, S19; O1,O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O10, O11, O12, O13, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21, O22; W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W15,W16, W17, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25; T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14, T15, T16, T17

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja

Za programsko obdobje 2014–2020 so bila v Uredbi CLLD opredeljena štiri ključna tematska področja ukrepanja, ki so ključna za reševanje lokalnih razvojnih potreb: **ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave in večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin.**

LAS Vipavska dolina je pri pripravi SLR izhajal iz predhodno znanih tematskih področij ukrepanja, ki so jih organi upravljanja skladov ESRR in EKSRP identificirali kot ključne izzive pri uresničevanju ciljev Evropske unije in reševanju lokalnih razvojnih potreb. Pri tem so bili upoštevani različni aspekti analize, analiza stanja, SWOT analiza in identifikacija prioritet oz. potreb partnerstva, poleg tega pa so bili upoštevani tudi vsi ključni evropski, nacionalni, regionalni in lokalni strateški dokumenti, ki opredeljujejo razvoj do leta 2020 na različnih področjih: Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo, Program razvoja podeželja RS 2014-2020 in Operativni program za izvajanje kohezijske politike 2014-2020 idr. S pomočjo analize potreb in priložnosti območja LAS Vipavska dolina, je bilo ugotovljeno, da so vsa štiri Tematska Področja Ukrepanja (TPU), ki so določena po Uredbi CLLD, na območju LAS **prepoznana kot potrebna obravnave oz. relevantna za lokalne potrebe območja**.

Razporeditev prednostnih nalog po posameznih tematskih področjih ukrepanja se tesno navezuje na potrebe lokalnega partnerstva, ki tudi določajo težišča med posameznimi tematskimi področji ukrepanja. Kar lahko zasledimo tudi v ujemanju SWOT analize s tematskimi področji ukrepanja in prepoznanimi potrebami območja LAS.

7.1 Ustvarjanje delovnih mest

Tabela 19: **Opis tematskih področij ukrepanja LAS Vipavska dolina**

Tematsko področje ukrepanja (TPU) 1_Ustvarjanje delovnih mest
Stanje. Cilj Evrope 2020 je izboljšati konkurenčnost EU ter hkrati ohraniti njen model socialnega tržnega gospodarstva in močno izboljšati gospodarno porabo virov. **Ustvarjanje delovnih mest** je eden od ključnih ciljev te SLR, ki predvideva 75 odstotno zaposlenost aktivnega prebivalstva starega od 20–64 let. Podatki o izobrazbeni strukturi prebivalstva v občini Ajdovščina so pokazali, da kar 437 ljudi nima končane osnovne šole. Mlajše odrasle, ki so zajeti v to skupino, je potrebno usmeriti v socialno-integracijske programe in program osnovne šole za odrasle. Skupina s končano zgolj osnovno šolo so med najbolj ranljivimi na trgu dela. Na območju LAS namreč le ti predstavljajo najštevilčnejšo skupino brezposelnih, zato so v prihodnje nujna nadaljnja vlaganja v izobraževanja za pridobitev prvega poklica. Prestrukturiranje gospodarstva na območju LAS in številni stečaji so prispevali k temu, da je med brezposelnimi kar velik odstotek takšnih, ki imajo triletno poklicno izobrazbo. Trg dela na območju LAS v tem trenutku ni stimulativen za ljudi, ki imajo izobrazbo, ki sodi v ta sklop. Pri tem velja imeti v mislih, da se situacija tudi na teh področjih v prihodnjih letih lahko tudi spremeni. Med brezposelnimi na območju LAS je druga največja skupina tistih, ki imajo izobrazbo družboslovne smeri. Še posebej gre za področja kot so: družbene, poslovne, upravne in pravne vede ter splošno izobraževalne aktivnosti. Te uvrščamo v suficitarne poklice.

Dejstva za območje LAS VD:

- propad velikih podjetij, ki so bila gonilo razvoja območja;
- posledično propad manjših podjetij (podizvajalcev);
- visoka stopnja brezposelnosti;
- nizki socialni kapital posameznikov
- številčna ranljive skupina posameznikov z nizkim osebnim socialnim kapitalom;
- pomanjkanje novih delovnih mest z dodano vrednostjo;
- ranljiva skupina prvih iskalcev zaposlitev (nimajo delovnih izkušnje, nimajo priložnosti za mentorstva zato težko pridejo do zaposlitve);
- splošna apatičnost med mladimi za participacijo;
- apatičnost in šibka podjetniška iniciativa na podeželju in urbanih območij;
- nizka stopnja podjetništva med mladimi;
- nizki dohodki, opravljanje občasnih, slabo plačanih del tudi zaposlene postavlja v težak ekonomski položaj;
- propadanje zadružniškega sistema in slabšanje položaja gonilnih panog območja;
- pomanjkanje podjetniških vsebin v izobraževalnih programih na vseh ravneh.

Z vidika naraščajoče brezposelnosti in upada gospodarske aktivnosti na podeželju se priložnost za ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest **kaže v razvoju nekmetijskih dejavnosti na podeželju**, ki bo prvenstveno slonel na aktivaciji endogenih potencialov v povezavi z npr. kulturno dediščino, ohranjanjem narave, naravnimi resursi (npr. les), človeškim in socialnim kapitalom, lokalno samooskrbo, zelenim turizmom in obnovljivimi viri energije (PRP 2014–2020).

Za dosego cilja bo SLR podprla ukrepe, ki bodo:

- ustvarjali pogoje in nova delovna mesta;
- vplivali na povečanje podjetnosti, ustvarjalnosti in inovativnosti;
- prispevali k ustvarjanju pogojev za izvajanje podjetniški iniciativ kot n.pr. razvoj primernih orodij za aktivacijo, vzpostavitev neformalnih mrež za spodbujanje podjetništva, socialnega podjetništva, malih in srednjih podjetij, razvoj ponudbe lokalnih proizvodov in storitev v upravičenih območjih, vključno z oblikovanjem mreže lokalnih turističnih in gospodarskih subjektov;
- spodbujali oživljanje vaških in mestnih jeder za aktivacijo prebivalstva;
- povečali lokalno samooskrbo in spodbujanje kratkih dobavnih verig.
- spodbujali večje vključevanje dijakov in odraslih v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja na vseh ravneh zahtevnosti
- vlagali v razvoj krajših programov usposabljanja in spopolnjevanja zaposlenih, ki naj nastajajo v sodelovanju s podjetji z možnostmi za vključevanje svojih zaposlenih v usposabljanja za krepitev specifičnih strokovnih znanj.
- spodbujali razvoj stimulativnih mehanizmov, ki bi podjetja spodbujala, da bodo več vlagale v usposabljanja svojih zaposlenih ter vpeljavo mentorstev.
- spodbujali krepitev splošnih zmožnosti kompetenc kot so npr. komunikacijske zmožnosti, uporaba IKT, spodbujanja samoiniciativnost in podjetnosti…

Povezava med sektorji in lokalnimi akterji in multiplikacijski učinki:

V sklopu aktivnosti TPU_1 bodo medresorsko sodelovali tako lokalni kot tudi državni in regionalni akterji ki skrbijo za razvoj podjetništva, gospodarstva in zmanjševanja brezposelnosti, lokalnimi skupnostmi ter izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami. To so predvsem Območna obrtno – podjetniška zbornica Ajdovščina in gospodarska zbornica, območna enota Zavoda RS za zaposlovanje Nova Gorica, pa tudi Kmetijska svetovalna služba in druge institucije podjetniškega podpornega okolja. Multiplikacijski učinki se bodo odražali v rezultatih: nova delovna mesta, novi izdelki in storitve, povečanju povezovanja gospodarskih subjektov in novih oziroma optimiziranih verigah lokalnih produktov.

7.2 Razvoj osnovnih storitev

Tematsko področje ukrepanja (TPU) 2_Razvoj osnovnih storitev
Stanje. Analiza stanje je pokazala, da podeželska območja zaostajajo v razvoju za urbanimi središči. Še več, dejansko je zaznati razliko v razvoju že med naselji Ajdovščina in Vipava. Stanje izpostavlja območja v nevarnost depopulacije na eni strani in marginalizaciji na drugi strani, z negativnimi gospodarskimi, okolijskimi in socialnimi posledicami. S sredstvi CLLD se lahko krijejo tudi nekatere manjše naložbe v infrastrukturo, ki so velikokrat pogoj za inovacije in nadaljnji razvoj (PRP 2014–2020). Pričakuje se, da se bodo lokalna območja odzvala na lokalne razvoje potrebe in tako tudi preko pristopa CLLD izvedle nekatere manjše infrastrukturne operacije, ki bodo pomembno prispevale k razvoju lokalnega okolja, bodisi z vidika nadaljnjega razvoja, novih zaposlitev itn.
Dejstva za območje LAS VD: - slabša razvitost infrastrukture v vaških naseljih - velika razdrobljenost posesti; - slab medgeneracijski prenos znanja; - opuščanje naravnih in kulturnih danosti zmanjšujejo privlačnost vaškega okolja kot bivanjskega prostora in potenciala za razvoj dejavnosti na podeželju, zlasti turizma na eni strani. - zmanjšana sistemska podpora za obnovo in ohranitev danosti območja - neustrezna infrastrukturna opremljenost za trajnosti razvoj podeželja ter urbanih območij; - slabša razvitost in dostopnost osnovnih storitev v Vipavi, Colu, Podnanosu.
Za dosego cilja bo SLR podprla ukrepe, ki bodo: • vplivale na zagon in diverzifikacijo dejavnosti na podeželju, ohranjanje in izboljšanje kulturne in naravne dediščine ter krepitev kvalitete življenja, bivalnih pogojev in vitalnosti. • podpirali posamezne in kolektivne naložbe v tehnološko opremo in storitve za dvig konkurenčnosti podeželja ter s podporami urejanju podeželskih naselij in njihove kulturne dediščine pospešuje razvoj podeželja • usmerjeni v razvoj lokalne infrastrukture in lokalne osnovne storitve na podeželskih območjih. Razvoj lokalne infrastrukture in lokalnih osnovnih storitev na podeželskih območjih je bistveni element prizadevanj za uresničitev potenciala rasti in spodbujanje trajnosti podeželskih območij.
Povezava med sektorji in lokalnimi akterji in multiplikacijski učinki: V sklopu aktivnosti TPU_2 bodo medresorsko sodelovali tako lokalni kot tudi državni in regionalni akterji ki upravljajo z osnovno infrastrukturo in imajo pregled nad delovanjem in izvajanjem programov za osnovne storitve. Medresorsko se bodo vključili vsi trije – javni, civilni in zasebni sektor ter s tem pripomogli k uresničevanju multiplikacijskih učinkov na dvig kvalitete bivanja na območju LAS Vipavska dolina. Multiplikacijski učinki se bodo odražali v rezultatih aktivnostih za nadgradnjo obstoječe infrastrukture in aktivnosti za vzpostavitev nove za izboljšanje bivalnega okolja.

7.3 Varstvo okolja in ohranjanje narave

Tematsko področje ukrepanja (TPU) 3_Varstvo okolja in ohranjanje narave
Stanje. Območje je značilno po svojem tipičnem razgibanem reliefu in pestre naravne razmere, ki neposredno vpliva na razpršeno poselitev in veliko število majhnih naselij. Sonaravno bivanje človeka in narave je način varovanja visoke stopnje naravne in biotske raznovrstnosti, ki jo je potrebno ohraniti. Lokalno partnerstvo se bo z namenom usklajevanja povezalo z institucijami, ki so pristojne za ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine ter bo na ta način s skupnimi idejami pomembno prispevalo k varstvu okolja.
Dejstva območja LAS Vipavska dolina: - ne zadostno urejenega odvajanja in čiščenja odpadnih voda; - nizka stopnja zavedanja o možnostih trajnostnega razvoja območja; - pomanjkanje sonaravnih sistemov in procesov za varovanje in ohranjanje okolja in narave; - območje zaostaja v učinkoviti rabe energije (UVE), uporabe obnovljivih virov energije (OVE) in krepitve trajnostne mobilnosti.

Za dosego cilja bo SLR podprla ukrepe, ki bodo:

- spodbujali prilagajanja podnebnim spremembam,
- krepili inovativnih ekosistemskih rešitev, sanacije in reaktivacije opuščenih, ne izkoriščenih območij ter
- krepili trajnostno zelene rešitve in pametne rabe virov za zeleno krožno gospodarstvo.
- prispevali k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov
- spodbujali k ustanavljanju nizko ogljičnih skupnosti in skupnosti brez odpadkov kot npr: vlaganja v manjšo okoljsko infrastrukturo, manjše prenove degradiranih in industrijskih območji in tako imenovane brownfield investicije,
- spodbujali vlaganje v infrastrukturo manjšega obsega, kjer bo to relevantno in upravičeno (obnova sistema tematskih poti in spremljajoče infrastrukture, aktivnosti za pospeševanje trajnostne mobilnosti in energetske učinkovitosti)
- spodbujali k okolju prijaznega gospodarstva, temelječega na učinkoviti rabi virov
- spodbujali k izobraževanju, usposabljanju ter dvigu osveščenosti lokalnega prebivalstva v zvezi z zmanjševanjem energetske revščine
- spodbujala oblikovanja novih zelenih delovnih mest

Povezava med sektorji in lokalnimi akterji in multiplikacijski učinki:
V sklopu aktivnosti TPU_3 bodo medresorsko sodelovali tako lokalni kot tudi državni in regionalni akterji ki skrbijo za osveščanje in izobraževanje deležnikov na področju varovanja okolja. Aktivno bodo vključene institucije: Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, nevladne organizacije iz zasebnega sektorja, prav tako pa bodo vključena strokovnjaki iz ekonomskega sektorja.
Multiplikacijski učinki se bodo odražali v rezultatih: obuditvi reaktiviranih območij, izvedenih programih in izvedenih pilotnih projektih, ter alternativnih oblikah mobilnosti.

7.4 Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Tematsko področje ukrepanja (TPU) 4_Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin

Stanje. Pri oblikovanju SLR smo namenili posebno pozornost tudi temu, kako bodo izvedene operacije vplivale na vključevanje ranljivih skupin na območju. Na podlagi analize stanja in razvojnih potreb LAS smo definirali ranljive skupine območja. Ciljne skupine socialne aktivacije oz. vključevanje ranljivih skupin so dolgotrajno brezposelne osebe in dolgotrajni prejemniki državne socialne pomoči, ki imajo različne kompleksne socialne (in zdravstvene) probleme, so v ranljivih situacijah, pogosto marginalizirani in socialno izključeni (neintegrirani v družbeno življenje in družbene sisteme), ter so zaradi svojih situacij in lastnosti težko zaposljivi, hkrati pa tudi pasivni in pogosto nemotivirani za življenjske spremembe oz. spremembe vedenjskih vzorcev. Proces aktivacije mora zajemati tudi posameznike in družine, ki so zaradi spleta življenjskih in objektivnih (zaposlitvenih) okoliščin že dalj časa brezposelni in/ali v denarnih stiskah (tudi prezadolženi) in so torej v ranljivih situacijah, zaradi katerih jim grozi zdrs v socialno izključenost. Nujno je torej kombinirati tako kurativni kot preventivni pristop.

Dejstva območja LAS Vipavska dolina:

- na območju LAS prepoznane ranljive skupine: mladi do 30. leta starosti, starejši brezposelni, osebe s posebnimi potrebami, upokojenci
- visoka stopnja brezposelnosti
- apatičnost in šibka podjetniška iniciativa na podeželju in urbanih območij;
- skupine doživljajo resno ekonomsko, ki ima za posledico tudi socialno deprivacijo;
- slabša vpetost ranljivih skupin v družbeno življenje, v priložnosti in možnosti, ki so sicer v družbi splošno na voljo;
- propadanje zadružniškega sistema in slabšanje položaja gonilnih panog območja;
- nizki socialni kapital posameznikov
- nizka podpora socialnih omrežij.

Za dosego cilja bo SLR podprla ukrepe, ki bodo:

- aktivno urejale socialne situacije/problematike oseb: reševanje težav oseb, ki imajo različne večje in kompleksne socialne ovire s poudarkom na konkretnem delu, konkretnih delovnih situacijah in pridobivanju delovnih (poklicnih) spretnosti ob rednem spremljanju in usmerjanju mentorja in vključevanju v lokalno okolje. Na ta način kombiniranje skupinskega in individualnega dela (mentorstvo, individualna podpora in spodbujanje, motivacija ob morebitnih neuspehih, spremljanje, …);
- opolnomočile udeležence in pridobivale konkretna funkcionalna znanja;

- aktivirali endogene potenciale za odpravljanje revščine, krepitev integralnih rešitev socialne in medgeneracijske vključenosti in aktivnosti povezane s socialno vključenostjo, zmanjševanjem revščine, aktivnim staranjem in zdravjem;
- spodbujali intervencijsko delo z mladimi;
- spodbujali aktivnosti v smeri ustvarjanja inovativnih partnerstev za oblikovanje mreže storitev za starostnike in spodbujanje ukrepov aktivnega staranja, spodbujanja zdravega in aktivnega življenjskega sloga, co-housing in stanovanjske kooperative ter vzpostavljanje participativnih proračunov lokalnih skupnost;
- z aktivnostmi širili socialna omrežja in stike ter dvigali delovni potencial posameznika (s pridobivanjem novih spretnosti in znanj);
- bodo podprli ljudi za njihovo reaktivacijo, integracijo v različne družbene sisteme in posledično ponovno vključitev na trg dela oz. v zaposlitev (na odprtem trgu ali v socialna podjetja ali v še bolj prilagojene oblike zaposlitev;
- krepili (ne)formalno sodelovanje institucij, ki se s področjem aktivno ukvarjajo in uradov za delo, pa tudi drugih v lokalnem okolju (šole, zdravstveni domovi, izvajalci, nevladne organizacije itd.);
- povezovali že obstoječe socialnovarstvene programe z novimi programi socialne aktivacije, s programi aktivne politike zaposlovanja, različnimi programe izobraževanja in usposabljanj (izven rednega izobraževanja), programi za integracijo tujcev in podobno ter omogočiti prehode med njimi;
- predvideli tudi različne možnosti izhodov iz programov naprej k delodajalcu oz. v konkretno delovno okolje vsaj za določen čas. (npr. **zaposlitveni programi** – javna dela, usposabljanje na delovnem mestu, ipd., **subvencionirane zaposlitve** – tudi v socialnih podjetjih, **možnosti za delno delovno vključenost v različnih oblikah ti. tretjega trga** - prilagojene oblike zaposlitev, učne delavnice, oblika integracijskih delovnih centrov, morda tudi prostovoljno delo pri humanitarnih organizacijah…).

Povezava med sektorji in lokalnimi akterji in multiplikacijski učinki:
V sklopu aktivnosti TPU_4 bodo medresorsko sodelovali tako lokalni kot tudi državni in regionalni akterji ki skrbijo za socialno aktivacijo ranljivih skupin. Multiplikacijski učinek povezovanja se bo odražal v novih programih aktivacije.

S pomočjo analize potreb in priložnosti območja LAS Vipavska dolina, je bilo ugotovljeno, da so vsa štiri Tematska Področja Ukrepanja (TPU), ki so določena po uredi CLLD, na območju LAS prepoznana kot potrebna obravnave oz. relevantna za lokalne potrebe območja.

Tabela 20: **Ujemanje razvojnih potreb s Tematskimi področji ukrepanja**

	Tematsko področje ukrepanja			
	TPU1	**TPU2**	**TPU3**	**TPU4**
Razvojna potreba				
P1 Dvig konkurenčnosti gospodarstva	x	x		x
P2 Razvoj podpornega podjetniškega okolja	x	x	x	
P3 Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev	x	x	x	x
P4 Izboljšanje infrastrukture in dostopa do osnovnih storitev na podeželju	x	x	x	x
P5 Pospešiti trajnostni razvoj območja	x	x	x	
P6 Spodbujati dejavnosti za aktivacijo in vključevanje ranljivih skupin	x	x		x
P7 Spodbujanje povezovanja in inovativnih partnerstev	x	x	x	x
P8 Razvoj turizma	x	x	x	x

Razporeditev prednostnih nalog po posameznih tematskih področjih ukrepanja se tesno navezuje na potrebe lokalnega partnerstva, ki tudi določajo težišča med posameznimi tematskimi področji ukrepanja. Kar lahko zasledimo tudi v ujemanju SWOT analize s tematskimi področji ukrepanja in prepoznanimi potrebami območja LAS. Tabele jasno opredelijo, da je težišče na TPU1_Ustvarjanje delovnih mest in TPU2_Razvoj osnovnih storitev.

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije

Cilji SLR izhajajo iz analize lokalnih razvojnih potreb in razvojnih možnosti območja, ki hkrati naslavljajo dejanske izzive območja in prispevajo k uresničevanju horizontalnih ciljev Evropske unije. Glavne horizontalne teme, ki so vključene so varovanje okolja, učinkovita raba virov, blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, ohranjanje biotske raznovrstnosti preko inovativnih pristopov, bodisi z novimi tehnologijami, praksami ali postopki ter enakost med spoloma. Horizontalni cilji naslavljajo ukrepi, ki se medsebojno dopolnjujejo, nadgrajujejo in ustvarjajo sinergije in so usklajeni s potrebami in cilji operativnih programov, katerih skladov so vključeni v izvajanje CLLD na območju LAS Vipavska dolina.

Zasledovanje horizontalnih ciljev Evropske unije v SLR:

Okolje

Sonaravna raba **endogenih potencialov** je ključnega pomena za **ohranjanja** izjemne **biotske pestrosti** in **raznovrstnost** Vipavske doline.

Vidiku varovanja okolja sledimo pri ukrepih **spodbujanja ekološkemu kmetovanju in razvoja kakovostne ponudbe lokalnih proizvodov**, z številnimi pozitivnimi učinki na ohranjanje biotske raznovrstnosti, kakovost tal in voda in r**azvojem in podporo lokalnih trgov in kratkih dobavnih verig**, s katerimi se spodbuja okolju prijaznejša kmetijska pridelava v lokalnem okolju s poudarkom na zmanjševanju energije in emisij na enoto proizvoda ter ob upoštevanju načel trajnostnega kmetovanja (varovanje naravnih virov, ohranjanje biotske raznovrstnosti).

Inovacije

Z uporabo pristopa **»od spodaj navzgor«** SLR gradi **podporno okolje** za nove, inovativne razvojne rešitve in s tem dvigovali **stopnjo podjetniške iniciative**, na način spodbujanja gospodarskih dejavnosti in vlaganjih v človeške potenciale.

Horizontalni cilj bo neposredno podprt **preko spodbud za oblikovanje inovativnih partnerstev. Tako horizontalnih kot tudi vertikalnih povezav med deležniki v operacijah**, ki bodo odgovarjale na lokalne izzive. K boljši razvitosti podpornega okolja za inovacije bo pomembno **prispeval prenos dobrih praks** in **pretok znanj z ustreznimi izobraževanji in usposabljanji**.

Pričakuje se **razvoj inovacij na področju kakovostnih lokalnih proizvodov, njihove proizvodnje in trženja in razvoju podjetništva**.

Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje

Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje so v središču pozornosti politike EU in tudi na nacionalni ravni in so izrednega pomena za zagotavljanje trajnostnega razvoja. Temu pa sledijo tudi ukrepi PRP 2014–2020 in SLR VD 2014-2020.

Horizontalni cilj blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje bomo dosegli z aktivnostmi:

- **razvoj lokalnih trgov in kratkih dobavnih verig,** s katerimi se zmanjšujejo transportne poti in spodbuja lokalna pridelava;
- **lokalne samooskrbe**, ki bodo spodbujali krepitev sonaravne in rastlinske pridelave, lokalne predelave, razvoj lokalnih trgov in kratkih prehranskih verig ter z ukrepi namenjenimi približevanju storitev lokalnemu prebivalstvu.
- **ozaveščanje lokalnega prebivalstva** o pomenu avtohtonega rastlinstva, varovanja čebel in promocija medonosnih rastlin, energetske učinkovitosti in recikliranja odpadkov.

Z ukrepi SLR se bo spodbujalo razvoj lokalnega gospodarstva temelječega na lokalnih potencialih in lokalno potrošnjo.

Enakost med spoloma

Prav tako pa bo **SLR usmerjena k socialni vključenosti: spodbujanju aktivnosti ranljivih skupin, skladno z načeli enakih možnosti in nediskriminacije.** Razvijali se bodo novi pristopi z namenom zagotavljanja enakosti spolov in zmanjševanja spolnih stereotipov s poudarkom na zmanjševanju horizontalne in vertikalne segregacije na trgu dela in upoštevanju enakih možnosti ter trajnostnega razvoja. Prispevek SLR: Pri uresničevanju SLR si bomo vseskozi prizadevali k izpolnjevanju načela enakega obravnavanja in nediskriminacije zaradi narodnosti, rase, etničnega prepričanja, spola, jezika, vere, političnega ali drugega prepričanja, invalidnosti, zdravstvenega stanja, spolne usmerjenosti, gmotnega stanja, rojstva, izobrazbe ali katerekoli druge osebne okoliščine.

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

9.1 Razvojna vizija

Na osnovi obstoječe analize stanja, SWOT analize ter pripoznanih ključnih problemov in ovir je bila opredeljena naslednja razvojna vizija območja LAS:

Slika 9: **Razvojna vizija območja LAS Vipavska dolina**

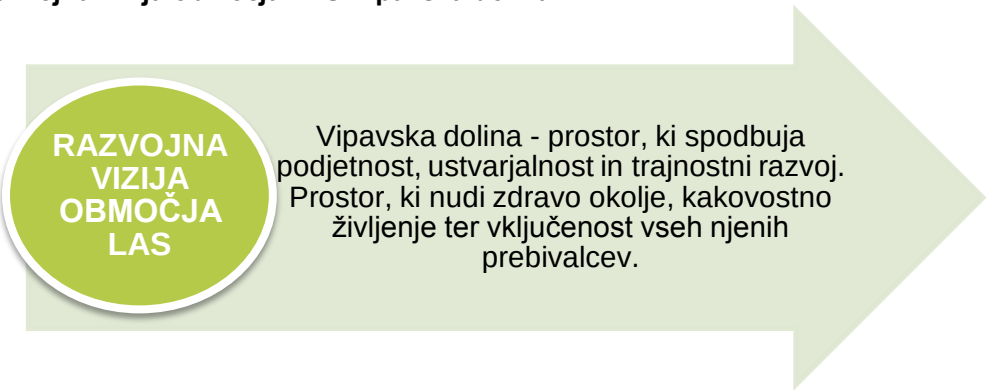

9.2 Razvojni cilji

V okviru priprave SLR LAS Vipavska dolina sta bila definirana dva nivoja ciljev:

- **Splošni cilji**: ki prikazujejo želene spremembe, ki se zgodijo v daljšem časovnem obdobju in se skladajo z drugimi lokalnimi, regionalnimi in sektorskimi programi, ki se izvajajo na območju LAS Vipavska dolina)
- **Posebni cilji:** cilji, ki jih je mogoče doseči v času trajanja projekta in imajo pozitivne učinke za posamezne ciljne skupine uporabnikov na območju LAS Vipavska dolina.

9.2.1 Splošni cilji

Opredeljeni so bili naslednji splošni cilji:

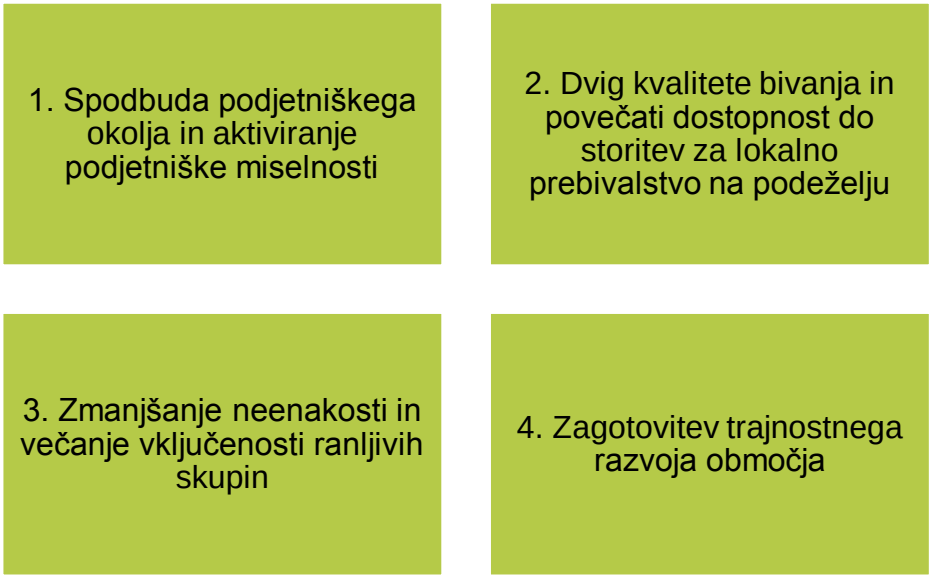

Opredeljeni splošni razvojni cilji SLR izhajajo iz identificiranih potreb, ki izhajajo iz analize stanja in SWOT analize ter prispevajo k uresničevanju Strategije Evropa 2020 in posameznih skladov, iz katerih se financira SLR, so trajnostno naravnani in obsegajo daljše časovno obdobje. **Hierarhija splošnih ciljev je opredeljena glede na analizo stanja, SWOT analizo in ugotovljenih potreb območja.**

9.2.2 Posebni cilji

Posebni cilji so definirani kot jasna rešitev ključnih problemov.

Tabela 21: **Hierarhična opredelitev ciljev glede na ugotovljeno pomembnost posameznih TPU ter hierarhična opredelitev ciljev v posameznih Tematskih področjih ukrepanja**

Splošni cilji	Posebni cilji
1. Spodbuda podjetniškega okolja in aktiviranje podjetniške miselnosti	1.1 Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta
	1.2 Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev
	1.3 Razvoj znanja in sinergij območja
2. Dvig kvalitete bivanja in povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	2.1 Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve
	2.2 Povečanje dostopnosti do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju
3. Zmanjšanje neenakosti in večanje vključenosti ranljivih skupin	3.1 Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine
	3.2 S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupine
4. Zagotovitev trajnostnega razvoja območja	4.1 Ohranjanje in izboljšanje okolja

Hierarhija posebnih ciljev je opredeljena glede na analizo stanja, SWOT analizo in ugotovljenih potreb območja.

Tabela 22: **Opredelitev ciljev po hierarhiji glede na ugotovljeno pomembnost posameznih TPU**

Tematsko področje ukrepanja 1: DELOVNA MESTA	
Posebni cilj 1.1	**Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta**
Opis cilja	**Ustvarjanje delovnih mest** je eden od ključnih ciljev SLR LAS Vipavska dolina. Velika stopnja brezposelnosti in s tem povezane ranljive skupine s slabšim socialnim kapitalom, splošna šibka podjetniška kultura in odsotnost sistemiziranosti podpornega podjetniškega okolja so le eni izmed glavnih izzivov območja, ki zavirajo razvoj novih delovnih mest. Srečujemo se s preslabo usposobljenostjo za zagon ali razvoj dejavnosti, manjkajo inovativni pristopi ter povezovanje v verige. Nova delovna mesta morajo biti kvalitetna, z visoko dodano vrednostjo in vezana na lokalne posebnosti. Poleg neposrednega ustvarjanja delovnih mest v obstoječih in novih podjetjih je cilj, da se zagotovi ustrezne pogoje (nove dejavnosti, obnovljena infrastruktura, izobraževanja, sodelovanja), ki bodo pripomogli k ustvarjanju delovnih mest. Najpomembnejši kazalnik za doseganje tega cilja je število ustvarjenih novih delovnih mest oz. novih zaposlitev.
Kazalniki	**K 1.1.1: Število novih delovnih mest** **K 1.1.2: Število novih izdelkov/storitev**
Posebni cilj 1.2	**Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev**
Opis cilja	Z vidika naraščajoče brezposelnosti in upada gospodarske aktivnosti na podeželju se priložnost za ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest kaže v razvoju nekmetijskih dejavnosti na podeželju, ki bo prvenstveno slonel na aktivaciji endogenih potencialov v povezavi z npr. kulturno dediščino, ohranjanjem narave, naravnimi resursi, človeškim in socialnim kapitalom, lokalno samooskrbo, zelenim turizmom in obnovljivimi viri energije. Z dvigom rabe lokalnih produktov in zavedanjem o pomembnosti le tega potencialno gradimo lokalni trg in lokalnega potrošnika. Podeželje se sooča s šibko turistično ponudbo, ki je večinoma neinovativna, deli podeželja pa so turistično neprepoznani. Urbana naselja so večinoma še vedno turistično neprepoznavna in nimajo razvitih tržno zanimivih produktov. Propadanje zadružniškega sistema in s tem slabšanje položaja gonilnih panog

	območja je glavni izziv območja pri graditvi samooskrbe območja.
Kazalniki	**K 1.3.1: Število delavnic in usposabljanj na temo podjetništva** **K 1.3.2: Število vzpostavljenih partnerstev / oblik sodelovanja**
Posebni cilj 1.3	**Razvoj znanja in sinergij območja**
Opis cilja	Cilj Evrope 2020 je izboljšati konkurenčnost EU ter hkrati ohraniti njen model socialnega tržnega gospodarstva in močno izboljšati gospodarno porabo virov. Ranljive skupina posameznikov z nizkim osebnim socialnim kapitalom, pomanjkanje novih delovnih mest z dodano vrednostjo, pomanjkanje podjetniških vsebin v izobraževalnih programih na vseh ravneh ter pomanjkanje podjetniških kompetenc in znanj so pomembni izzivi območja. S ciljem SLR spodbuja medsektorsko sodelovanje, nove tržne dejavnosti, inovativne pristope (nove produkte, tržne niše, storitve, mreženje, nove načine uporabe obstoječih virov, raziskave), socialno podjetništvo, zeleno gospodarstvo, … Vse to s skupnim ciljem, da se poviša konkurenčnost posameznikov, podjetij in celotnega poslovnega okolja.
Kazalniki	**K 1.3.1: Število delavnic in usposabljanj na temo podjetništva** **K 1.3.2: Število vzpostavljenih partnerstev / oblik sodelovanja**

Tematsko področje ukrepanja 2: Razvoj osnovnih storitev	
Posebni cilj 2.1	**Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve**
Opis cilja	Analiza stanja je pokazala, da podeželska območja zaostajajo v razvoju za urbanimi središči. Zaznati je razliko v razvoju osnovne infrastrukture že med naselji Ajdovščina in ostalimi urbanimi središči Vipava, Col, Podnanos. Stanje izpostavlja območja v nevarnost depopulacije na eni strani in marginalizaciji na drugi strani, z negativnimi gospodarskimi, okolijskimi in socialnimi posledicami. SLR spodbuja nekatere manjše infrastrukturne operacije, ki bodo pomembno prispevale k razvoju lokalnega okolja, bodisi z vidika nadaljnjega razvoja, novih zaposlitev itn. Razvoj lokalne infrastrukture in lokalnih osnovnih storitev na podeželskih območjih je bistveni element prizadevanj za uresničitev potenciala rasti in spodbujanje trajnosti podeželskih območij. Zmanjšana sistemska podpora za obnovo in ohranitev danosti območja bo v prihodnje pomemben dejavnik kvalitete bivanja prebivalcev. Prav zato je potrebno aktivirati vse potenciale in zagotoviti storitve in morebitne naložbe za ohranitev poseljenosti območja in kot vzpodbuda za razvoj gospodarstva.
Kazalniki	**K 2.1.1: Število uporabnikov nove/izboljšanje infrastrukture**
Posebni cilj 2.2	**Povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju**
Opis cilja	Območje LAS VD se srečuje s veliko razdrobljenost posesti, slabim medgeneracijskim prenosom znanja, opuščanje naravnih in kulturnih danosti, ki zmanjšujejo privlačnost vaškega okolja kot bivanjskega prostora in potenciala za razvoj dejavnosti na podeželju, zlasti turizma na eni strani. V določenih območjih ni možnosti dostopa do storitev, ki so v urbanih naseljih samoumevne (ukinjajo se poštni uradi, zapirajo trgovine na podeželju). S ciljem SLR spodbuja zagotovitev stimulativne klime na podeželju za bivanje in delo, družabne in društvene aktivnosti ter aktivnosti za izboljšanje pogojev za življenje različnih ciljnih skupin, od najmlajših, do starejših. Aktivnosti bodo usmerjene v zmanjševanje neenakosti v zdravju in krepitev zdravja, povečevanje socialne vključenosti prebivalstva z večanjem dostopnosti in kvalitete storitev. Vodilo cilja je podeželskemu prebivalstvu povečati dostopnost do raznovrstnih storitev, tudi na področju vseživljenjskega učenja. To ni pomembno zgolj zaradi aktivacije in družbenega udejstvovanja prebivalstva, temveč tudi zaradi večanja kompetenc na različnih področjih, ne nazadnje tudi na področju zaposlitvenih priložnosti. Pri nadaljnjem razvoju turizma bo potrebno najti ravnovesje med rabo in varovanjem okolja ter med kulturnimi in socialnimi značilnostmi. Turistični razvoj mora spodbujati aktivnost lokalnega prebivalstva, in sicer v smislu povezovanja, kakovosti, promocije in trženja lokalnih proizvodov.
Kazalniki	**K 2.2.1: Število udeležencev v programih**

Tematsko področje ukrepanja 4: Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	
Posebni cilj 3.1	**Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine**
Opis cilja	Na območju LAS smo prepoznali naslednje ranljive skupine: mladi do 30. leta starosti, starejši brezposelni, invalidi, upokojenci. Na območju LAS imamo inštitucije in društva, ki izvajajo aktivnosti za posamezne skupine prebivalcev in so za svoj krog uporabnikov zelo aktivna. Vendar pa smo skozi razgovore z vsemi lokalnimi akterji ugotovili, da bi s povezovanjem ter novimi dejavnostmi in aktivnostmi lahko dosegli širši krog uporabnikov, spodbudili samopomoč, prostovoljstvo, medgeneracijsko sodelovanje. Cilj je, da omogoči nove dejavnosti in vzpostavi partnerstva ter se na ta način poveže že obstoječe aktivnosti in spodbudimo ustvarjanje novih priložnosti.
Kazalniki:	**K 3.1.2: Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin** **K 3.1.2: Število programov za pospeševanje vključevanja ranljivih skupin v družbo in na trg dela**
Posebni cilj 3.2	**S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupine**
Opis cilja	Glavni cilj je, da se skozi CLLD in SLR omogoči osnovne pogoje, ki bodo izboljšale splošne možnosti za vključevanje ranljivih skupin. Spodbujalo se bo operacije, ki bodo posredno ali neposredno naslavljale ženske, mlade, brezposelne in ljudi s posebnimi potrebami, ki so prepoznane ranljive skupine na območju LAS Vipavska dolina. Za to je potrebno spodbujati sodelovanje različnih akterjev in organizacij ter promovirati način razmišljanja, da so ranljive skupine po eni strani naša odgovornost in tudi priložnost. Za dosego tega cilja je pomembno razvijati novo infrastrukturo, dejavnosti in tudi znanja povezana s tem (glej druga dva cilja). S tem bo CLLD prispeval k večji socialni vključenosti in uveljavljanju koncepta enakih možnosti.
Kazalniki	**K 3.2.1: Število oblikovanih socialnih mrež za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin**

Tematsko področje ukrepanja 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave	
Posebni cilj 4.1	**Izboljšanje in ohranitev okolja**
Opis cilja	Pomen izrednih naravnih danosti na območju LAS ni dovolj poudarjen in je zato premalo poznan in upoštevan. Prebivalce območja LAS je potrebno najprej izobraziti in osvestiti o pomenu vključitve tega potenciala tudi v turistično ponudbo, predvsem v trajnostni turizem. Ohranjena narava in zdrav življenjski prostor ni pomemben zgolj zaradi zagotavljanja kvalitete bivanjskega prostora, temveč je tudi pomemben razvojni potencial na področju gospodarstva oz. podjetništva. Obe ravni sta bistveni in zato nam je eden od ciljev tudi varovati okolje in ohranjati naravo. Zlasti pomemben se nam zdi segment varovanja naravnih virov, kot so voda, zemlja, avtohtono rastlinstvo ter večja raba naravnih materialov in manjšanje odpadkov. Območje je značilno tudi po svojem tipičnem razgibanem reliefu in pestre naravne razmere, ki neposredno vpliva na razpršeno poselitev in veliko število majhnih naselij. O pomenu varstva okolja je potrebno osveščati širšo javnost, z aktivnostmi je potrebno začeti že pri mladih in jih spodbujati k uporabi prevozov oz. načinov mobilnosti, ki manj obremenjujejo okolje. Izobraževalno ozaveščevalne dejavnosti o trajnostni mobilnosti bodo usmerjene na različne ciljne skupine najmlajših vključenih v vrtce, osnovne šole pa vse do starejših občanov. Poudarek bo dan izobraževanju in ozaveščanju o ohranjanju narave, brez negativnih vplivov na doseganja naravovarstvenih ciljev ob zagotavljanju trajnostne mobilnosti prebivalcev. Vzpostaviti želimo nove, inovativne modele prevozov ter ostalih trajnostnih oblik mobilnosti ter različnih IKT platform kot rešitev pomanjkljivosti že obstoječega sistema javnega prevoza tako na podeželju kot tudi v urbanih območjih predvsem za posebne ciljne skupine (starejši, šoloobvezni, ranljive skupine). V okviru SLR želimo z ustreznimi ukrepi vzpostaviti ljudem prijazno in všečno lokalno infrastrukturo, ki bo spodbujala trajnostno mobilnost ter zdrav življenjski slog med lokalnim prebivalstvom.
Kazalniki	**K 4.1.1: Število izvedenih programov/pilotnih projektov**

Inovativni pristopi in rešitve, ki jih pričakujemo v času izvedbe operacij strategije:

- Uvajanje novih načinov obravnavanja razvojnih vprašanj na lokalnem nivoju, novih pristopov, praks, metod in inovativnih rešitev na vseh področjih izvajanja SLR;
- Preplet sodelovanja različnih strokovnjakov iz različnih dejavnosti, ki bodo skupaj sooblikovali in izvajali operacije, kar bo pomenilo tudi medsebojno učenje in prenos znanj, izkušenj in boljše doseganje rezultatov operacij;
- Krepitev sodelovanja med različnimi akterji in sektorji, tvorjenje platforme za socialne inovacije, ki se potem lahko pospešijo in širše uporabljajo na podlagi izmenjav, sodelovanja in povezovanja v mreže;
- Novi pristopi na področju trajnostne mobilnosti, rabe obnovljivih virov in energetske učinkovitosti, vključno s preveritvami možnosti sodelovanja javnega, zasebnega in civilnega sektorja pri reševanju izzivov. Prav tako pa alternativne oblike mobilnosti, ki prispevajo k zmanjševanju onesnaževanja, znižanju toplogrednih plinov in manjši porabi energije, ki je ena izmed prioritet EU v tem programskem obdobju so lahko inovativna rešitev pri reševanju pomanjkljivosti javnega prometa in povezav med podeželjem in urbanimi območji;
- Socialne inovacije pri delu z ranljivimi skupinami kot na primer storitve za starostnike in spodbujanje ukrepov aktivnega staranja, spodbujanja zdravega in aktivnega življenjskega sloga, co-housing in stanovanjske kooperative ter vzpostavljanje participativnih proračunov lokalnih skupnost.

Ocena okoljskih učinkov:

Izvajanje Strategije lokalnega razvoja LAS Vipavska dolina ne bo imelo negativnih okoljskih učinkov. Skozi celotno SLR in cilje, ki so bili zastavljeni bo LAS aktivirala obstoječe notranje družbene, ekonomske in okoljske potenciale, ki bodo pripomogli k dosegu trajnostno naravnanega lokalnega razvoja. Tematsko področje 3 (TPU_3: Varstvo okolja in ohranjanje narave) še posebej podpira operacije, ki bodo imele neposreden pozitiven vpliv na okolje, ohranjale naravo ter dvigale okoljsko osveščenost. Prav tako pa je že skozi postopek ocenjevanja operacij razvidno, da bodo glede na zastavljena specifična merila ocenjevanja operacij, dobile več točk operacije, ki izboljšujejo stanje okolja ali uvajajo nove aktivnosti za prilagajanje podnebnim spremembam in bodo pozitivno vplivale na okolje.

Splošni cilji SLR so v skladu s cilji programov:

•**PRP 2014-2020:** SLR s specifičnimi cilji prispeva k razvoju trajnostnega koncepta razvoja kmetijstva, ki je opredeljen v Uredbi za razvoj podeželja (Uredba 1305/2013/EU). Prav tako prispeva tudi k šesti prednostni nalogi, ki se glasi: »spodbujanje socialne vključenosti, zmanjšanje revščine in ekonomski razvoj podeželskih območij, s poudarkom na pospeševanju lokalnega razvoja podeželskih območij«. PRP bo financiral strategije za lokalni razvoj, ki jih pripravljajo in izvajajo lokalne akcijske skupine v okviru pristopa LEADER s ciljem spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanje revščine in gospodarski razvoj podeželskih območij s poudarkom na pospeševanju lokalnega razvoja podeželskih območij ter prispeva k reševanju drugih lokalnih potreb, zlasti k ohranjanju narave, varstvu okolja ter kulturne krajine, kulturne dediščine in njenih elementov ter predstavlja izziv za različne ciljne skupine na podeželju.

•**OP ZA KOHEZIJSKO POLITIKO 2014-2020**: SLR bo prispevala k ključnim usmeritvam in cilji evropske kohezijske politike, specifično prednostne osi 9. Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, aktivno staranje in zdravje, kamor spada tudi ukrep 2.9.7. Vlaganja v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, katerega specifični cilj je: Boljša gospodarska in socialna vključenost skupnosti na območjih LAS.

•**RRP GORIŠKE REGIJE 2014-2020**: Goriška regija je v strateškemu dokumentu definirala cilje in prioritete razvoja regije, ki sovpadajo s prioritetami Slovenije in EU.

Tabela 23: **Povezanost med potrebami in posebnimi cilji**

		Razvojne potrebe						
Splošni cilji	**Posebni cilji**	**P1**	**P2**	**P3**	**P4**	**P5**	**P6**	**P7**
1. Spodbuda podjetniškega okolja in aktiviranje	1.1 Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta	x	x	x	x	x	x	x
	1.2 Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev	x	x	x	x	x		x

podjetniške miselnosti	1.3 Razvoj znanja in sinergij območja	x	x	x	x			x
2. Dvig kvalitete bivanja in povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	2.1 Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve	x		x	x			x
	2.2 Povečanje dostopnosti do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	x	x	x	x		x	x
3. Zmanjšanje neenakosti in večanje vključenosti ranljivih skupin	3.1 Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	x	x	x			x	x
	3.2 S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupine	x		x			x	x
4. Zagotovitev trajnostnega razvoja območja	4.1 Ohranjanje in izboljšanje okolja	x	x	x	x	x		x

Povezanost med posebnimi cilji

Tabela 24: **Povezanost posameznega cilja z drugimi cilji SLR**

Povezanost cilja z drugimi cilji SLR (+) pozitiven vpliv (-) negativen vpliv (O) ni vpliva	**C1.1**	**C1.2**	**C1.3**	**C2.1**	**C2.2**	**C3.1**	**C3.2**	**C4.1**
1.1 Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta		+	+	+	+	0	+	+
1.2 Povečati rabo lokalnih produktov in storitev	+		+	+	+	+	+	+
1.3 Razvoj znanja in sinergij območja	+	+		+	+	+	+	+
2.1 Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve	+	+	+		+	0	+	+
2.2 Povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	+	+	+	+		+	+	+
3.1 Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	+	+	+	+	+		+	0
3.2 S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin	+	+	+	+	+	+		0
4.1 Izboljšanje in ohranitev okolja	0	+	+	+	+	+	+	

Tabela 25: **Povezanost posameznega cilja s horizontalnimi cilji**

Povezanost cilja s horizontalnimi cilji	**Okolje**	**Blaženje podnebnih sprememb**	**Inovacije**	**Enakost med spoloma**
1.1 Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta			x	x
1.2 Povečati rabo lokalnih produktov in storitev			x	x

1.3 Razvoj znanja in sinergij območja			x	x
2.1 Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve			x	x
2.2 Povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju			x	x
3.1 Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine			x	x
3.2 S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin			x	x
4.1 Izboljšanje in ohranitev okolja	x	x	x	

Cilji po tematskih področjih in iz njih izhajajoči konkretni kazalniki so prikazani v naslednji tabeli:

Tematsko področje	**Cilj**	**Kazalnik**	**Sklad**	**Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023**
Ustvarjanje delovnih mest	C 1.1: Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta	Število novih delovnih mest	EKSRP	0
			ESRR	1
			ESPR	
		Število novih izdelkov/storitev	EKSRP	2
			ESRR	2
			ESPR	
	C 1.2: Povečati rabo lokalnih produktov	Število novih ali optimiziranih aktivnosti za dvig rabe lokalnih produktov	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	
	C 1.3: Razvoj znanja in sinergij območja	Število delavnic in usposabljanj na temo podjetništva	EKSRP	0
			ESRR	2
			ESPR	
		Število vzpostavljenih partnerstev / oblik sodelovanja	EKSRP	0
			ESRR	2
			ESPR	
Razvoj osnovnih storitev	C 2.1: Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve	Število uporabnikov nove/izboljšanje infrastrukture	EKSRP	50
			ESPR	
	C 2.2: Povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	Število vključenih deležnikov v programe	EKSRP	50
			ESPR	
			EKSRP	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESPR	
Varstvo okolja in ohranjanje narave	C 4.1: Izboljšanje in ohranitev okolja	Število izvedenih programov/pilotnih projektov	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	
			EKSRP	

			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	C 3.1: Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin	EKSRP	0
			ESRR	50
			ESPR	
		Število programov za pospeševanje vključevanja ranljivih skupin v družbo in na trg dela	EKSRP	0
			ESRR	2
			ESPR	
	C 3.2: S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin	Število oblikovanih socialnih mrež za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin	EKSRP	0
			ESRR	2
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	

EKSRP:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	**0**	**0**
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	**30%**	**100%**
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	**45%**	**100%**
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	**30%**	**100%**
Število novih izdelkov/storitev	**1**	**2**
Število novih ali optimiziranih aktivnosti za dvig rabe lokalnih produktov	**0**	**1**
Število uporabnikov nove/izboljšanje	**25**	**50**

infrastrukture		

ESRR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	**0**	**1**
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	**30%**	**100%**
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	**45%**	**100%**
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	**30%**	**100%**
Število vzpostavljenih partnerstev / oblik sodelovanja	**0**	**2**
Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin	**10**	**50**
Število novih izdelkov/storitev	**1**	**2**
Število deležnikov na lokalni ravni, vključenih v izvajanje projektov CLLD	**2**	**6**

ESPR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	**/**	**/**
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	**/**	**/**
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	**/**	**/**
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	**/**	**/**

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Aktivnosti informiranja in obveščanja lokalne skupnosti o novem programskem obdobju in pristopu CLLD **so se začele že v letu 2014 s delavnico**, ki je bila namenjena predstavnikom različnih sektorjev iz obeh občin, Ajdovščine in Vipave, ki so vključene v novoustanovljeni LAS Vipavska dolina. (22.12.2014).

LAS Vipavska dolina je nova lokalna akcijska skupina, ki pa vsebinsko nadaljuje delo prejšnjega LAS Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa, ki je obsegala območje treh občin in sicer Ajdovščine, Vipave in Komna. V letu 2014 se je namreč občina Komen odločila, da se priključi drugi lokalni akcijski skupini, za območje občin Ajdovščina in Vipava pa se ustanovi nova lokalna akcijska skupina.

Na podlagi Sklepa o Izdelavi Strategije lokalnega razvoja in vzpostavitvi Lokalne akcijske skupine Vipavske doline, z dne 06.03.2015, ki sta ga izdali občini Ajdovščina in Vipava je Razvojna agencija ROD Ajdovščina pričela s postopki za pridobitev statusa Lokalne akcijske skupine za obdobje 2014 – 2020.

Razvojna agencija ROD Ajdovščina je takoj po prejemu Sklepa pričela z organizacijo in koordiniranjem vseh potrebnih postopkov za ustanovitev pogodbenega partnerstva in pripravo Strategije lokalnega razvoja 2014 – 2020, za območje občin Ajdovščina in Vipava.

Pripravljalne aktivnosti vključevanja lokalnih skupnosti v pripravo Strategije lokalnega razvoja LAS so se pričele v juniju 2015, takoj po izdaji Uredbe CLLD) v okviru Vlade Republike Slovenije ter Smernic za pripravo Strategij lokalnega razvoja (skrajšano: Smernice), ki jih je objavilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, in ki podrobno opredeljujejo elemente in vsebine za pripravo Strategij lokalnega razvoja.

Po objavi Uredbe CLLD in Smernic za pripravo SLR je bilo na spletnih straneh LAS-a Vipavska dolina, Razvojne agencije ROD Ajdovščina ter obeh občinskih straneh (Občina Ajdovščina in Občina Vipava) objavljen javni poziv za vstop v partnerstvo Lokalne akcijske skupine Vipavska dolina ter vključevanju k pripravi SLR (18.9.2015).

Obvestilo je bilo posredovano tudi po navadni pošti in sicer na 350 naslovov različnih lokalnih akterjev (društva, NVO-jem, Krajevnim skupnostim, Izobraževalnih in drugim ustanovam idr.). Prav tako so bili k vstopu v novo lokalno akcijsko skupino povabljeni vsi člani prejšnjega LAS-a z območja občin Ajdovščina in Vipava. Povabilo k vstopu in sodelovanju pri pripravi je bilo po elektronski pošti poslano strokovnim inštitucijam v javnem interesu ter prejemnikom informacij TIC-a Ajdovščina in Razvojne agencije ROD Ajdovščina. Javnemu pozivu je bila priložena Pristopna izjava za sodelovanje pri oblikovanju Lokalne akcijske skupine Vipavska dolina za programsko obdobje 2014-2020. Podpisano izjavo je bilo potrebno predložiti do 10.10.2015. Javni poziv za članstvo v LAS Vipavska dolina pa bo odprt vse do zaključka programskega obdobja 2014-2020.

Prav tako smo obvestilo o pričetih aktivnostih posredovali tudi različnim medijem (RA ROD Ajdovščina, 2015. Lokalna Akcijska Skupina (LAS) Vipavska dolina – novo obdobje in dodatna priložnost za lokalni razvoj, Ajdovske novice glasilo Občine Ajdovščina, elektronska izdaja, 45, 5. str. Dostopno preko: http://www.ajdovscina.si/ajdovske_novice/2015101417095918/, 16.11.2015.
Tratnik, A., 2015. Z dobrimi projekti do milijona iz EU, Primorske novice, elektronska izdaja, dostopno preko: http://www.primorske.si/Novice/Goriska/Z-dobrimi-projekti-do-milijona-iz-EU, 16.11.2015 ter
Radio Robin, prispevki v oddaji Lokalni utrip), za informiranost širše skupnosti.

3.11.2015 je potekala delavnica na katero so bili povabljeni vsi zainteresirani, ki so želeli pridobiti ključne informacije o programskem obdobju 2014 - 2020. Delavnico, ki je potekala v dveh delih, so izvedli sodelavci Razvojne agencije ROD Ajdovščina. V prvem delu so bili predstavljeni rezultati izvajanja pristopa LEADER v obdobju 2007-2013 in predstavitev širšega pristopa ukrepa »Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« (angl. Community Led Local Development; CLLD) za obdobje 2014-2020. Udeležencem, ki jih je bilo kar 30, so bili predstavljeni postopki za ustanovitev LAS-a ter aktivnosti v zvezi s pripravo SLR. V drugem delu delavnice je potekala predstavitev in navodila za izpolnjevanje obrazcev za oddajo projektnih predlogov/idej za umestitev v SLR.

4.11.2015 je bilo na spletnih straneh objavljeno Javno povabilo za predložitev projektnih projektov za identifikacijo potencialnih projektov, ciljev, problematik in vsebin za pripravo Strategije lokalnega razvoja LAS 2014-2020, ki je bilo odprto do 23.11.2015, s pomočjo katerih so bili v nadaljevanju opredeljeni cilji, ukrepi in finančno ovrednotenje le-teh.

V tem času smo **javnost vključevali v pripravo Strategije lokalnega razvoja** oziroma izvajali animacijo k vključevanju preko telefonskih in osebnih svetovanj. Izvedli smo preko 100 individualnih svetovanj.
V razpisanem roku je na Razvojno agencijo ROD Ajdovščina prispelo več kot 120 predlogov operacij in vsebin za vključitev v SLR.

3.12.2015 je potekala naslednja delavnica, katere se je udeležilo 35 oseb z območja LAS. Sodelavci Razvojne agencije ROD so najprej predstavili izvedene aktivnosti v postopku vzpostavitve Lokalne Akcijske Skupine Vipavska dolina in priprave strategije lokalnega razvoja. Temu je sledil pregled prejetih projektnih idej (skupine idej). V drugem delu delavnice pa je potekalo moderirano skupinsko delo z namenom priprave SWOT analize in identifikacija ter povezovanje projektnih idej za umestitev v Strategijo lokalnega razvoja LAS ter oblikovanje razvojnih potreb in možnosti območja LAS. Na koncu delavnice so bili predstavljeni še naslednji koraki – glavni mejniki do oddaje SLR in najava ustanovne skupščine LAS Vipavska dolina.

23.3.2016 pa je bila organizirana še ena izmed delavnic za pripravo Strategije lokalnega razvoja LAS Vipavska dolina. Na delavnici, ki se jo je udeležilo 30 oseb, je bil predstavljen osnutek analitičnega dela Strategije Lokalnega razvoja ter potek aktivnosti na lokalni in nacionalni ravni. V drugem delu pa je potekalo moderirano skupinsko delo, kjer so udeleženci v manjših heterogenih skupinah oblikovali končne glavne cilje, vrste ukrepov in hierarhijo tematskih področij. Prav tako smo skupaj z udeleženci pripravili osnutek finančne razporeditve sredstev med posamezna tematska področja, glede na priporočila v navodilih, predvsem pa glede na potrebe območja. V zadnjem delu je potekala še razprava, kjer so lahko udeleženci delavnice predstavili svoje poglede, mnenja, pripombe.

S številnimi sestanki, delavnicami in srečanji posameznih skupin, smo v pripravo SLR vključili širok krog prebivalcev območja LAS. **Struktura udeležencev je bila reprezentativna**, tako glede na spol in zastopanost večine starostnih skupin ter posameznih sektorjev. Tekom priprave SLR smo organizirali tematske sestanke z lokalnimi akterji, ki so bili osnova za pripravo SWOT analize, oblikovanje razvojnih potreb in možnosti na območju LAS, določanju glavnih ciljev, ukrepov ter finančnih razporeditev sredstev med tematska področja ukrepanja.

Preko sestankov, delavnic in predstavitev, so bile v pripravo SLR vpletene vse ključne razvojne inštitucije iz območja:

10.1 Občini Ajdovščina in Vipava
10.2 Razvojna agencija ROD Ajdovščina
10.3 Ljudska univerza Ajdovščina
10.4 Kmetijsko gozdarska zbornica Nova Gorica, Kmetijsko svetovalna služba Ajdovščina
10.5 Zavod RS za zaposlovanje, OE Nova Gorica
10.6 Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Nova Gorica
10.7 Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Nova Gorica
10.8 Območna obrtno-podjetniška zbornica Ajdovščina
10.9 Zavod za turizem TRG Vipava
10.10 Mladinski svet Ajdovščina
10.11 Varstveno-delovni center Ajdovščina
10.12 Slovensko društvo za filantropijo, Hiša sadeži družbe Vipava
10.13 Šent - slovensko združenje za duševno Zdravje

Ter ključne strokovne organizacije SURS; AJPES, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za gospodarski razvoj ter občini Ajdovščina in Vipava s svojimi predstavniki in občinsko upravo.

Pogodbo o ustanovitvi in delovanju Lokalne akcijske skupine Vipavska dolina za programsko obdobje 2014 – 2020 se je podpisalo 22.12.2015 na ustanovni skupščini LAS Vipavska dolina. Podpisali so jo vsi člani, ki so do 10.12.2015 vložili pristopno izjavo. Partnersko pogodbo je tako podpisalo **84 članov** iz vrst javnega, gospodarskega in zasebnega sektorja.

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti

SLR Vipavske doline se bo financirala iz dveh skladov in sicer:

- **Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)**: sredstva tega sklada se bodo porabila na celotnem območju LAS Vipavske doline. V skladu z Uredbo CLLD, se lahko iz EKSRP financirajo operacij na celotnem območju
- **Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)**: Sredstva iz tega sklada se bodo uporabila v urbanih območjih in sicer: Ajdovščina, Vipava, Col, Podnanos.

Tabela 26: **Prenos ciljev v ukrepe**

Splošni cilji	Posebni cilji	Ukrepi
1. Spodbuda podjetniškega okolja in aktiviranje podjetniške miselnosti	1.1 Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta	Ukrep 1.1.1: Spodbujanje podjetniških aktivnosti
	1.2 Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev	Ukrep 1.2.1: Spodbujanje aktivnosti za izrabo endogenih potencialov z namenom dviga rabe lokalnih produktov
	1.3 Razvoj znanja in sinergij območja	Ukrep 1.3.1: Izvajanje aktivnosti za dvig podjetniških kompetenc
		Ukrep 1.3.2: Promocija in vzpostavitev (ne)formalnih mrež za spodbujanje podjetništva (MSP, socialno podjetništvo, zadružništvo, kooperative).
2. Dvig kvalitete bivanja in povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	2.1 Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve	Ukrep 2.1.1: Aktivnosti za nadgradnjo obstoječe infrastrukture in aktivnosti za vzpostavitev nove za izboljšanje bivalnega okolja
	2.2 Povečanje dostopnosti do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju	Ukrep 2.2.1: Nadgradnja obstoječih in razvoj novih programov ter dejavnosti, ki izboljšujejo kakovost življenja
3. Zmanjšanje neenakosti in večanje vključenosti ranljivih skupin	3.1 Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	Ukrep 3.1.1: Razvoj, povezovanje in promocija programov za pospeševanje vključevanja ranljivih skupin v družbo in na trg dela
	3.2 S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin	Ukrep 3.2.1: Podpora aktivnostim za oblikovanje in izvajanje mreže storitev za ranljive ciljne skupine
4. Zagotovitev trajnostnega razvoja območja	4.1 Ohranjanje in izboljšanje okolja	Ukrep 4.1.1: Podpora aktivnostim za spoznavanje in ohranjanje okolja

Tabela 27: **Akcijski načrt LAS Vipavska dolina**

Tematsko področje ukrepanja 1: Ustvarjanje delovnih mest	
Skupaj sredstev na TPU 1: 453.444,64 EUR	**EKSRP: 167.057,20 EUR** **ESRR: 286.387,44 EUR**
Cilj 1.1	**Ustvarjanje pogojev za nova delovna mesta**
Skupaj sredstva	**EKSRP: 105.000,00 EUR** **ESRR: 100.000,00 EUR**

Ukrep (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev)	**U1.1.1 Spodbujanje podjetniških aktivnosti** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • glavnih gospodarskih panog območja z večja vloga znanja v ključnih dejavnostih; • podpornega okolja obstoječim MSP ter spodbujanju nastajanja novih podjetij, predvsem v perspektivnih dejavnostih, z visoko dodano vrednostjo; • centrov znanja (trajnostnega turizma in kmetijstva-podeželja ter obnovljivih virov in zdravega bivanjskega okolja), ki bodo povezali akterje, različnih rangov in panog v nova inovativna partnerstva, razvoj podpornih inštitucij, stanovskih združenj; • inovativnih podjetij s tržnim potencialom, ki potencialno prispevajo k širitvi ekonomske baze in novim delovnim mestom; • v nekmetijskih dejavnosti na podeželju, ki bo prvenstveno slonel na aktivaciji endogenih potencialov v povezavi z npr. kulturno dediščino, ohranjanjem narave, naravnimi resursi (npr. les), človeškim in socialnim kapitalom, lokalno samooskrbo, zelenim turizmom in obnovljivimi viri energije.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (EKSRP):	Celotno območje LAS Vipavska dolina, t.j. območje občin Ajdovščina in Vipava.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (ESRR)	Urbana območja: Ajdovščina, Vipava, Col in Podnanos	
Kazalnik	**Število novih delovnih mest**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**1**
Kazalnik	**Število novih izdelkov/storitev**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**4**
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, NVO.	
Časovni okvir	**2016-2020**	
Cilj 1.2	**Spodbujanje rabe lokalnih izdelkov in storitev**	
Skupaj sredstva	**EKSRP: 62.057,20 EUR** **ESRR: 100.000,00 EUR**	
Ukrep (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev)	**U 1.2.1 Spodbujanje aktivnosti za izrabo endogenih potencialov z namenom dviga rabe lokalnih produktov** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj**: • izobraževanj in usposabljanj deležnikov; • oblik povezovanj pridelovalcev; • skupnih promocij na trgu; • vaških in mestnih jeder z namenom aktivacijo prebivalstva; • lokalne samooskrbe in spodbujanje kratkih dobavnih verig; • dopolnilnih dejavnosti na kmetiji.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (ESRR)	Urbana območja: Ajdovščina, Vipava, Col in Podnanos	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (EKSRP):	Celotno območje LAS Vipavska dolina, t.j. območje občin Ajdovščina in Vipava.	
Kazalnik	**Število novih ali optimiziranih aktivnosti za dvig rabe lokalnih produktov**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**

	0	**2**
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, TRG Vipava, NVO .	
Časovni okvir	**2016-2020**	
Cilj 1.3	**Razvoj znanja in sinergij območja**	
Skupaj sredstva CA2	**EKSRP: 0 EUR** **ESRR: 86.387,44 EUR**	
Ukrep (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev) (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev)	**U 1.3.1 Izvajanje aktivnosti za dvig podjetniških kompetenc;** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • podjetnosti, ustvarjalnosti in inovativnosti; • krajših programov usposabljanja in spopolnjevanja zaposlenih, ki naj nastajajo v sodelovanju s podjetji z možnostmi za vključevanje svojih zaposlenih v usposabljanja za krepitev specifičnih strokovnih znanj • splošnih zmožnosti kompetenc kot so npr. komunikacijske zmožnosti, uporaba IKT, spodbujanja samoiniciativnost in podjetnosti… **U 1.3.2 Promocija in vzpostavitev (ne)formalnih mrež za spodbujanje podjetništva (MSP, socialno podjetništvo, zadružništvo, kooperative).** **SLR LAS VD s ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • podjetniški iniciativ kot n.pr. razvoj primernih orodij za aktivacijo, vzpostavitev neformalnih mrež za spodbujanje podjetništva, socialnega podjetništva, malih in srednjih podjetij, razvoj ponudbe lokalnih proizvodov in storitev v upravičenih območjih, vključno z oblikovanjem mreže lokalnih turističnih in gospodarskih subjektov.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (ESRR)	Urbana območja: Ajdovščina, Vipava, Col in Podnanos	
Kazalnik	**Število delavnic in usposabljanj na temo podjetništva**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**2**
Kazalnik	**Število vzpostavljenih partnerstev / oblik sodelovanja**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**2**
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, NVO.	
Časovni okvir	**2016-2020**	

Tematsko področje ukrepanja 2: Razvoj osnovnih storitev	
Skupaj sredstev na TPU 2: 139.216,00 EUR	**EKSRP: 139.304,00 EUR**
Cilj 2.1	**Izboljšanje kvalitete in povečanje obsega infrastrukture za osnovne storitve**
Skupaj sredstva	**EKSRP: 83.617,60 EUR**
Ukrep	**U 2.1.1 Aktivnosti za nadgradnjo obstoječe infrastrukture in aktivnosti za vzpostavitev nove za izboljšanje bivalnega okolja;** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • Posamezne in kolektivne naložbe v tehnološko opremo in storitve za dvig konkurenčnosti podeželja ter s podporami urejanju podeželskih naselij in njihove kulturne dediščine pospešuje razvoj podeželja • Lokalne infrastrukture in lokalne osnovne storitve na podeželskih območjih.

Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (EKSRP):	Celotno območje LAS Vipavska dolina, t.j. območje občin Ajdovščina in Vipava.	
Kazalnik	**Število uporabnikov nove/izboljšanje infrastrukture**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**3**
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, KGZ NG, posamezniki, TRG Vipava, NVO.	
Časovni okvir	**2016-2020**	
Cilj 2.2	**Povečati dostopnost do storitev za lokalno prebivalstvo na podeželju**	
Skupaj sredstva	**EKSRP: 55.686,40 EUR**	
Ukrep	**<u>U 2.2.1 Nadgradnja obstoječih in razvoj novih programov ter dejavnosti, ki izboljšujejo kakovost življenja</u>** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • vplivale na zagon in diverzifikacijo dejavnosti na podeželju, ohranjanje in izboljšanje kulturne in naravne dediščine ter krepitev kvalitete življenja, bivalnih pogojev in vitalnosti. • podpirali posamezne in kolektivne naložbe v tehnološko opremo in storitve za dvig konkurenčnosti podeželja ter s podporami urejanju podeželskih naselij in njihove kulturne dediščine pospešuje razvoj podeželja • usmerjeni v razvoj lokalne infrastrukture in lokalne osnovne storitve na podeželskih območjih. • razvoj lokalne infrastrukture in lokalnih osnovnih storitev na podeželskih območjih je bistveni element prizadevanj za uresničitev potenciala rasti in spodbujanje trajnosti podeželskih območij.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa (EKSRP):	Celotno območje LAS Vipavska dolina, t.j. območje občin Ajdovščina in Vipava.	
Kazalnik	**Število vključenih deležnikov v programe**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**50**
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, TRG Vipava, ZVKDS OE NG, NVO.	
Časovni okvir	**2016-2020**	

Tematsko področje ukrepanja 4: Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	
Skupaj sredstev na TPU_4: 133.317,36 EUR	**ESRR: 133.317,36 EUR**
Cilj 3.1	**Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine**
Skupaj sredstva CD1	**ESRR: 46.661,08 EUR**
Ukrep (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev)	**<u>U 3.1.1 Podpora aktivnostim za oblikovanje in izvajanje mreže storitev za ranljive skupine.</u>** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • storitev za starostnike in spodbujanje ukrepov aktivnega staranja, spodbujanja zdravega in aktivnega življenjskega sloga, co-housing in stanovanjske kooperative ter vzpostavljanje participativnih proračunov lokalnih skupnost; • aktivnosti v smeri ustvarjanja inovativnih partnerstev za oblikovanje

	mreže • intervencijsko delo z mladimi • aktivnosti za dvig delovnega potenciala posameznikov (s pridobivanjem novih spretnosti in znanj); • (ne)formalno sodelovanje institucij, ki se s področjem aktivno ukvarjajo in uradov za delo, pa tudi drugih v lokalnem okolju (šole, zdravstveni domovi, izvajalci, nevladne organizacije itd.) • že obstoječe socialnovarstvene programe z novimi programi socialne aktivacije, s programi aktivne politike zaposlovanja, različnimi programe izobraževanja in usposabljanj (izven rednega izobraževanja), programi za integracijo tujcev in podobno ter omogočiti prehode med njimi; • aktivacije endogenih potencialov za odpravljanje revščine, krepitev integralnih rešitev socialne in medgeneracijske vključenosti in aktivnosti povezane s socialno vključenostjo, zmanjševanjem revščine, aktivnim staranjem in zdravjem.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa	Urbana območja: Ajdovščina, Vipava, Col in Podnanos	
Kazalnik	**Število oblikovanih socialnih mrež za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	2
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, MSA Ajdovščina, ŠENT, HŠD Vipava, CSD, NVO.	
Časovni okvir	**2016-2020**	
Cilj 3.2	**S povezovanjem ustvariti pogoje za opolnomočenje ciljnih ranljivih skupin**	
Skupaj sredstva D2 ESRR	**86.656,28 EUR**	
Ukrep (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev)	**<u>U 3.2.1 Razvoj, povezovanje in promocija programov za pospeševanje vključevanja ranljivih skupin v družbo in na trg dela</u>** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • zaposlovanja ranljivih družbenih skupin z njihovim vključevanjem v klasične in njim posebej prilagojene programe; • programov spodbujanje prostovoljstva • programov za aktivno staranje; • programov za medgeneracijsko povezovanje; • programov večanja usposobljenosti, pridobivanja novih znanj in spretnosti mladih z namenom lažje vključitve na trg dela; • (ne)formalnega sodelovanja institucij, ki se s področjem aktivno ukvarjajo in uradov za delo, pa tudi drugih v lokalnem okolju (šole, zdravstveni domovi, izvajalci, nevladne organizacije itd.); • vstopnih točk znotraj urbanih središč za aktivacijo ranljivih ciljnih skupin; • programov za družine (preprečevanja nasilja), celostna obravnava otrok in mladostnikov, ki tvegajo socialno izključnost; • vključevanje starejših iz socialno ogroženih okolij; • Oblikovanje različnih kooperativ za izboljšanje stanje ogroženih skupin.	
Upravičeno območje za izvajanja ukrepa	Urbana območja: Ajdovščina, Vipava, Col in Podnanos	
Kazalnik	**Število vključenih posameznikov iz ranljivih skupin**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**50**
Kazalnik	**Število programov za pospeševanje vključevanja ranljivih skupin v družbo in na trg dela**	
Vrednost kazalnika:	**Začetna vrednost:**	**Končna vrednost:**

	0	2
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, MSA Ajdovščina, ŠENT, HŠD Vipava, CSD, NVO.	
Časovni okvir	**2016-2020**	

Tematsko področje ukrepanja 3: Varstvo okolja in ohranjanje narave		
Skupaj sredstev na TPU_3: 115.830,00 EUR	**EKSRP: 41.764,80 EUR** **ESRR: 74.065,20 EUR**	
Cilj 4.1	**Izboljšanje in ohranitev okolja**	
Skupaj sredstva	**EKSRP: 41.764,80 EUR** **ESRR 74.065,20 EUR**	
Ukrep (Ukrep se lahko izvaja tudi v obliki partnerstev)	**<u>U 4.1.1 Podpora aktivnostim za spoznavanje in ohranjanje okolja.</u>** **SLR LAS VD z ukrepom spodbuja aktivnosti za razvoj:** • novih zelenih delovnih mest • izobraževanja in usposabljanja za dvig osveščenosti lokalnega prebivalstva v zvezi z zmanjševanjem energetske revščine • nizko ogljičnih skupnosti in skupnosti brez odpadkov • inovativnih ekosistemskih rešitev, sanacije in reaktivacije opuščenih, ne izkoriščenih območij ter trajnostnih zelenih rešitev in pametne rabe virov za zeleno krožno gospodarstvo • prilagajanja podnebnim spremembam, • zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, • vlaganje v infrastrukturo manjšega obsega, kjer bo to relevantno in upravičeno (obnova sistema tematskih poti in spremljajoče infrastrukture, aktivnosti za pospeševanje trajnostne mobilnosti in energetske učinkovitosti), • k okolju prijaznega gospodarstva, temelječega na učinkoviti rabi virov • aktivnosti povezanih z reaktivacijo območij (dodajanje in kreiranje novih vsebin v okolju - vzpostavitev zelenih površin, parki, nove javne površine, v povezavi z doživljajskimi zgodbami, »učilnicami v naravi« ter tematskimi učnimi potmi), ponovno uporabo zapuščenih, degradiranih območij in opuščenih območij... • različnih platform za povečanje mobilnosti z uporabo alternativnih oblik mobilnosti – koles, električnih vozil) in s tem v povezavi izvedba morebitnih potrebnih manjših naložb; • izvedba aktivnosti za večje osveščenost vseh ciljnih skupin o pomenu zmanjševanja obremenjevanja okolja s toplogrednimi plini; • različnih IKT platform za uporabo novih alternativnih oblik prevozov oz. načinov mobilnosti, ki manj obremenjujejo okolje; • rešitev, ki bodo dopolnjevale in reševale pomanjkljivosti že obstoječega sistema javnega prevoza tako na podeželju kot tudi v urbanih območjih; • rešitev, ki bodo omilila problematiko mobilnosti med podeželjem in urbanimi območji za posebne ciljne skupine (starejši, šoloobvezni, ranljive skupine).	
Kazalnik	**Število izvedenih programov/pilotnih projektov**	
Vrednost kazalnika	**Začetna vrednost**	**Končna vrednost**
	0	**2**
Odgovornost	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, posamezniki, ZRSVN OE NG, ZVKDS OE NG, NVO, KGZ NG.	
Časovni okvir	**2016-2020**	

Opredelitev ukrepov, odgovornosti in porazdelitev finančnih sredstev

V tabeli, ki sledi, so zbrani vsi zgoraj opisani ukrepi, kdo bo odgovoren za njihovo izvajanje, iz katerega sklada bodo sofinancirani, kdaj se bodo operacije v okviru teh ukrepov izvajale ter koliko finančnih sredstev je namenjenih za izvedbo posamičnega ukrepa. Kot odgovorne za izvajanje ukrepov smo opredelili:

- Razvojna agencija ROD Ajdovščina (v nadaljevanju: RA ROD),
- Občina Ajdovščina in Občina Vipava (v nadaljevanju: lokalne skupnosti),
- LAS Vipavska dolina (v nadaljevanju: LAS)
- Kmetijsko gozdarska zbornica Nova Gorica, Kmetijsko svetovalna služba Ajdovščina (v nadaljevanju: KGZ NG),
- Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljevanju: Zavod za zaposlovanje),
- Nevladne organizacije z območja (v nadaljevanju: NVO),
- Zavod RS za varstvo narave Območna enota Nova Gorica (v nadaljevanju: ZRSVN OE NG),
- Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Nova Gorica (v nadaljevanju: ZVKDS OE NG)
- Fizične in pravne osebe z območja (v nadaljevanju: posamezniki),
- Ljudska univerza Ajdovščina (v nadaljevanju: LU Ajdovščina)
- Obrtno-Podjetniška zbornica Slovenije, Območna obrtno-podjetniška zbornica Ajdovščina (v nadaljevanju: OOZ Ajdovščina)
- Zavod za turizem TRG Vipava (v nadaljevanju: TRG Vipava)
- Mladinski Svet Ajdovščina (v nadaljevanju: MSA Ajdovščina)
- Slovensko društvo za filantropijo, Hiša sadeži družbe Vipava (v nadaljevanju: HŠD Vipava)
- Šent - slovensko združenje za duševno zdravje, Dnevni center Ajdovščina ŠENT (v nadaljevanju: ŠENT)
- Center za socialno delo Ajdovščina (v nadaljevanju: CSD),

V tabeli na naslednji strani se časovna opredelitev izvajanja nanaša na čas dodelitve sredstev,operacije pa se bodo izvajale do leta 2023. Poleg sredstev, ki so po posameznih ukrepih navedena v spodnji tabeli, je LAS predvidel tudi 25.000 € za projekte sodelovanja (ESRR). Ta sredstva v spodnji tabeli niso vključena.

Ukrep	**Odgovornost za izvajanje**	**Sklad**	**Časovna opredelitev izvajanja (2016, 2017, 2018, 2019, 2020)**	**Načrtovana sredstva (EU + SLO) (v EUR)**
1.1.1 Spodbujanje podjetniških aktivnosti	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	105.000,00
		ESRR	2016 - 2020	100.000,00
		ESPR		
1.1.2 Spodbujanje aktivnosti za izrabo endogenih potencialov z namenom dviga rabe lokalnih produktov	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, KGZ NG, posamezniki, TRG Vipava, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	62.057,20
		ESRR	2016 - 2020	100.000,00
		ESPR		
1.1.3 Izvajanje aktivnosti za dvig podjetniških kompetenc	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	0
		ESRR	2016 - 2020	40.000,00
		ESPR		
1.3.2 Promocija in	RA ROD, LAS,	EKSRP	2016 - 2020	0

vzpostavitev (ne)formalnih mrež za spodbujanje podjetništva (MSP, socialno podjetništvo, zadružništvo, kooperative).	lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, TRG Vipava, NVO .	ESRR	2016 - 2020	46.387,44
		ESPR		
2.1.1 Aktivnosti za nadgradnjo obstoječe infrastrukture in aktivnosti za vzpostavitev nove za izboljšanje bivalnega okolja	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, posamezniki, ZVKDS OE NG, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	83.617,60
		ESRR	2016 - 2020	/
		ESPR		
2.2.1 Nadgradnja obstoječih in razvoj novih programov ter dejavnosti, ki izboljšujejo kakovost življenja	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, TRG Vipava, ZVKDS OE NG, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	55.686,40
		ESRR	2016 - 2020	/
		ESPR		
3.1.1 Razvoj, povezovanje in promocija programov za pospeševanje vključevanja ranljivih skupin v družbo in na trg dela	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, MSA Ajdovščina, ŠENT, HŠD Vipava, CSD, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	/
		ESRR	2016 - 2020	86.656,28
		ESPR		
3.2.1 Podpora aktivnostim za oblikovanje in izvajanje mreže storitev za ranljive ciljne skupine	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, LU Ajdovščina, Zavod za zaposlovanje, posamezniki, MSA Ajdovščina, ŠENT, HŠD Vipava, CSD, NVO.	EKSRP	2016 - 2020	/
		ESRR	2016 - 2020	46.661,08
		ESPR		
4.1.1 Podpora aktivnostim za spoznavanje in ohranjanje okolja	RA ROD, LAS, lokalne skupnosti, OOZ, posamezniki, ZRSVN OE NG, ZVKDS OE NG, NVO, KGZ NG.	EKSRP	2016 - 2020	41.764,80
		ESRR	2016 - 2020	74.065,20
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

Operacije sodelovanja

Operacija sodelovanja v okviru sklada ESRR

- V okviru SLR se bo izvajala tudi operacija sodelovanja na temo **1. svetovne vojne**. Predvideva se sodelovanje s sosednjimi LASi na območju Goriške razvojne regije in Gorenjske. Vsebine se bodo navezovale na obstoječo znamko Poti miru in bodo promovirale nove vsebine in dejavnosti. Namenjene bodo tudi izobraževanju vodičev v zvezi s tematiko zgodovinske dediščine 1. svetovne vojne. Celoten opis operacije je na voljo v prilogi 5.
- V okviru SLR pa se bo izvajala tudi operacija na temo **Kolektivne tržne znamke Vipavske doline**. Namen operacije je razvoj območja Vipavske doline s kolektivno tržno znamko, ki bo nadgradila projekte Kupujmo goriško, Sočno Sončno, Okusi Vipavske, Festival vin Šempas idr. Aktivnosti projekta bodo namenjene: ponudnikom produktov in storitev v Vipavski dolini (neposredni ponudniki turističnih storitev, pridelkov in izdelkov, namestitvenih objektov, ipd.). Tematski dogodki pa bodo organizirani pretežno za specifične skupine: mladi, starejši, aktivna generacija. Glavni cilj vzpostavljanja tržne znamke Vipavska dolina je dvigniti prepoznavnost in pozitivne asociacije na geografski prostor Vipavske doline in planot, ki jo obkrožajo, tako znotraj Slovenije kot tudi v tujini. Celoten opis operacije je na voljo v prilogi 5.

Dejavnosti sodelovanja se bodo izvajale v okviru EKSRP sklada.
Izražene so bile potrebe na področju vsebin:

- Kratke prehranske verige
- Coworking
- Učne kmetije / Terapevtske kmetije
- Kolektivne tržne znamke
- Razpršeni hoteli na podeželju
- Kooperative
- Regijski park Trnovski gozd/Nanos
- Razvoj trajnostno naravnanih turističnih vsebin ob reki Vipavi in njenih pritokih

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

Spremljanje in vrednotenje SLR sta obvezni vsebini, ki jo bo LAS Vipavska dolina izvajala za programsko obdobje 2014-2020, v skladu z 51. členom Uredbe CLLD in po navodilih in zahtevah zadevnega sklada v zvezi z izvajanjem spremljanja in vrednotenja. Spremljanje in vrednotenje oz. evalvacija bo potekalo na ravni posameznih skladov in na tej podlagi na ravni celotne strategije, v obliki neprekinjenega letnega procesa. Z izvajanjem spremljanja in vrednotenja bomo lahko tudi ocenili, kako se uveljavljajo načela CLLD in kakšni so učinki tega na območju LAS Vipavska dolina, z ozirom na cilje in mejnike v SLR.

LAS Vipavska dolina bo vzpostavila sistem spremljanja in vrednotenja, za izvajanje katerega bo zadolžen vodilni partner Razvojna agencija ROD Ajdovščina, ki ima zadostne kadrovske kapacitete in izkušnje za opravljanje teh aktivnosti. Za specifične vsebine in področja evalvacije bo LAS vključil svoje člane in po potrebi zunanje strokovnjake oz. evalvatorje, pri čemer bo sledil načelu nepristranskosti in ekonomičnosti.

Za opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR se smiselno uporabljajo Smernice za pripravo strategij lokalnega razvoja v okviru lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost v programskem obdobju 2014-2020 in drugi dokumenti.

Z vrednotenjem se bo ugotavljalo:

- število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami;
- delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije v primerjavi z določenim finančnim okvirjem;
- delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi v odločbi o potrditvi operacije;
- število novo ustvarjenih delovnih mest;
- ali je potrebna finančna in/ali vsebinska sprememba Strategije lokalnega razvoja;
- drugo, na podlagi zahteve zadevnega sklada.

Z načrtom spremljanja in vrednotenja se v SLR opredeljuje:

- teme in aktivnosti vrednotenja;
- sistem zagotavljanja podatkov;
- terminski načrt vrednotenja;
- uporabljene vire podatkov;
- načine obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj in
- mehanizme za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja.

12.1 Teme in aktivnosti vrednotenja

Osnovno merilo bodo cilji, kazalniki in mejniki ter vrednotenje finančnega vidika izvajanje strategije in sprotno ocenjevanje teh parametrov. Namen tega je, da se pravočasno prepozna težave, povezane z izvajanjem SLR (neučinkovito črpanje sredstev, odkloni od predvidenih ciljev in kazalnikov strategije, nedoseganje mejnikov uspešnosti) in odpravi morebitne pomanjkljivosti ter na tak način zagotovi uspešno vodenje in upravljanje LAS v celotnem obdobju ter posledično bolj učinkovito porabo sredstev EU in boljše rezultate.

Na lokalni ravni se bo vrednotenje nanašalo zlasti na ustreznost in uspešnost izvajanja SLR. Vrednotenje učinkovitosti in vpliva, bodo prevzeli organi upravljanja zadevnih skladov.

Obvezni kazalniki predpisani z Uredbo CLLD:

- število novo ustvarjenih delovnih mest;
- število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami;
- delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije v primerjavi z določenim finančnim okvirjem;
- delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije.

Dodatni kazalniki, določeni na lokalnem nivoju.

Poleg zgoraj navedenega bo LAS spremljal tudi trajnost zaključenih operacij, že med izvajanjem kot tudi ob koncu programskega obdobja. Po potrebi se bo izdelalo pregled napredka območja, ki ga je

omogočilo izvajanje SLR ter pristop CLLD ter predlagalo usmeritve/ukrepe za naslednje programsko obdobje.

V ta namen bo potrebno izvesti naslednje aktivnosti:

- oblikovati predloge/podlage/obrazce za spremljanje in vrednotenje na ravni posamezne operacije in na ravni izvajanja SLR,
- zbirati podatke,
- obravnavati zbrane podatke na organih LAS in po potrebi sprejeti določene ukrepe na nivoju izvajanja SLR ter
- v skladu z zahtevanim posredovati pristojnim organom upravljanja.

LAS lahko pristopi tudi k specifičnim temam vrednotenja, kot so upravljanje, ciljne skupine, partnersko sodelovanje, inovativnost, ipd. Za morebitne specifične teme se LAS odloči sprotno glede na ugotovljene potrebe.

LAS Vipavska dolina bo smiselno uporabljal tudi priporočila zbrana v Poročilu o sprotnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007-2013 v letu 2013 –Metoda samovrednotenja Lokalnih akcijskih skupin o izvajanju Lokalnih razvojnih strategij, kjer so aktivnosti vrednotenja razdeljene na:

- Aktivnost 1: Presoja projektov – spremljanje in analiza ciljev posameznega projekta,
- Aktivnost 2: Spremljanje in analiza ciljev in kazalnikov SLR na letni ravni;
- Aktivnost 3: Vmesno vrednotenje SLR, ki se bo izvajalo na vsaki dve leti;
- Aktivnost 4: Naknadno vrednotenje SLR ob koncu programa.

12.2 Sistem zagotavljanja podatkov

Sistem zbiranja podatkov bo zagotovljen iz primarnih in drugih virov.
Glavni oz. primarni vir podatkov bodo predstavljali rezultati izvedenih operacij. Osnovne podatke in informacije se bo črpalo že iz predlogov operacij, glavni vir pa nam bodo predstavljala poročila oz. zahtevki o izvedenih operacijah, predvsem doseženih rezultatih znotraj posameznih operacij ter poročila namenjena sledenju trajnosti izvedenih operacij.

Podatki bodo zagotovljeni tudi iz naslednjih virov, ki omogočajo spremljanje stanja na območju LAS:

- SURS: podatki o stanju na območju LAS, ki so dostopni na ravni naselij in občin
- AJPES: letna poročila o poslovanju gospodarskih subjektov, podatki o gospodarskih subjektih, nosilcih registriranih dopolnilnih dejavnostih, idr.
- Kmetijsko gozdarski zavod: podatki o stanju kmetijstva na območju LAS,
- Območna obrtno-podjetniška zbornica/Gospodarska zbornica: podatki o stanju obrtništva in podjetništva na območju LAS, podatki o poslovanju gospodarskih subjektov, morebitne inovacijske aktivnosti podjetji, ipd
- Občine: podatki na pristojnih področjih
- Drugi viri: izvedene študije na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni, druga poročila javnih institucij s področij, ki zadevajo območje LAS ali področje tematik, ki jih naslavlja LAS, izvedeni popisi, monitoringi stanja okolja, idr. Skladno s potrebami bomo podatke zagotavljali tudi na osnovi izvedbe lastnih anket, lastnih analiz ali drugih oblik zagotavljanja podatkov (npr. fokusnih skupin, delavnic z upravičenci ipd.).

12.3 Terminski načrt vrednotenja

Terminski načrt na nivoju SLR se ujema s terminskim načrtom organov upravljanja. Opravljal se bo na letni ravni v celotnem obdobju izvajanja operacij. Poleg rednih letnih poročil se bodo izvajala podrobno poročanja v letih 2017, 2019 in 2024.

Tabela 28: **Terminski načrt vrednotenja**

Leto	Vrsta poročanja	Rok za oddajo poročila	Obdobje, na katero se nanaša poročanje
2017	Letno poročilo + vsebine vrednotenja	31.3.2017	do 31.12.2016 (za leti 2015 in 2016)
2018	Letno poročilo	31.3.2018	do 31.12.2017
2019	Letno poročilo + vsebine vrednotenja	31.3.2019	do 31.12.2018
2020	Letno poročilo	31.3.2020	do 31.12.2019

2021	Letno poročilo	31.3.2021	do 31.12.2020
2022	Letno poročilo	31.3.2022	do 31.12.2021
2023	Letno poročilo	31.3.2023	do 31.12.2022
2024	Letno poročilo + vsebine vrednotenja v okviru naknadnega vrednotenja (za PRP)	31.3.2024	do 31.12.2023

Poročanje organu upravljanja
Terminski načrt spremljanja in vrednotenja se časovno prilagodi obveznostim poročanja organu upravljanja, ki zahteva, da se poročilo posreduje vsako leto do 31. marca za obdobje do 31. decembra preteklega leta. Poročanje bo vključevalo standardno poročanje o spremljanju in razširjeno poročanje z vsebinami vrednotenja v letih 2017, 2019 in 2024. LAS Vipavska dolina bo za doseganje pravočasnega poročanja dovolj zgodaj začel z aktivnostmi, ki so potrebne za pripravo letnih in razširjenih poročil.

Poročanje organom LAS
Poročila o spremljanju doseganja kazalnikov in s tem uresničevanja ciljev SLR, se bodo vsakoletno obravnavala tudi na organih LAS Vipavska dolina.

Poročanje za evidence LAS
Poročila o spremljanju zagotavljanja trajnosti izvedenih operacij se bodo hranila v arhivu LAS in po potrebi obravnavala na organih LAS Vipavska dolina.

12.4 Uporabljeni viri podatkov

Vodilni partner LAS, Razvojna agencija ROD Ajdovščina, bo zagotovil osebo, ki bo odgovorna za izvajanje spremljanja in vrednotenja. Aktivnosti vezane na zagotavljanje podatkov za letno poročanje organu upravljanja se bodo izvajale s človeškimi viri, ki jih zagotavlja vodilni partner. Za aktivnosti vrednotenja se bodo po potrebi vključili zunanji strokovnjaki oziroma evalvatorji. LAS oz. vodilni partner bo zagotavljal tudi ustrezno tehnično podporo za shranjevanje in obdelovanje podatkov spremljanja in vrednotenja.

Finančne vire, ki bodo potrebni za izvajanje aktivnosti spremljanja in vrednotenja se bodo zagotavljalo iz sredstev, ki so predvidena za podukrep Podpora za tekoče stroške in animacijo, kot jih predvideva 41. člen Uredbe CLLD.

Za zagotavljanje podatkov bomo smiselno uporabili zgoraj opisan sistem zbiranja; podatke o stanjih in gibanjih na ekonomskem, demografskem in socialnem področju ter na področju okolja in naravnih virov zagotavlja SURS, podatke za kmetijsko – okoljske kazalce zagotavlja ARSO, za spremljanje stanja in
ohranjenosti narave, podatke o rastlinskih in živalskih vrstah ter spremljanje biotske raznovrstnosti bomo uporabili podatke pristojnega Zavoda RS za varstvo narave, prav tako se bomo posluževali zbranih podatkov s področja varovanja kulturne dediščini, ki jih bo zagotavljal Zavod RS za varovanje kulturne dediščine, za zagotavljanje podatkov o ukrepih upravljanja s PRP 2014-2020 je odgovorna AKTRP, MKGP. Za podatke o ukrepih izvajanja SLR je odgovorna LAS Vipavska dolina. Nosilci operacije pa nam bodo zagotavljali poročanje zahtevanih podatkov o posamezni operaciji. Podatki bodo zbrani pravočasno, časovno, krajevno ter mednarodno primerljivi ter ustrezno obdelani.

12.5 Načini obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj

Obveščanje ciljnih javnosti je izrednega pomena za povečanje prepoznavnosti dosežkov kot tudi transparentnosti delovanja LAS. Zagotavljanje informacij o rezultatih vrednotenj je ena od pomembnih aktivnosti.
LAS bo o rezultatih vrednotenja SLR poročal na različne načine in različnim ciljnim skupinam: organom LAS, članom LAS, potencialnim prijaviteljem operacij, upravičencem operacij v izvajanju, Organu upravljanja in Mreži za podeželje, strokovni javnosti in drugim LAS-om ter širši javnosti.
Prav tako se bo LAS, glede na pridobljene izkušnje in možnosti, odločala o izbiri načinov obveščanja.

Predvideni so sledeči načini obveščanja:

- izjave za javnost in prispevki v medijih,
- novinarske konference,

- izdelava letnih in končnih poročil o uresničevanju strategije za člane LAS (predstavitev na sejah UO in NO, Skupščini LAS ter ostalih strokovnih in javnih dogodkih.
- organiziranje javnih dogodkov (okrogle mize, predstavitev dobrih praks organizacija strokovnih predavanj, na katerih bodo zainteresirani javnosti predstavljeni rezultati in učinki izvajanja SLR na območju LAS).

Članstvo LAS bo z rezultati seznanjeno prek spodaj navedenih kanalov obveščanja.

- Pripravljena pisna gradiva o rezultatih spremljanja in vrednotenj, ki bodo dostopna vsem članom LAS. Gradiva bodo vsem članom poslana po elektronski pošti. Določena gradiva (poročila, predlogi ukrepov, spremembe strategije) bodo v skladu s partnersko pogodbo obravnavana na Upravnem odboru oz. skupščini LAS.
- Pripravljena promocijska gradiva, ki bodo predstavljala rezultate, dosežene z izvajanje Strategije lokalnega razvoja.
- Spletna stran LAS (www.las-vipavskadolina.si), kjer bodo redno objavljane vse aktivnosti in informacije o dogajanju v LAS.
- Objave promocijskih prispevkov o doseženih rezultatih in izvedenih aktivnostih v sredstvih javnega obveščanja na lokalnem in regionalnem območju ter v nacionalnih medijih.
- Obveščanje prek kanalov Mreže za podeželje in Društva za razvoj slovenskega podeželja.

Širša zainteresirana javnost bo z rezultati seznanjena prek spodaj navedenih kanalov obveščanja.

- Pripravljena promocijska gradiva, ki bodo predstavljala rezultate dosežene z izvajanje Strategije lokalnega razvoja.
- Spletna stran LAS (www.las-vipavskadolina.si), kjer bodo redno objavljane vse aktivnosti in informacije o dogajanju v LAS.
- Objave promocijskih prispevkov o doseženih rezultatih in izvedenih aktivnostih v sredstvih javnega obveščanja na lokalnem in regionalnem območju ter v nacionalnih medijih.
- Obveščanje prek kanalov Mreže za podeželje in Društva za razvoj slovenskega podeželja.

Zagotavljanje informacij o rezultatih vrednotenj je tako ena od pomembnih aktivnosti v sklopu informiranja in obveščanja. Obveščanje javnosti bo potekalo skladno z Navodili za informiranje in obveščanje javnosti o aktivnostih, ki prejemajo podporo iz PRP 2014-2020 ter morebitnih drugih v prihodnosti objavljenih dokumentov zadevnih skladov. Obveščanje javnosti o rezultatih vrednotenja bodo potekale skladno z navodili CLLD, ki so opredeljena v Navodilih organa upravljanja na področju komuniciranja vsebin evropske kohezijske politike v programskem obdobju 2014–2020 Službe Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko ter Navodilih za informiranje in obveščanje javnosti o aktivnostih, ki prejemajo podporo iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

12.6 Mehanizmi za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja

Vrednotenje je upravljavsko orodje, ki nam omogoča izboljšati izvajanje obstoječe SLR oziroma se bolje pripraviti na naslednje programsko obdobje. Uporaba rezultatov vrednotenja bo lahko podlaga za spremembe SLR, ki bi izhajale iz spremenjenih okoliščin na območju LAS in bi vplivale na doseganje ciljev LAS, zastavljenih v SLR. Mehanizem za uporabo rezultatov vrednotenja in morebitno potrebno ukrepanje bo zagotavljal upravni odbor LAS, ki bo seznanjen z rezultati vrednotenja ter obravnaval potrebno ukrepanje. Vodilni partner bo zagotavljal informacije upravnemu odboru glede izvajanja dogovorjenih ukrepov. Poročila o izvedenih vrednotenjih obravnava upravni odbor LAS, ki sprejme ozirom dopolni predlog ukrepov za izboljšanje stanja na področju vrednotenja. Predlog ukrepov obravnava in potrdi skupščina LAS.

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

Opis postopka določitve vodilnega partnerja

V skladu z Uredbo o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost v programskem obdobju 2014-2020 (v nadaljevanju: Uredba CLLD) mora lokalno partnerstvo izbrati vodilnega partnerja, ki zastopa LAS v upravnih in finančnih zadevah, upravlja s transakcijskim računom LAS ter opravlja vse druge naloge, ki izhajajo iz njune medsebojne pogodbe. Skladno z Uredbo CLLD in Smernicami za pripravo strategij lokalnega razvoja v okviru lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost v programskem obdobju 2014-2020 lahko LAS izbere vodilnega partnerja po dveh postopkih: 1. izbere enega izmed članov znotraj LAS, 2. izbere na podlagi javnega razpisa po postopku javnega naročanja.

Postopek izbora vodilnega partnerja je bil določen na podlagi stališč Občine Ajdovščina in Občine Vipava, ki sta bili ključni pobudnici za vzpostavitev LAS Vipavska dolina. Stališči obeh občin sta bili, da se vodilni partner LAS izbere na podlagi prvega predlaganega postopka, tj. da se ga izbere izmed članov LAS na 1. ustanovni skupščini LAS. Vodilni partner LAS se je izbiral v okviru 6. točke dnevnega reda 1. ustanovne skupščine LAS Vipavska dolina, ki je potekala dne 22.12.2015.

Na osnovi povabila k sodelovanju v Lokalni akcijski skupini LAS Vipavska dolina, ki je bilo objavljeno 30.9.2015 se je v LAS s pristopno izjavo vključilo in 22.12.2015 podpisalo partnersko pogodbo 84 članov iz vrst javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja. Ti so na 1. ustanovni skupščini izbrali in potrdili vodilnega partnerja. Postopek izbora vodilnega partnerja je bil sledeč. Člani LAS, ki so predložili pristopno izjavo so 15.12.2015 prejeli vabilo na 1. ustanovno skupščino LAS Vipavska dolina z dnevnim redom in prilogo, osnutkom Pogodbe o ustanovitvi lokalnega partnerstva LAS Vipavska dolina (v nadaljevanju: osnutek Pogodbe) ter pooblastilom za zastopanje. Vabljene smo tudi pozvali, naj do konca tedna podajo morebitne pripombe in dopolnitve na osnutek Pogodbe.

V okviru 6. točke dnevnega reda 1. ustanovne seje skupščine LAS Vipavska dolina je bil predviden izbor vodilnega partnerja. V osnutku Pogodbe, ki so jo člani dobili kot gradivo na sejo, so bile opisane naloge in zahteve, ki jih mora izpolnjevati vodilni partner. Na seji je predsednik LAS še enkrat predstavila zahteve, ki jih mora izpolnjevati vodilni partner, še enkrat so bile predstavljene naloge opredeljene v 21. členu osnutka Pogodbe, ki jih mora opravljati vodilni partner. Navzoči so bili pozvani, da oddajo predloge, koga izmed članov LAS, ki je kadrovsko, finančno in upravo dovolj sposoben voditi LAS, predlagajo za vodilnega partnerja. Podan je bil en predlog in sicer, da naloge vodilnega partnerja izvaja Razvojna agencija ROD Ajdovščina. Pobudnik je svoj predlog utemeljil z ugotovitvijo, da je Razvojna agencija ROD Ajdovščina že v prejšnjem programskem obdobju zelo dobro opravljala naloge upravljalca Lokalne akcijske skupine Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa. Kljub še enem pozivu članom LAS, naj predlagajo še koga drugega izmed članov za vodilnega partnerja LAS, drugih predlogov ni bilo. Prisotni (skupščina LAS) so glasovali z dvigom rok in izglasovali, da se za vodilnega partnerja LAS Vipavska dolina za programsko obdobje 2014 – 2020 izbere in potrdi Razvojno agencijo ROD Ajdovščina.

Osnovni podatki vodilnega partnerja

Polni naziv	Razvojna agencija ROD Ajdovščina, Vipavska cesta 4, 5270 Ajdovščina
Pravni status	Javni zavod
Evidenčna številka za DDV	SI 65950704
Matična številka	1469100000
Zakoniti zastopnik	David Bratož, direktor
Odgovorna oseba za izvajanje funkcije vodilnega partnerja	David Bratož, direktor
Telefon	05 365 36 00
E-pošta	ra.rod@siol.net
Spletna stran	http://www.ra-rod.si/

Opis kadrovskih kapacitet, finančnih virov, izkušenj in znanj vodilnega partnerja

Razvojna agencija ROD Ajdovščina je bila ustanovljena leta 1999. O leta 2015 so ustanovitelji: Občina Ajdovščina, Občina Vipava in Območna obrtno-podjetniška zbornica Ajdovščina. Razvojna agencija ROD je javni zavod, ki je ustanovljen za opravljanje del in nalog skladnega razvoja na območju ustanoviteljic in za opravljanje del in nalog na področju razvojnih nalog regionalne strukturne politike.
V nadaljevanju so navedene dejavnosti zavoda, kot so opredeljene v Odloku o ustanovitvi javnega zavoda Razvojna agencija ROD Ajdovščina; Ur. list RS, št. 92/2015 z dne 4.12.2015: Temeljna dejavnost zavoda je opravljanje del in nalog pospeševanja skladnega razvoja na območju ustanoviteljic. To pomeni pospeševanje razvoja tako gospodarskih, kot tudi negospodarskih dejavnosti, in sicer:

- pospeševanje in povezovanje obrtništva in podjetništva,
- pospeševanje kmetijstva, dopolnilnih dejavnosti in razvoja podeželja,
- pospeševanje turizma,
- oblikovanje tržne znamke Vipavska dolina,
- pospeševanje kulture in njene vpetosti v skladen razvoj,
- pospeševanje razvoja kadrov z usposabljanjem, svetovanjem in izobraževanjem,
- pospeševanje razvoja na socialnih področjih,
- svetovanje in pomoč pri prijavi projektov na razpise in sodelovanje na skupnih razpisih ter
- pridobivanje sredstev za pripravo in izvedbo projektov, ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in usklajenega prostorskega in okoljskega načrtovanja.

Zavod opravlja naloge regionalne razvojne agencije v skladu z zakonom, ki ureja to področje.

- Zavod opravlja v regiji tudi razvojne naloge, ki se opravljajo v javnem interesu, kolikor izpolnjuje pogoje po zakonih in ostalih pravnih aktih, ki urejajo posamezno vsebinsko področje, med drugim opravlja:
- izvajanje finančnih shem,
- izvajanje štipendijskih shem,
- izvajanje promocije regije in investicij v regiji ter drugih podobnih dejavnosti, shem in
- projektov po odločitvi pristojnega ministrstva.

Zavod lahko opravlja tudi dejavnosti upravljanja lokalnih partnerstev.

<u>Reference in izkušnje s projektnim vodenjem, izvajanjem projektov in upravljanjem partnerstev:</u>

- vzpostavitev podeželskega razvojnega jedra Center za razvoj podeželja TRG Vipava v letu 2004 in vodenje le-tega do konca leta 2006;
- pridobitev statusa lokalnega podjetniškega centra (LPC) v letu 2002. Od leta 2007 vstopna točka VEM - Vse na enem mestu;
- opravljanje splošnih razvojnih nalog Mrežne regionalne razvojne agencije (MRRA) v Goriški razvojni regiji že od leta 2000. Nosilstvo (status RRA) si agencije izmenjujejo vsaki dve leti; v letu 2017 pa do konca aktualnega programskega obdobja bo predvidoma ta status imela Razvojna agencija ROD Ajdovščina, prav tako ga je imela že v letih 2008 in 2009;
- izvajanje nalog upravljavca Lokalne akcijske skupine Zgornje Vipavske doline in Komenskega Krasa v programskem obdobju 2007 – 2013;
- izvajanje Regijske garancijske sheme v Goriški razvojni regiji v obdobju 2015 do 2025;
- vzpostavitev dveh vinskih cest: Vipavsko vinsko cesto ter Kraško vinsko cesto. Razvojna agencija ROD Ajdovščina še vedno vodi Vipavsko vinsko cesto in skrbi za njen razvoj;
- organiziranje dvodnevnega festivala vipavskih vin in kulinarike z nazivom »Okusi Vipavske« že od leta 2007.

Razvojna agencija ROD Ajdovščina je v programske obdobju 2007-2013 prijavljala, izvajala in sodelovala v različnih nacionalnih, čezmejnih in mednarodnih projektih: Poslovna cona »Pod železnico« in »Mirce«, Večnamenska dvorana s pomožnimi prostori KS Budanje ter ureditev vaškega jedra v Dolgi Poljani, Posodabljanje 4 kros proge v Ajdovščini – športni park Pale, Nogometni stadion v Ajdovščini, Po starodavnih poteh pod Čavnom, iCON, VALO-PT 2, RUBIRES, CivPro, Regionalno omrežje kolesarskih povezav, INTERBIKE, VINUM EST, Po poteh umetnostne obrti in vina, Celovit razvoj tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov na čezmejnem območju, Okusi Vipavske, GRUNDTVIG, PRO.VITE, Vinski hrami med Martinom in Božičem in drugi.

Prostorske kapacitete in oprema
Razvojna agencija ROD Ajdovščina deluje na lokaciji Vipavska cesta 4, 5270 Ajdovščina, kjer ima sedež tudi LAS Vipavska dolina. Poslovne prostore ima v najemu. Poslovni prostori imajo velikost 83,00 m2 in zajemajo 4 opremljene pisarne. Možnost ima tudi souporabe čajne kuhinje, sanitarij, sejne sobe in predavalnice. Poslovni prostori so opremljene z vso potrebno opremo: pisarniško pohištvo, ognjevarna omara, računalniki, prenosniki, tiskalniki, digitalni fotokopirni stroj, LCD projektor, fotoaparat, projekcijsko platno, uničevalec dokumentov, aparat za vezavo, diktafon, multifunkcijsko napravo (tiskalnik, kopirni stroj, skener), telefonsko in internet omrežje, spletna stran, elektronski naslov,...).

Kadrovske kapacitete
Zavod razpolaga z ustreznim kadrom. Na agenciji je trenutno zaposlenih 9 oseb, od tega je 8 oseb zaposlenih za nedoločen čas, 1 oseba pa za določen čas za nadomeščanje osebe, ki je na porodniškem dopustu. Na agenciji so zaposlene naslednje osebe:

- direktor;
- koordinator za področje razvoja podjetništva in podeželja;
- koordinator za področje razvoja podjetništva in človeških virov;
- koordinator za področje razvoja podjetništva, okolja in prostora;
- koordinator za področje razvoja podeželja in turizma;
- koordinator za področje regionalnega razvoja;
- koordinator projektov: poslovni sekretar in strokovni – projektni sodelavec;
- projektni sodelavec V: administrativno – tehnična pomoč pri projektih.

Viri sredstev za delovanje
Sredstva za svoje delovanje pridobiva iz lokalnih, nacionalnih in Evropskih virov v okviru izvajanja projektov in razvojnih programov. Zavod vseskozi posluje pozitivno, kar dokazujejo letna poročila posredovana na AJPES in ustanoviteljem.

Vodenje računovodstva
Ima zunanje računovodstvo, ki opravlja računovodske in finančne storitve za potrebe zavoda. Že v preteklem programskem obdobju, ko je Razvojna agencija ROD Ajdovščina že opravljala vlogo upravljavca LAS, je računovodstvo v ta namen ustrezno vodilo ločene računovodske evidence in upravljalo ločen transakcijski račun. Takšen način dela, ki je zagotavljal preglednost delovanja in sledljivost ter nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev se predvideva tudi v prihodnje.

Vzdrževanje računalniške opreme
Za vzdrževanje računalniške opreme ima zunanje strokovnjake. Njihove storitve so hitre, učinkovite in zanesljive tako v strojnem kot v programskem smislu**,** z velikim poudarkom na **vzdrževanju omrežja in strežnika.**

Zakonitost poslovanja in sposobnost vodenja LAS
Razvojna agencija ROD Ajdovščina bo dolžna spoštovati odločitve organov LAS in njihove interne in splošne akte ter zagotavljati vpogled v poslovanje LAS, s čimer se bo zagotovil nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev ter preprečeval konflikt interesov.

Med LAS in vodilnim partnerjem je vzpostavljeno razmerje, iz katerega izhaja tudi obseg nalog in finančno ovrednotenje. Vodilni partner zastopa LAS v upravnih in finančnih zadevah, upravlja s transakcijskim računom LAS in opravlja za LAS še ostale naloge, ki so navedene ter podrobneje opisane v Pogodbi med LAS Vipavska dolina ter vodilnim partnerjem Razvojno agencijo ROD Ajdovščina.

Za izvajanje nalog vodenja LAS bodo pri vodilnem partnerju zaposleni dve osebi za polni delovni čas (2 PDM). Za potrebe opravljanja vodstvenih nalog, se bo po potrebi, vključil še direktor vodilnega partnerja, za administrativna in druga potrebna dela, bo po potrebi vključena še poslovna sekretarka.

Iz zgoraj navedenega izhaja, da je Razvojna agencija ROD Ajdovščina kadrovsko, finančno in upravno sposobna voditi LAS tudi v obdobju 2014 - 2020, ima izkušnje z upravljanjem razvojnih programov in javnih sredstev in izpolnjuje druge zahtevane pogoje.

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

14.1 Organi LAS Vipavska dolina

V skladu s Pogodbo o ustanovitvi lokalnega partnerstva LAS Vipavska dolina ima LAS naslednje organe: skupščino, upravni odbor, predsednika, podpredsednika, nadzorni odbor in ocenjevalno komisijo.

14.2 Skupščina LAS Vipavska dolina

Skupščino sestavljajo vsi člani. Skupščina se sestaja na rednih in izrednih sejah. Seje skupščine sklicuje predsednik LAS. Redne seje se sklicujejo enkrat letno. Izredne seje se skličejo na podlagi sklepa upravnega odbora, na podlagi zahteve nadzornega odbora LAS, vodilnega partnerja ali na zahtevo ene tretjine vseh članov. Predsednik LAS je dolžan sklicati izredno sejo v roku 30 dni od prejema zahteve za sklic. Zahteva za sklic mora vsebovati vzroke za sklic in predloge sklepov.
Člani LAS na seji skupščine nastopajo osebno ali po zakonitih zastopnikih, člane LAS pa lahko zastopajo tudi druge osebe in sicer na podlagi izrecnega pooblastila, izdanega za vsako posamezno skupščino posebej. Pooblaščenci imajo enake pravice kot člani LAS.
Skupščina je na seji sklepčna, če je prisotnih in zastopanih več kot polovica članov, pri čemer mora biti zagotovljeno, da so zastopani vsi trije sektorji. Če skupščina ni sklepčna, se zasedanje seje odloži za 30 minut. Po poteku tega časa je skupščina sklepčna, ne glede na število navzočih članov, če se ugotovi, da so bili člani pravilno vabljeni na sejo skupščine.
***14.2.1 Naloge in pristojnosti skupščine*:** sklepa o dnevnem redu seje; sprejema, spreminja in dopolnjuje vsebino Pogodbe o ustanovitvi in drugih splošnih aktov LAS; sodeluje pri pripravi SLR; na predlog upravnega odbora potrdi SLR, njene spremembe in dopolnitve, na predlog upravnega odbora potrdi letno poročilo o delu, finančno poročilo LAS in letni načrt aktivnosti LAS; na predlog upravnega odbora potrdi merila za izbor operacij; na predlog upravnega odbora potrdi operacije, ki jih bo izvajal LAS; izmed članov LAS izvoli predsednika, podpredsednika ter člane upravnega odbora in nadzornega odbora; razreši predsednika, podpredsednika, člane upravnega odbora in nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS; razreši člana upravnega odbora, če se ta v obdobju enega leta ne udeleži več kot polovice sej upravnega odbora; imenuje vodilnega partnerja; odloča o uvedbi in višini članarine; dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe organov LAS; odloča in podaja mnenja o drugih zadevah, ki jih predlagajo člani in so v skladu s cilji in nalogami LAS.
Sejo skupščine vodi predsednik LAS. O delu na seji skupščine se vodijo zapisniki, ki jih podpišeta zapisnikar in predsednik LAS. Glasujejo lahko le člani. Vsak član ima en glas. Glasovanje je javno, vendar se lahko člani odločijo za tajno glasovanje. Za tajno glasovanje mora glasovati več kot polovica prisotnih in zastopanih članov.
Sklep skupščine je veljaven, če je zanj glasovala najmanj polovica prisotnih in zastopanih članov. Glede na to, da je članstvo v LAS odprtega tipa in se bo skozi programsko obdobje spreminjalo, bo LAS zagotavlja, da na ravni odločanja niti javni organi, niti katera koli posamezna interesna skupina ne bo imela več kot 49 % glasovalnih pravic tako, da se bo na vsaki seji skupščine predhodno preverilo število prisotnih glasov po interesnih skupinah. Če bo posamezna skupina presegala 49 % glasov od skupnega števila prisotnih, se bo njihove glasove pomnožilo z določenim ponderjem. Ponder ne bo fiksen, ampak se bo sproti izračunaval pred vsakim glasovanjem.
Na sejah skupščine, na katerih se odloča o potrjevanju operacij veljajo posebna pravila glede sklepčnosti (skladno z določbo tretjega odstavka, točke b, 34. člena Uredbe 1303/2013EU): Skupščina je sklepčna, kadar najmanj 50 % glasov prispevajo člani, ki niso javni organi. To določbo bomo zapisali že v samem vabilu na sejo skupščine. V primeru da ta pogoj ni izpolnjen, se seja Skupščine ne izvede in se v dogovorjenem terminu skliče nova seja. V kolikor je ta pogoj izpolnjen poteka glasovanje na skupščini kot je navedeno v zgornjem odstavku.

14.3 Upravni odbor LAS Vipavska dolina

Upravni odbor LAS (v nadaljevanju upravni odbor) je organ odločanja in izvršilni organ LAS. Šteje deset članov. Sestavljen je tripartitno, kar pomeni, da so v njem zastopani člani iz vseh treh sektorjev.
Člane upravnega odbora voli in razrešuje skupščina, razen dveh predstavnikov iz strani občin, ki ju predlagata občini skladno s svojimi akti. Upravni odbor sestavljajo predsednik, podpredsednik in člani upravnega odbora. Pri sestavi upravnega odbora se, kolikor je možno, upošteva načelo enakomerne teritorialne zastopanosti. Članska sestava upravnega odbora je naslednja: 4 (štirje) predstavniki javnega sektorja: dva predstavnika, ki ju predlagajo člani LAS iz javnega sektorja, dva predstavnika, ki

ju predlagata občini skladno s svojimi akti; 3 (trije) predstavniki ekonomskega sektorja, ki ju predlagajo člani LAS iz ekonomskega sektorja; 3 (trije) predstavniki zasebnega sektorja, ki ju predlagajo člani LAS iz zasebnega sektorja. Mandatna doba članov upravnega odbora je štiri leta in so lahko ponovno imenovani.

***14.3.1 Upravni odbor ima naslednje naloge in pristojnosti*:** skrbi za učinkovito delovanje LAS in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo; daje predsedniku navodila za delovanje; sklicuje skupščino in skrbi za izvajanje njenih sklepov; se glede svojih odločitvah posvetuje z zainteresiranimi člani LAS; sprejme predlog SLR ter njene spremembe, ki mu jih preloži vodilni partner in jih da v potrditev Skupščini; sprejme letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni partner, in ju da v potrditev skupščini; sprejme letni načrt aktivnosti LAS s finančnim načrtom in ga po prejemu soglasja nadzornega odbora da v potrditev skupščini; sprejme odločitve, potrebne za izvajanje Strategije lokalnega razvoja, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja; sprejme splošni akt LAS, v katerem opredeli način izvedbe javnih pozivov LAS, pregleden, neodvisen in odprt način izbire predlogov operacij za financiranje in nepristranska merila za izbor operacij, in ga da v potrditev skupščini; imenuje člane in nadomestne člane ocenjevalne komisije, ki pregleduje in ocenjuje predloge operacij, oddane na javne pozive ter jih tudi razrešuje; na podlagi poročila ocenjevalne komisije za vsako operacijo odloči, ali se bo financirala, in o tem poroča skupščini; izvaja evalvacijo rezultatov izbranih operacij za financiranje; predlaga operacije, ki jih lahko izvaja LAS; odloča o nalogah in obveznostih vodilnega partnerja; odloča o izključitvi člana iz LAS in o tem poroča Skupščini; predlaga višino letne članarine; aktivno sodeluje z drugimi razvojnimi organi v regiji; opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži skupščina. Upravni odbor lahko za izvedbo svojih nalog oblikuje delovne skupine kot način dela. Upravni odbor je za svoje delo odgovoren skupščini. Upravni odbor mora nadzornemu odboru LAS predložiti poročila o delu najkasneje 30 dni pred sklicem seje skupščine.

Upravni odbor se sestaja po potrebi, vendar najmanj dvakrat letno. Sestanke sklicuje in vodi predsednik, v njegovi odsotnosti pa ga nadomešča podpredsednik. Vabilo na sestanek mora biti članom poslano po navadni pošti in elektronski pošti najmanj 7 dni pred dnem, določenim za sestanek. Predstavnik vodilnega partnerja mora biti prisoten na vsakem sestanku upravnega odbora zaradi potreb po dajanju strokovnih pojasnil k posamezni točki dnevnega reda in iz administrativnih razlogov.

Upravni odbor je sklepčen, če je na sestanku navzočih vsaj 6 članov, pri čemer mora biti zagotovljeno, da so zastopani vsi trije sektorji in da nobeden nima več kot 49 % glasovalnih pravic. Pri glasovanju ima vsak član upravnega odbora en glas. Glasovanje je javno. Upravni odbor odloča z dvotretjinsko večino glasov prisotnih članov upravnega odbora. O delu na sestankih upravnega odbora se vodijo zapisniki, ki jih podpišeta zapisnikar in predsednik. O odločitvah upravnega odbora se izdajajo sklepi v pisni obliki, ki jih podpiše predsednik.

Na sejah UO, na katerih se odloča o potrjevanju operacij veljajo posebna pravila glede sklepčnosti (skladno z določbo tretjega odstavka, točke b, 34. člena Uredbe 1303/2013EU): UO je sklepčen, kadar najmanj 50 % glasov prispevajo člani UO, ki niso javni organi. To določbo bomo zapisali že v samem vabilu na sejo Upravnega odbora. Ustrezno sklepčnost bomo zagotavljali na način, da bo sprejetje sklepa o izboru operacij možna šele takrat, ko bodo prisotni vsaj 4 člani, ki niso javni organi.

14.4 Predsednik LAS

Predsednik LAS je hkrati predsednik upravnega odbora LAS (v nadaljevanju predsednik). Predsednik zastopa in predstavlja LAS v javnosti in v pravnem prometu ter preko vodilnega partnerja sodeluje s pristojnimi ministrstvi in drugimi pristojnimi organi. Predsednik je odgovoren za delovanje LAS v skladu s to pogodbo in drugimi splošnimi akti LAS. Predsednik podpisuje skupaj z vodilnim partnerjem LAS pogodbe in finančne transfere LAS. Izvolijo ga člani na seji skupščine izmed izvoljenih članov upravnega odbora. Mandatna doba predsednika je štiri leta in je lahko ponovno imenovan. V času njegove zadržanosti ali odsotnosti opravlja to funkcijo podpredsednik LAS.

14.4.1 Predsednik ima naslednje naloge in pristojnosti: samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS; podpisuje dokumente in listine v imenu LAS; sklicuje in vodi seje upravnega odbora LAS; skrbi za izvajanje sklepov upravnega odbora; vodi seje skupščine LAS; opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži upravni odbor ali skupščina. Predsednik svoje delo opravlja v skladu z navodili skupščine in upravnega odbora. Za svoje delo je predsednik LAS odgovoren skupščini in upravnemu odboru.

Podpredsednik LAS

Podpredsednik opravlja naloge predsednika in ima vse njegove pristojnosti v primeru, če je predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če predsedniku predčasno preneha mandat ali če ga predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog. Izvolijo ga člani na seji skupščine

izmed izvoljenih članov upravnega odbora. Mandatna doba podpredsednika je štiri leta in je lahko ponovno imenovan. Za svoje delo je podpredsednik odgovoren skupščini, upravnemu odboru in predsedniku.

14.5 Nadzorni odbor LAS

Nadzorni odbor LAS (v nadaljevanju nadzorni odbor) spremlja delo upravnega odbora in vodilnega partnerja. Šteje 6 članov. Sestavljen je tripartitno, kar pomeni, da so v njem enakovredno zastopani člani LAS iz vseh treh sektorjev. Članska sestava nadzornega odbora je naslednja: dva (2) predstavnika javnega sektorja, ki ju predlagajo člani LAS iz javnega sektorja, dva (2) predstavnika zasebnega sektorja, ki ju predlagajo člani LAS iz zasebnega sektorja; dva (2) predstavnika ekonomskega sektorja, ki ju predlagajo člani LAS iz ekonomskega sektorja.

***14.5.1 Nadzorni odbor ima sledeče naloge in pristojnosti*:** nadzira finančno in materialno poslovanje LAS; nadzira delo predsednika, podpredsednika in upravnega odbora; nadzira delo vodilnega partnerja; nadzira gospodarnost poslovanja LAS; na zahtevo predsednika ali upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja; najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini; pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS poda skupščini svoje mnenje o obeh poročilih; daje upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS; izmed svojih članov izvoli predsednika nadzornega odbora; opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

Člane nadzornega odbora voli in razrešuje skupščina. Mandatna doba članov nadzornega odbora je štiri leta in so lahko ponovno imenovani. Člani nadzornega odbora lahko sodelujejo na sejah upravnega odbora brez pravice glasovanja. Član nadzornega odbora ne more biti član upravnega odbora, oseba, ki opravlja finančno-računovodske posle za LAS, oseba, ki opravlja delo pri vodilnem partnerju ali druga oseba, če bi prišlo do navzkrižja interesov.

Prvo sejo nadzornega odbora skliče predsednik LAS. Člani nadzornega odbora LAS na svojem prvem zasedanju izmed sebe izvolijo predsednika nadzornega odbora. Nadzorni odbor se sestaja po potrebi, vendar najmanj enkrat letno. Vabilo na sestanek mora biti članom poslano po navadni pošti in elektronski pošti najmanj 7 dni pred dnem, določenim za sestanek. Nadzorni odbor je sklepčen, če so na sestanku navzoči vsaj 4 člani, pri čemer mora biti zagotovljeno, da so zastopani vsi trije sektorji. Pri glasovanju ima vsak član nadzornega odbora en glas. Glasovanje je javno. Nadzorni odbor odloča z večino glasov prisotnih članov nadzornega odbora. O delu na sestankih nadzornega odbora LAS se vodijo zapisniki, ki jih podpišeta zapisnikar in predsednik nadzornega odbora LAS.

14.6 Ocenjevalna komisija

Ocenjevalna komisija pregleduje popolnost in ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmogljivosti predlagateljev operacij za njihovo izvedbo in o tem pripravi poročilo za upravni odbor. Ocenjevalna komisija ima pet članov in dva nadomestna člana, ki jih imenuje upravni odbor. Imenuje jih tako, da zagotovi neodvisnost, nepristranskost in strokovno ocenjevanje operacij. Mandat člana ocenjevalne komisije je eno leto. Isti član je lahko večkrat imenovan v ocenjevalno komisijo. Vsak član ocenjevalne komisije ima pri odločanju en glas. Član ocenjevalne komisije mora odločati sam, kar pomeni, da v njegovem imenu ne sme odločati pooblaščen namestnik. Seje ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe.

Za svoje delo je ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru. Upravni obor lahko razreši člana ocenjevalne komisije: če ta krši to pogodbo, druge splošne akte LAS, predpise ali sklepe organov LAS; če deluje nestrokovno; če ne deluje neodvisno; če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS; javno govori o posameznikih in posameznih operacijah, ki jih predlagajo prijavitelji, ne spoštuje poklicne molčečnosti in ne varuje poslovnih skrivnosti, ki se nanašajo na katerokoli dokumentacijo, ki so jo videli v okviru svojega dela v ocenjevalni komisiji, blati ugled ocenjevalne komisije ali drugih organov LAS.

Član ocenjevalne komisije mora imeti strokovne reference, zlasti iz področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega ali projektnega načrtovanja ter priprave in vodenja operacij. Član ocenjevalne komisije se izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni poziv in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni poziv ali njegovim partnerjem v operaciji, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Predsednik ocenjevalne komisije po opravljenem ocenjevanju predlogov operacij pripravi poročilo o delu komisije in ga preda upravnemu odboru najkasneje v roku 14 dni po ocenjevanju operacij. Upravni odbor opravi izbor operacij LAS.

Natančneje so naloge, odgovornosti in postopki sprejemanja odločitev organov LAS opredeljeni v Pogodbi o ustanovitvi lokalnega partnerstva LAS Vipavska dolina.

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij

Merila in postopki za izbor operacij so opredeljeni v Pravilniku o postopku izvedbe javnih pozivov pri LAS Vipavska dolina (v nadaljevanju Pravilnik). Pravilnik je pripravljen tako, da upošteva določila Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020 (v nadaljevanju Uredba CLLD), in sicer opredeljuje nediskriminatoren in pregleden izbirni postopek, nepristranska merila za izbor operacij ter preprečuje konflikt interesov.

15.1. Postopek izvedbe javnega poziva

15.1.1. Priprava javnega poziva

Podlaga za objavo Javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost« (v nadaljevanju: javni poziv) je s strani Koordinacijskega odbora CLLD z odločbo potrjena SLR za LAS Vipavska dolina (v nadaljevanju: SLR) za obdobje 2014-2020.

Osnutek besedila javnega poziva je sestavni del potrjene SLR in se praviloma ne sme spreminjati, razen v primerih, ko se spreminja tudi SLR ali na zahtevo koordinacijskega odbora CLLD oziroma na zahtevo pristojnega ministrstva

Upravni odbor LAS Vipavska dolina obravnava in potrdi čistopis javnega poziva ter določi način in rok objave.

LAS Vipavska dolina načrtuje v obdobju 2016-2020 izvedbo do največ 3 javne pozive, ločene za vsak sklad posebej.

Javni poziv se objavi na spletni strani LAS Vipavska dolina, na spletnih straneh občin Ajdovščina in Vipava ter na druge načine, ki jih lahko določi Upravni odbor.

Vodilni partner mora zagotoviti, da je javni poziv odprt najmanj 30 dni in da je v celotnem obdobju objave javnega poziva prijaviteljem omogočena pridobitev celotne razpisne dokumentacije na spletni strani LAS Vipavska dolina. Vodilni partner v času objave javnega poziva odgovarja na vprašanja potencialnih prijaviteljev. Vprašanja morajo biti zahtevana v pisni obliki, odgovori se tudi podajajo v pisni obliki in bodo objavljeni v dokumentu »Vprašanja in odgovori« na spletni strani LAS Vipavska dolina, pri besedilu javnega poziva.

Vlogo na javni poziv je potrebno poslati priporočeno po pošti na naslov LAS Vipavska dolina, Razvojna agencija ROD Ajdovščina (vodilni partner LAS),Vipavska cesta 4, 5270 Ajdovščina ali osebno dostaviti v tajništvo vodilnega partnerja do datuma in ure ter na način, določen v javnem pozivu.

15.1.2. Vsebina javnega poziva

Javni poziv, s katerim se zbirajo predlogi operacij in upravičenci do podpore mora vsebovati:

- naziv in sedež LAS Vipavska dolina, pravne osnove za objavo javnega poziva,
- osnovne podatke o javnem pozivu,
- predmet sofinanciranja,
- vlagatelji/nosilci operacije oz. upravičenci ter pogoji za kandidaturo na javnem pozivu,
- predmet podpore,
- upravičeni stroški, neupravičeni stroški,
- območje, na katerem se lahko izvajajo operacije,
- višina razpoložljivih sredstev za sofinanciranje operacij,
- finančne določbe,
- obdobje koriščenja sredstev, časovna upravičenost stroškov, obdobje izvajanje operacij,
- državne pomoči,
- razpisna dokumentacija in informiranje,
- roki in način prijave,

- obveščanje in informiranje javnosti,
- sprememba odobrene operacije,
- obravnava in postopek odobritve operacije,
- omejitev sredstev,
- neizpolnjevanje obveznosti,
- zaključek operacije in obveznosti po zaključku operacije,
- kontrola nad izvajanjem,
- hramba dokumentacije,
- merila za ocenjevanje vlog,
- rok, v katerem bodo prijavitelji in javnost obveščena o izidu javnega poziva,
- dokončen postopek za izbor operacij,
- sprememba javnega poziva,
- druge določbe.

Izjava prijavitelja o izpolnjevanju obveznosti do LAS zajema obveznost prijavitelja, da bo v primeru sofinanciranja predlagane operacije:

- omogočil vodilnemu partnerju, da spremlja izvajanje operacije, tako da mu bo na njegovo zahtevo poročal o doseganju mejnikov in ciljev operacije,
- omogočil vodilnemu partnerju, da izvaja nadzor nad izvedbo in financiranjem operacije, kar zajema tudi nadzor po izplačilu sredstev,
- pravočasno posredoval vodilnemu partnerju vsa poročila in dokazila o izvajanju operacije, ki jih bo ta potreboval za posredovanje zahtevkov za izplačilo Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja oz. Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo omogočil vodilnemu partnerju, da jih preveri in jih po potrebi dopolnil,
- omogočil vodilnemu partnerju, da preverja, kako izvedba sofinancirane operacije prispeva k ciljem Strategije lokalnega razvoja in
- posredoval vodilnemu partnerju pojasnila ali dokazila, ki bi jih ta potreboval za izvedbo svojih nalog iz prejšnjih alinej te točke.

15.2 Preveritev popolnosti vlog in ustreznosti predlaganih operacij

15.2.1 Pregled administrativne popolnosti vlog

Odpiranje in formalni pregled vlog, ki bodo prispele na naslov določen v javnem pozivu se izvede najkasneje v roku osmih delovnih dni od zaključka javnega poziva. Vloge se bo odpiralo po vrstnem redu prispetja. Vsaka prispela vloga je označena z zaporedno številko glede na datum in čas prispetja. Odpiranje vlog ni javno.

Vloge odpira Ocenjevalna komisija, ki jo imenuje Upravni odbor LAS. Ocenjevalna komisija odpira samo v roku oddane in pravilno označene ovojnice. Nepravočasno prispele ali nepravilno označene ovojnice evidentira ter jih s spremnim dopisom neodprte vrne prijavitelju. Dokazila, da so bile prijave nepravočasne oziroma nepravilno označene, so sestavni del uradne dokumentacije.

Vloga je administrativno popolna, kadar je pravilno ter v celoti izpolnjen predpisan prijavni obrazec in so priloženi vsi zahtevani dokumenti. V primeru administrativno nepopolnih vlog, ocenjevalna komisija pisno pozove vlagatelje, da jih dopolnijo. Rok za dopolnitev je osem dni od datuma prejema poziva za dopolnitev.
Pozivi za dopolnitev vlog se pošiljajo po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva za dopolnitev vloge na elektronski naslov). Prijavitelji dopolnitve pošljejo po redni pošti, priporočeno na naslov LAS Vipavska dolina. Vsebinske dopolnitve vlog niso dovoljene. Vloga se formalno dopolnjuje samo enkrat. Po prejemu dopolnitev, se dopolnjena vloga ponovno pregleda, da se ugotovi ali je vloga administrativno popolna.

Nepopolne vloge, ki jih prijavitelj ne dopolni v določenem roku ali ne predloži vseh zahtevanih dopolnitev, se zavržejo s sklepom, ki ga izda Upravni odbor LAS. Zoper sklep je v roku osmih dni od vročitve dovoljena pritožba na Upravni odbor LAS. Odločitev Upravnega odbora LAS je dokončna.

Administrativni pogoji

Vrsta preverjanja		Opombe
Ovojnica je pravilno označena (prijavitelj, oznaka ne odpiraj, naslovnik)	Da/Ne	Če ne, zavrniti
Prijava je prispela v rokih določenih z javnim pozivom	Da/Ne	Če ne, zavrniti
Vloga je predložena v 1 tiskanem izvirniku in v elektronski obliki	Da/Ne	Dopolnitve
Vloga je popolna: prijavnica (vsebinski in finančni del) je v celoti izpolnjena in podpisana (izvirnik)	Da/Ne	Dopolnitve
Vlogi so priloženi vsi v javnem pozivu zahtevani dokumenti	Da/Ne	Dopolnitve

15.2.2 Pregled izpolnjevanja pogojev in ustreznosti predlagane operacije

Kadar je vloga pravočasna in administrativno popolna, Ocenjevalna komisija preveri izpolnjevanje pogojev oz. skladnost z izločitvenimi merili.
Če operacija izpolnjuje vse pogoje, se uvrsti v postopek ocenjevanja. V primeru, da operacija ne izpolnjuje vseh pogojev oz. ni skladna z zahtevami izločitvenih meril, se taka operacija zavrne ter izloči iz nadaljnjega ocenjevanja in se s sklepom Upravnega odbora LAS zavrne. Zoper sklep je v roku osmih dni od vročitve dovoljena pritožba na Upravni odbor LAS. Odločitev Upravnega odbora LAS je dokončna.

Vloge vlagateljev, pri katerih izpolnjevanje pogojev javnega poziva ni jasno, se pisno pozove k razjasnitvi vloge. Rok za razjasnitev vloge je osem dni od dneva poziva k razjasnitvi. Poziv za razjasnitev vloge se pošlje po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva na razjasnitev vloge na elektronski naslov). Vlagatelji razjasnitve pošljejo priporočeno na naslov LAS Vipavska dolina. Vloga, ki kljub razjasnitvi ne izpolnjuje pogojev javnega poziva, se s sklepom Upravnega odbora LAS zavrne. Zoper sklep je v roku osmih dni od vročitve dovoljena pritožba na Upravni odbor LAS. Odločitev Upravnega odbora LAS je dokončna.

Izločitvena merila

	Obvezni pogoji	DA (drži)	NE (ne drži)
1.	Operacija se bo izvajala na upravičenem območju LAS: - Za operacijo, ki se financira s sredstvi EKSRP je upravičeno območje celotno območje LAS - Za operacije, ki se financirajo s sredstvi ESRR so upravičena območja urbana naselja: Ajdovščina, Vipava, Podnanos in Col		
2.	Vlagatelj ima stalno bivališče na območju LAS (če gre za fizično osebo) oziroma ima sedež, registrirano izpostavo, podružnico, organizacijsko enoto oziroma poslovno enoto na območju LAS (če gre za pravno osebo zasebnega prava) oziroma deluje na območju LAS (če gre za pravno osebo javnega prava ali za pravno osebo zasebnega prava v javnem interesu)		
3.	Vlagatelj ni podjetje v težavah, kot jih določa 2. člen Uredbe Komisije (EU) št. 702/2014		
4.	Vlagatelj ima ob oddaji vloge za operacijo izdana vsa potrebna dovoljenja, kot jih za izvedbo operacije določa področna zakonodaja		
5.	Operacija je skladna s cilji zadevnega sklada in prispeva k uresničevanju ciljev, določenih v SLR		
6.	Operacija se še ni pričela izvajati		

7.	Operacija ima opredeljen terminski načrt izvedbe in bo zaključena najpozneje v treh letih od izdaje odločbe oz. pogodbe o sofinanciranju		
8.	Operacija ima zaprto finančno konstrukcijo in zagotovljene lastne finančne vire za izvedbo operacije v celoti		
9.	Operacija se ne financira iz drugih EU skladov oziroma javnih sredstev (dvojno financiranje)		

Operacija, pri katerem je eno izmed izločitvenih meril označeno z »NE«, je izločena iz nadaljnje obravnave. Operacije, pri katerih so vsa izločitvena merila označena z »DA«, gredo v nadaljnjo obravnavo in jih Ocenjevalna komisija obravnava v skladu s specifičnimi merili.

15.3 Ocenjevanje in razvrščanje predlogov operacij s strani Ocenjevalne komisije ter izbor operacij s strani Upravnega odbora LAS Vipavska dolina

15.3.1 Ocenjevanje in razvrščanje predlogov operacij s strani Ocenjevalne komisije

V postopek ocenjevanja operacij se posredujejo samo popolne vloge. Vloga je popolna, če je pravočasna, administrativno popolna in izpolnjuje vse pogoje.
Popolne vloge po vrstnem redu prispetja obravnava in oceni Ocenjevalna komisija.
Vlagatelje katerih vloge so vsebinsko nerazumljive oz. nejasne ali so si podatki iz vloge in prilog nasprotujoči, se pisno pozove k razjasnitvi vloge. Rok za razjasnitev vloge je osem dni od dneva poziva k razjasnitvi. Poziv za razjasnitev vloge se pošlje po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva na razjasnitev vloge na elektronski naslov). Vlagatelji razjasnitve pošljejo priporočeno na naslov LAS Vipavska dolina. V primeru, da vlagatelj vsebinske nepopolnosti, nejasnosti ali neusklajenosti ne odpravi v roku, Ocenjevalna komisija presoja vlogo glede na navedbe v vlogi brez pojasnil oziroma uskladitev.

Člani ocenjevalne komisije ločeno in za vsako vlogo posebej izpolnijo ocenjevalni list na katerem ocenijo operacijo v skladu s specifičnimi merili za izbiro operacij. Ocenjevalci oceno utemeljijo in izpolnjen ocenjevalni list podpišejo.

Merila za ugotavljanje kakovosti projektov so točkovana. Maksimalno število točk, ki jih lahko prejme posamezna operacija znaša 100. Minimalni prag točk, ki ga mora posamezna operacija doseči za sofinanciranje znaša **50** in se določi v razpisni dokumentaciji.

Prednost pri dodelitvi sredstev bodo imele operacije z višjim številom točk in sicer do porabe razpisanih sredstev.
Če ima na zadnjem mestu za sofinanciranje več operacij enako število točk, ima prednost operacija, ki ima večje doseženo število točk pri naslednjih merilih:

- št. točk pri trajnosti;
- št. točk pri kriteriju delovna mesta;
- št. točk pri partnerstvu,

pri čemer se drugo in tretje merilo upoštevajo samo, če je število točk pri prvo navedenem merilu med njimi enako.

V kolikor ima več operacij še vedno enako število točk, se upošteva vrstni red prispelih vlog (vloga dobi zaporedno številko ob prispetju na sedež LAS).

Če je na zadnjem mestu za sofinanciranje operacija, katere zaprošena sredstva za sofinanciranje presegajo sredstva, ki so še na voljo, lahko Upravni odbor predlaga prijavitelju, da z razpoložljivimi sredstvi izvede spremenjeno operacijo, če to ne vpliva na predvidene rezultate operacije. Če prijavitelj sprejme znižanje sredstev se ga izbere za sofinanciranje. V kolikor ne sprejme, se šteje, da njegova vloga ni bila vložena in se za sofinanciranje izbere naslednjega prijavitelja, glede na doseženo število točk.
V primeru, da je prijavljenih operacij manj, kot je razpisanih sredstev znotraj posameznega ukrepa, se sredstva prenakažejo nazaj v kvoto sredstev LAS.

Ocenjevalna komisija izdela Poročilo o delu ocenjevanja, ki ga podpiše predsednik ocenjevalne komisije ter pripravi predlog seznama operacij za sofinanciranje za posamezni javni poziv najkasneje v 14 dneh od zaključka ocenjevanja in ga posreduje Upravnemu odboru LAS.
Po opravljenem ocenjevanju Ocenjevalna komisija vso originalno dokumentacijo vrne LAS, pomožno dokumentacijo uniči, elektronske datoteke pa izbriše.

15.3.2 Merila za izbor operacij

Merila za izbor operacij temeljijo na naslednjih načelih:

- prispevek k doseganju ciljev SLR,
- prispevek k doseganju horizontalnih ciljev,
- okoljska trajnost,
- socialna vzdržnost,
- vključenost partnerjev,
- vpliv na območje LAS.

15.3.3 Specifična merila

Specifična merila so merila, na podlagi katerih Ocenjevalna komisija ocenjuje operacije.

	Merilo	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
	Specifična merila		
1.	Usklajenost operacije s cilji SLR	10	
2.	Partnerstvo pri operaciji	6	
3.	Povezava med sektorji	4	
4.	Kakovost in izvedljivost operacije	8	
5.	Terminski načrt operacije	3	
6.	Trajnost operacije	8	
7.	Teritorialna pokritost	3	
8.	Širši družbeni interes	2	
9.	Ustvarjanje novih delovnih mest	10	
10.	Razvoj novih programov, izdelkov ali storitev	6	
11.	Finančna preglednost in stroškovna učinkovitost	10	
12.	Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU	10	
13.	Reference	4	
14.	Strokovno znanje, kadri	4	
15.	Socialna vključenost	8	
16.	Okoljska trajnost	4	
	Skupaj	100	

Opis specifičnih meril

1	**Usklajenost operacije s cilji SLR**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
1.1	Operacija prispeva k doseganju najmanj 3 posebnih ciljev SLR	10	
1.2	Operacija prispeva k doseganju najmanj 2 posebnih ciljev SLR	6	
1.3	Operacija prispeva k doseganju najmanj 1 posebnega cilja SLR	3	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**10**	

2	**Partnerstvo pri operaciji**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
2.1	Pri operaciji sodelujejo vsaj 4 partnerji (prijavitelj in najmanj	6	

	3 partnerji)		
2.2	Pri operaciji sodelujejo 3 partnerji (prijavitelj in 2 partnerja)	4	
2.3	Pri operaciji sodelujeta 2 partnerja (prijavitelj in 1 partner)	2	
2.4	Operacija ne predvideva partnerstva	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**6**	

3	**Povezava med sektorji**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
3.1	Pri operaciji sodelujejo partnerji vseh treh sektorjev (javni, ekonomski, zasebni)	4	
3.2	Pri operaciji sodelujejo partnerji dveh sektorjev	2	
3.3	Pri operaciji ne sodelujejo partnerji iz različnih sektorjev	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**4**	

4	**Kakovost in izvedljivost operacije**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
4.1	Cilji so jasno opredeljeni, aktivnosti so izvedljive ter vodijo k doseganju konkretnih rezultatov	8	
4.2	Cilji so opredeljeni, aktivnosti in rezultati so navedeni, vendar ne zagotavljajo logičnega sosledja	4	
4.3	Cilji, aktivnosti in rezultati so našteti, vendar ne izkazujejo logičnega sosledja in ne zagotavljajo doseganja načrtovanih rezultatov	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**8**	

5	**Terminski načrt operacije**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
5.1	Terminski načrt je realen, pregleden, natančen in skladen z načrtovanimi aktivnostmi	3	
5.2	Terminski načrt je sicer prikazan, vendar je pomanjkljiv in ne vključuje vseh načrtovanih aktivnosti	1	
5.3	Terminski načrt ni realen oziroma skladen z načrtovanimi aktivnostmi	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**3**	

6	**Trajnost operacije**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
6.1	Rezultati operacije se bodo v celoti uporabljali tudi po zaključku sofinanciranja – izvajanje bo omogočeno tudi po zaključku operacije	8	
6.2	Rezultati operacije se bodo delno uporabljali tudi po zaključku sofinanciranja – izvajanje bo delno omogočeno tudi po zaključku operacije	5	
6.3	Rezultati operacije se ne bodo uporabljali po zaključku sofinanciranja – ni razvidno izvajanje po zaključku operacije	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**8**	

7	**Teritorialna pokritost**	**Možno število točk**	**Doseženo število točk**
7.1	Aktivnosti (rezultati) operacije se izvajajo na območju dveh občin	3	
7.2	Aktivnosti (rezultati) operacije se izvajajo na območju ene občine	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**3**	

8	Širši družbeni interes	Možno število točk	Doseženo število točk
8.1	Operacija je v širšem družbenem interesu	2	
8.2	Operacija ni v širšem družbenem interesu	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**2**	

9	Ustvarjanje novih delovnih mest	Možno število točk	Doseženo število točk
9.1	Operacija jasno zagotavlja vsaj eno delovno mesto	10	
9.2	Operacija ponuja možnost ustvarjanja delovnih mest	3	
9.3	Operacija ne predvideva možnosti ustvarjanja novega delovnega mesta	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**10**	

10	Razvoj novih programov, izdelkov ali storitev	Možno število točk	Doseženo število točk
10.1	V okviru operacije bosta nastala vsaj 2 nova programa, izdelka ali storitve	6	
10.2	V okviru operacije bosta nastala vsaj 1 nov program, izdelek ali storitev	3	
10.3	Operacija ne predvideva novih programov, izdelkov ali storitev	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**6**	

11	Finančna preglednost in stroškovna učinkovitost	Možno število točk	Doseženo število točk
11.1	Načrtovani stroški operacije so v celoti skladni z vsebino/rezultati, viri financiranja so jasno določeni	10	
11.2	Načrtovani stroški operacije so delno skladni z vsebino/rezultati, viri financiranja so delno jasno določeni	5	
11.3	Načrtovani stroški operacije niso skladni z vsebino/rezultati, viri financiranja niso jasno določeni	**0**	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**10**	

12	Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU	Možno število točk	Doseženo število točk
12.1	Operacija prispeva k trem ali štirim horizontalnim ciljem	10	
12.2	Operacija prispeva k dvema horizontalnima ciljema	6	
12.3	Operacija prispeva k enemu horizontalnemu cilju	**3**	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**10**	

13	Reference	Možno število točk	Doseženo število točk
13.1	Reference vlagatelja – ali ima vlagatelj izkušnje z vodenjem projektov	2	
13.2	Reference partnerjev – ali imajo partnerji izkušnje z izvajanjem projektov	2	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**4**	

14	Strokovno znanje, kadri	Možno število točk	Doseženo število točk
14.1	Prijavitelj ima ustrezna strokovna znanja za izvedbo operacije	2	
14.2	Prijavitelj ima na razpolago ustrezen kader za izvedbo operacije	2	
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**4**	

15	Socialna vključenost	Možno število točk	Doseženo število točk
15.1	V operacijo so vključene 3 in več ranljive ciljne skupine	8	
15.2	V operacijo sta vključeni 2 ranljivi ciljni skupini	5	
15.3	V operacijo je vključena 1 ranljiva ciljna skupina	3	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**8**	

16	Okoljska trajnost	Možno število točk	Doseženo število točk
16.1	Načrtovane aktivnosti izboljšujejo stanje okolja ali uvajajo nove aktivnosti za prilagajanje podnebnim spremembam	4	
16.2	Načrtovane aktivnosti ne vplivajo pozitivno na okolje	0	
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo!)	**4**	

		Možno število točk	Doseženo število točk
	Število točk ocenjene operacije	**100**	

15.3.4 Izbor operacij s strani Upravnega odbora LAS Vipavska dolina

Upravni odbor LAS obravnava seznam operacij, ki so predlagane za sofinanciranje. V postopku obravnave, lahko Upravni odbor LAS zahteva vpogled v posamične vloge ali zahteva od Ocenjevalne komisije dodatna pojasnila.

Upravni odbor LAS na podlagi poročila in predloga seznama operacij za sofinanciranje Ocenjevalne komisije in po lastni presoji odloči o izboru operacij za sofinanciranje, pri čemer se mora za veljavnost takšne odločitve zagotoviti, da najmanj 50 % glasov prispevajo interesne skupine, ki niso javni sektor.

Upravni odbor LAS s sklepom obvesti prijavitelje glede izbire oz. ne izbire operacij. Sklep je informativnega značaja in še ne pomeni dejanske dodelitve sredstev. Prijavitelj ima v osmih dneh od prejema sklepa o odločitvi glede izbire oz. ne izbire operacije pravico vložiti pritožbo na Skupščino LAS. V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena.
V kolikor želi prijavitelj po prejemu sklepa glede izbire oz. ne izbire operacije, vpogled v svoj ocenjevalni list, mora podati pisno prošnjo Upravnemu odboru LAS. Možen je vpogled v skupne ocene po posameznem specifičnem merilu prijavljene operacije ob prisotnosti predsednika LAS, pri čemer dokumenta ni dovoljeno kopirati ali fotografirati.

Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji in temeljna merila za ocenjevanje. O pritožbi odloča Skupščina LAS v 30 dneh od vložitve pritožbe. Odločitev je dokončna.

15.4 Posredovanje izbora operacij v potrditev pristojnemu organu (ARSKTRP in MGRT) za končno odobritev operacije

Po potrditvi operacij za sofinanciranje iz strani Upravnega odbora in Skupščine LAS (ko so končani tudi morebitni pritožbeni postopki), vodilni partner LAS predloži operacije v potrditev organu pristojnemu za končno odobritev operacij in sicer Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja oziroma Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo.

Morebitni poziv na dopolnitev vloge oziroma zahtevka za izplačilo sredstev s strani ARSKTRP oziroma MGRT se posreduje na naslov LAS. Vodilni partner LAS o potrebni dopolnitvi vloge obvesti prijavitelje operacije. ARSKTRP oziroma MGRT odločita o odobritvi oziroma zavrnitvi operacije, obvestilo o odločitvi pa se posreduje LAS.
Če je upravičencu odobrena operacija za sofinanciranje iz EKSRP, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja o odobritvi ali zavrnitvi odloči z odločbo. V odločbi o odobritvi operacije se določi tudi višino sredstev, rok za vložitev zahtevka za izplačilo, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se izvajajo v skladu s pravili sheme državnih pomoči.

Če je upravičencu odobrena operacija za sofinanciranje iz ESRR, sklene upravičenec pogodbo o sofinanciranju z Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo.

Podatke o odobrenih operacijah vodilni partner LAS objavi na spletni strani LAS po zaključku postopka izbora operacij.

15.5 Preglednost prijavnega in izbirnega postopka

Upravni odbor LAS vodi pisno korespondenco v postopku potrjevanja javnega poziva za sofinanciranje operacij in v postopku izbire operacij (o sejah Organa upravljanja LAS se vodijo pisnizapisniki). S pisno dokumentacijo je zagotovljena preglednost in sledljivost prijavnega in izbirnega postopka. Dokumentacija se arhivira na sedežu vodilnega partnerja.

Vsaka operacija dobi ob prejemu vloge zaporedno številko, ki se uporablja na vseh dokumentih v zvezi z operacijo do sklenitve pogodbe. Vodilni partner je odgovoren, da hrani na sedežu LAS vso dokumentacijo v zvezi s prijavljenimi operacijami še najmanj pet let po zaključku izvajanja tega programskega obdobja, razen v primeru izjem. Mapa prijavljene operacije mora biti označena z zaporedno številko, datumom in uro, naslovom operacije in nazivom prijavitelja.

15.6 Preprečevanje konflikta interesov

Člani vseh organov LAS se pri svojem delu izogibajo navzkrižju interesov in se izločijo iz tistih faz odločanja, s katerimi bi do navzkrižja lahko prišlo.

Članom vseh organov LAS se bo dalo v podpis posebno izjavo o izogibanju navzkrižja interesov, s katero bodo izjavili, da bodo delovali strokovno, neodvisno in se izogibali navzkrižju interesov. LAS bo v primeru kršitev tudi takoj sprožila postopke za razrešitev članov.

15.7 Postopek prijave in izbora kadar je prijavitelj operacije LAS

LAS lahko v sodelovanju s partnerji pripravi in izvaja operacije, ki imajo širšo korist za lokalno območje – se izvajajo na območju celotne LAS in so namenjene prebivalcem celotnega območja LAS.

LAS lahko nastopi kot prijavitelj operacije tudi takrat, kadar gre za skupno operacijo, ki povezuje pomembne razvojne partnerje, ki pa niso sposobni sami pripraviti in izvesti operacije.

LAS lahko pripravi in izvaja operacijo za ukrep predviden v SLR za katerega v predhodnih pozivih ni bilo ali ni bilo dovolj prijavljenih operacij in tako doprinese k enakomernemu izvajanju SLR in doseganju vseh zastavljenih ciljev.

Upravni odbor LAS predlaga operacije, ki jih bo izvajal LAS in jih da v potrditev Skupščini.
Skupščina odloči o operacijah, ki jih bo izvajal LAS. Take operacije gredo direktno v potrditev na Agencijo RS za kmetijske trge in razvoj podeželja ali na Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem

Določitev finančnega okvirja
LAS Vipavska dolina izpolnjuje pogoje za črpanje sredstev **iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja** in **Evropskega sklada za regionalni razvoj**.

Finančni okvir za EKSRP
Pri določitvi finančnega okvirja za sklad EKSRP smo uporabili naslednjo formulo:

(Število prebivalcev LAS × 10€) + (površina LAS × 550€) + (št. občin s koef. razvitosti od 0,91 do 0,99 × 70.000€ + št. občin s koef. razvitosti od 1,00 do 1,10 × 60.000€)

Finančni okvir za EKSRP – LAS VIPAVSKA DOLINA
((18.892+5.612)x10€) + ((245,2+107,4)x550€) + (1x70.000) + (1x60.000) = 568.970,00 €

Občina	Ajdovščina	Vipava	SKUPAJ:
Št. Prebivalcev (2014H2)	18.892	5.612	24.504
Vrednost (v EUR)	10	10	
Znesek (v EUR)	188.920,00	56.120,00	245.040,00
Površina v km2	245,2	107,4	352,6
Vrednost (v EUR)	550	550	
Znesek (v EUR)	134.860,00	59.070,00	193.930,00
Razvitost občine	1	0,99	
Znesek po občini	60.000,00	70.000,00	130.000,00
SKUPAJ	**383.780,00**	**185.190,00**	**568.970,00**

Finančni okvir za ESRR
Finančni okvir za posamezni LAS se izračuna po naslednji formuli:

Finančni okvir = fiksni del + variabilni del

Fiksni del: 242.000 + (242.000 × število urbanih območij v središčih v somestjih × 0,20 + 242.000 × število medobčinskih središč × 0,30 + 242.000 × število regionalnih središč × 0,10)

Variabilni del: 138.000 + (138.000 × število funkcionalnih urbanih območij × 0,10 + 138.000 × število drugih urbanih območij × 0,30)

Pri izračunu finančnega okvirja za LAS Vipavska dolina smo, v skladu z Uredbo CLLD, upoštevali naslednja naselja:

FIKSNI DEL:
•Regionalna središča: **Ajdovščina**

VARIABILNI DEL:
•Druga urbana območja: **Vipava, Col in Podnanos**

Fiksni del: 242.000 + (242.000 × 1 × 0,10) = 266.200,00 €
Variabilni del: 138.000 + (138.000 × 3 × 0,30) = 262.200,00 €
Fiksni del + variabilni del = 528.400,00 €

Določitev glavnega sklada
Finančni okvir za EKSRP = 568.970,00 EUR

Finančni okvir za ESRR = 528.400,00 €
Skupni finančni okvir je 1.097.370,00 €

	Finančni okvir sklada v €	Finančni okvir sklada v %
EKSRP	568.970,00	51,85
ESRR	528.400,00	48,15
SKUPAJ	**1.097.370,00**	100,00

Na podlagi izračunanega finančnega okvirja, se za glavni sklad določi Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP), ki zagotavlja večino finančnih sredstev.

Pripravljalna podpora

Pripravljalna podpora v višini 20.000€ se zagotovi iz obeh skladov, in sicer iz EKSRP 51,85% in iz ESRR 48,15%.

Pripravljalna podpora:

	Finančni okvir sklada v €	Pripravljalna podpora v €	Skupaj v €
EKSRP	568.970,00	10.370,00	558.600,00
ESRR	528.400,00	9.630,00	518.770,00
SKUPAJ	**1.097.370,00**	**20.000,00**	**1.077.370,00**

Operacije sodelovanja:

Skladno s 9. točko 68. člena Uredbe CLLD, lahko podpora iz naslova podukrepa »Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine« znaša največ do pet (5) odstotkov sredstev ESRR, ki se dodelijo posamezni SLR.

ESRR = 518.770,00,
5% ESRR = 25.938,50 EUR

Po sklepu Upravnega odbora LAS Vipavska dolina se za namen operacij sodelovanja predvidi 25.000,00 EUR.
Operacije sodelovanja:

	Finančni okvir sklada v €	Operacije sodelovanja v €	Skupaj v €
EKSRP	568.970,00	0	568.970,00
ESRR	528.400,00	25.000,00	503.400,00
SKUPAJ	**1.097.260,00**	**25.000,00**	**1.072.370,00**

Podpora za tekoče stroške in stroške animacije:

Na podlagi izračunanega finančnega okvirja, se za glavni sklad določi Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP), ki zagotavlja večino finančnih sredstev.

Na podlagi Uredbe CLLD se iz glavnega sklada, torej EKSRP pokriva podpora za tekoče stroške in animacijo, v višini največ 20 % skupnih javnih izdatkov, nastalih pri SLR.

Finančni okvir za EKSRP = 568.970,00 €
Finančni okvir za ESRR = 528.400,00 €
Stroški pripravljalne podpore = 20.000,00 €
Stroški sodelovanja = 25.000,00 €

Skupaj osnova = 1.052.370,00 €
20% = 210.474,00 €

(Finančni okvir za EKSRP = 568.970,00 € + Finančni okvir za ESRR = 528.400,00 € - Stroški pripravljalne podpore = 20.000,00 € - Stroški sodelovanja = 25.000,00 €) x 0,2 = 210.474,00 €

	Finančni okvir sklada v €	Podpora za tekoče stroške in stroške animacije v €	Sredstva za financiranje operacij v okviru SLR v €
EKSRP	558.600,00	210.474,00	348.126,00
ESRR	493.770,00	0	493.770,00
SKUPAJ	**1.052.370,00**	**210.474,00**	**841.896,00**

- Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Podukrep	Sklad	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Pripravljalna podpora	EKSRP	10.370,00	0,94
	ESPR		
	ESRR	9.630,00	0,88
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	348.126,00	31,72
	ESPR		
	ESRR	493.770,00	45,00
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	0	0
	ESPR		
	ESRR	25.000,00	2,28
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	210.474,00	19,18
	ESPR		
	ESRR	0	0
Skupaj		1.097.370,00	100 %

	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	ESPR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	568.970,00	528.400,00		**1.097.370,00**
Lastna soudeležba	100.406,47	132.100,00		**232.506,47**
Skupaj (v EUR)	669.376,47	660.500,00		**1.329.876,47**

- Načrtovana dinamika črpanja sredstev za posamezne podukrepe po letih

Podukrep	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	0	34.810, 80	121.844,8	87.032,0	59.181,76	27.850,24	17.406,40	0
	ESRR	0	49.378, 80	172.818,8	123.442,0	83.940 56	39.501,44	24.688,40	0
	ESPR								
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP								
	ESRR		25.000,00						
	ESPR								
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP		30.207,43	30.207,43	30.207,43	30.207,43	30.207,43	30.207,43	29.229,42
	ESRR								
	ESPR								
Skupaj		0	139.397,03	324.871,03	240.681,43	173.329,75	97.559,11	72.302,23	29.229,42

- Načrtovana razdelitev sredstev po posameznih tematskih področjih ukrepanja

Tematsko področje	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP	0	16.705,92	58.470,72	41.764,8	28.400,06	13.364,74	8.352,96	0
	ESRR	0	28.638,54	100.234,9	71.596,36	48.685,52	22.910,84	14.319,27	0
	ESPR								
Razvoj osnovnih storitev	EKSRP	0	13.930,4	48.756,4	34.826,00	23.681,68	11.144,32	6.965,20	0
	ESPR								
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP	0	4.176,48	14.617,68	10.441,2	7.100,02	3.341,18	2.088,24	0
	ESRR	0	7.406,52	25.922,82	18.516,3	1.2591,08	5.925,22	3.703,26	0
	ESPR								
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	EKSRP	0	0	0	0	0	0	0	0
	ESRR	0	13.331,74	46.661,08	33.329,34	22.663,95	10.665,39	6.665,87	0
	ESPR								
Skupaj		0	84.189,6	294.663,6	210.474,0	143.122,32	67.351,68	42.094,8	0

- Stopnja sofinanciranja po posameznih podukrepih

Podukrep	EKSRP (v %)	ESRR (v %)	ESPR (v %)
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	85%	80% (+ SLO)	
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	85%	80% (+SLO)	
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	100%	0	

17. Priloge

1. Seznam članov LAS;
2. Pogodba o ustanovitvi LAS;
3. Osnutek javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«;
4. Pogodba z vodilnim partnerjem LAS;
5. Indikativna lista operacij sodelovanja LAS, ki bodo sofinancirane s sredstvi ESRR in
6. Elektronska verzija SLR.